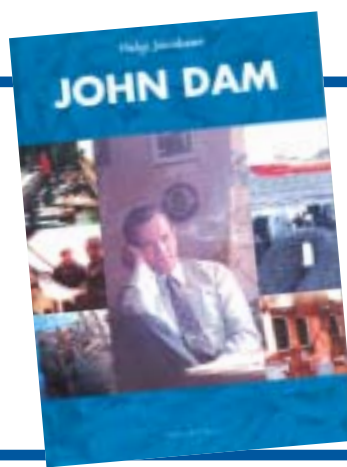

Søgan um John Dam

John Dam var ein megnarmaður. Vit ummæla bókina og hava frásøgn frá móttøkuni, tá bókin varð handað.

Bátasøgan á Eiði

Vit hava fyrsta av trimum pørtum av bátasøguni á Eiði, sum er skrivað av Símun Johán Wolles.

Síða 11

Aðalfundur í Meginfelag Útróðrarmanna

Vit hava frásøgn frá aðalfundi hjá MÚ.

Síða 6

Óli heldur á trý ár afturat

Síða 26

Grønlandstíðindi frá Kára við Stein

Síða 20

Heilsan hjá langfarafiskimonnum

Síða 5

Er tað ein hóttan móti heilsuni at vera til skips? Hetta verður nú kannað.

Indiánarahøvdingur: Kann samskipta við dýrini

Síða 13

www.faroeyard.fo

Tel: 471116

Fartel: 216270

poul@kjolbro.com

24/7 tænasta

KÄRCHER

Vit eru einaumboð fyrri KÄRCHER trýstspularum til ídnað.

Vit umvæla eisini

TÓRSHAVNAR MASKINHANDIL
v/Tummas Andreassen · Varðagøta 29-30
FO-100 Tórshavn · Tlf. 31 34 42

Tá sjálvoyðilegging fer fram um málið

Komandi valstríð fer uttan iva at verða merkt av royndum hjá stóru samgonguflokkunum at geva hvørjum øðrum skuldina fyri, at fullveldisskútan kollsigldi, beint áðrenn hon kom í havn.

Fyri ein uttanveltaðan eygleiðara er tað tó greitt, at báðir partar munnu vera líka góðir um hetta.

Ein glæsilig ætlan um “frælsi” endaði við, hvør ið kundi fáa hin niður við nakkanum.

Tað er eingin ivi um, at tað var Torbjørn Jacobsen, “sum byrjaði” - fyri at halda okkum til barnamál. Samgongan var ikki meira enn gjørd aftaná seinasta val, fyrr enn TJ fór at briksla lögmanni hansara fortíð, sum hann væl visti um, tá samgongan varð gjørd.

Hetta svarar nøkulunda til, at maðurin aftaná brúðleypid fer at briksla konuni tað, hann visti frammanundan um, at hon hevur verið leys uppá tað, áðrenn tey giftust. Eitt slíkt hjúnarlag kann neyv- an vara leingi.

Tí var samgongan við

hesum deyðadømd. Fólka- flokkurin kundi látist sum einki seinasta ár uppundir ólavsoðu. Tað er eisini sera sjáldsamt, at fólk vilja hava síni lík í lastini fram í ljósið, sum her var talan um. Men TJ var noyddur at draga í land.

Hetta er eftir øllum at døma ikki gloymt. Fyrsta millumspælið var, tá tjóð- veldisflokkurin á einum ivasomum grundarlagi fekk ríkið Jørgen Niclasen frá, grundað á eitt mál, ið var ein bagatell í mun til annað, sum Jørgen - og aðrir landsstýrismenn annars - hava bedrivíð í lands- stýrinum.

Á einum enn veikari grundarlagi fekk lögmaður hevnd við at reka Ann- lis Bjarkhamar úr hennara sessi.

Tað er ikki ringt at rokna út, at nú var tað bert ein spurningur, hvussu tjóð- veldisflokkurin skuldi hevna hetta. Og tað hava teir fingið gjørt við at hava medvirkað til bókina um “journalistin”. Tað kundi ikki vera ringt at rokna út, at hetta mátti enda, sum tað gjørdi, hó-

ast loysnin hjá tjóðveldis- flokkinum “bert” var, at nú skuldi lögmaður biðja Tor- bjørn Jacobsen um um- bering.

Og nú kunnu teir halda áfram við at eta hvønn annan upp í einum val- stríði, sum nokk skal fáa fólk at fáa enn meira vaml fyri politikki enn fram- manundan.

Viðvíkjandi leiklutinum hjá teimum, sum hava skrivað bókina, skal bert sigast, at tað er sjálvsagt í lagi, at farið verður í holt við rotinskap í samfelag- num.

Men her skal verða sagt, at hvørki hesir journalistar - ella aðrir fyri tann sak - hava sett Høgna Hoydal ein tann einasta kritiska spurning um hansara em- bætisfærslu í hansara em- bætistíð. Tá HH so skinn- heilagt sigur seg ikki kunna góðkenna ósann- indi ella lógarbrót, so skal sigast, at hann kann so avgørt ikki briksla nøkr- um nakað politiskt á tí økinum.

Her er talan um slíkan dupultmoral, at tað er neyv- an ivi um “ørindini”

hjá “journalistinum”. Tað er ringt at síggja, at nakrir skulu vera størri “fanar” enn aðrir í politisku skip- animi.

Hetta er eisini galdandi fyri ta sokallaðu andstöð- una. Krøvini um heiður- ligheit verða bert sett øðr- um. Men veruleikin er, at alt valdast, hvønn og hvat málið snýr seg um. Tá tað er brúk fyri tí, kunnu teir saktans, og hava eisini gjørt tað, bíleggja ta lög- frøðiligu niðurstøðu, at tað ongan týðning hevur fyri eina málsviðgerð, sjálvt um lögmaður lýgur fyri tinginum. Prinsippið er sum í vittigheitini um politikkar, sum sigur: “Eg sigi altíð sannleikan. Lúgvi eg, so er tað í sann- leikans interessu!”.

Stýrisskipanarlógin spælt fallit
Vit hava enn eina ferð fingið váttað, hvussu lítið stýrisskipanin er verd. Hon er jú eitt kopi av teirri donsku, sum er ment gjøgnum meira enn 100 ár við føstum manna- gongdum fyri t.d., hvat ein stjórnarleiðari kann

loyva sær, eitt nú við rætt- inum til at útskriva val. Vit skulu nú hava triðja valið eftir nýggju stýrisskipan- ini. Tvey av teimum eru útskrivað í óðum verkum uttan sakligar politiskar grundir.

Og so ikki um at tala eftirlitið hjá lögtinginum av landsstýrinum gjøg- num landsstýrismálanevnd- ini, sum var hornasteinur- in í stýrisskipanarlógini. Verandi nevnd hevur av- greitt eitt tað einasta mál, “Jógvan S”-málið, ið nevnd- in enntá ikki sjálf hevur tikið upp av sínum ein- tingum. Tað kundi verið hópur av málum at tikið upp, men tey hava ongan áhuga havt. Størsta dupult- spælið var annars, tá Jørgen Niclasen mátti fara frá av einum ávísu máli. Seinni runnu somu ting- menn ørindi fyri hann fyri at káva útyvir tað lóg- arbrót, hann framdi móti eygleiðara á rækjuskipi.

Samgongan fulla ferð á motorinum uttan at vera íkopladaður
Tað er greitt, at hendan

samgongan kundi bert kollsigla. Hon virkaði sum eitt lítið skip við stórum mortori, sum koyrði við fullari ferð. Men maskinan var als ikki íkoplada!

Tað er púra greitt, at lögmanstarvið als ikki virkaði. Sjálvt tær mest grundleggjandi funtiónir- nar í politisk/umsitingar- ligu skipanina virkaðu ikki. Tað er óneyðugt at útgreina hetta.

Hvat er alternatiðið?
Tað ringasta í øllum hes- um er, at øll eru samd um, at politiska skipanin hevur spælt fallitt. Men tað er ringt at síggja, hvat alternativíð skal vera. Tað er lítið ella nærmari einki, sum bendir á, at verandi andstöðuflokkar eru nak- að sum helst boð uppá endirreissn av politisku skipanini. Tí kann tað nærmast gera tað sama, hvat ein velur.

Hetta er tann veruliga katastrofan í verandi stöðu!

ó.

Jarðberjamjól

Enn ein nýggj vøra frá MBM
Jarðberjamjól við soðligum
frískum smakki til eina hugna-
liga lútu, bæði inni og út.

WML
Weight Management & Labeling System

Skipanin sum gevur betri góðsku og hægri prís

Við WML-skipanini umborð kanst tú landa fiskin, skildan og vigaðan, kláran til keypan, at viðgera í Føroyum ella selja av landinum!

Kári Hansen, reiðari á Grunningi:
...hví ikki gera kassarnar heilt lidnar umborð? Skilja fiskin í stódd og viga kassarnar og halda skil á øllum upplýsingun- um? Við WML-skipanini letur hetta seg gera...

- betri góðsku
- hægri prís
- lægri landingarútreiðslur
- minni handfaring
- álitandi í rakstri

Set teg í samband við okkum og vit senda tær upplýsingar!

COM-DATA P/F
Stangavegur 53 · FO-700 Klaksvík · Føroyar · Tel. +298 476100 · Fax +298 476101
sola@com-data.fo · www.com-data.fo

VAST1457171

Søgan um John Dam

Nú er søgan um John Dam komin, og her við hava vit aftur fingið eitt gott íkast til okkara nútíðar fiskiveiði- og fiskimannasøgu. Undirritaði hevur úr Fiskimannafelagnum kunnað fylgt ein stóran part av virkseminum hjá John. Men her fáa vit eina fullfíggaða lýsing, sum eisini inniheldur lýsing av John sum persóni, og vit hava eisini eina frágreiðing um hansara lív sum so.

Tað er eingin ivi um, at John hevur verið ein merkisverdur persónur. Tað er monnum sum honum fyri at takka, at føroyska fiskivinnan og harvið samfelagið hevur hórað so væl undan, sum tað hóast alt er hent.

Bragdligur longu sum smádrongur Hendan søgan byrjar 5. oktober 1931, tá skiparin Viggo Dam og konan Matilda fáa tvíburar, John og Hans Jacob. Hans Jacob gjørdist eisini framúr sjómaður.

Tað vísti seg tíðliga, at her var talan um tveir bragdligar dreingir, og hetta man eisini hava víst seg eitt sindur við óargaligheit.

Vestmanna var ein stór skipahavn, og hugin til sjógvin man John hava fingið frá pápanum, sum var ein kendur skipari. Nóg av hansara dreingjatið fór tískil við at ganga umborð á skip, m.a. enskar trolarar. Hetta gjørdi, at hann tíðliga dugdi væl at tosa enskt.

Sjógvurin dró hjá John, og hann fór til skips

longu sum 13 ára gamal og var tað við “Grønnesi”, sum pápin førði. Mamman vildi als ikki, at hann skuldi fara. Hon stillaði seg enná í hurðina at forða honum, men hon varð bert skúgvað til viks. So viljastyrkin hevur verið sterk longu tá.

Skipari - 20 ára gamal

Eftir at hava siglt í 6 ár, fór hann á skiparaskúla og kom tá saman við Unn, fyrru konuni. Hann fekk skiparaprógv longu sum 20 ára gamal í 1952.

Longu sama ár var hann við at keypa “Fame”, og hann gjørdist skipari. T.v.s. at hann var ov ungur at mynstra sum skipari, so hann mátti hava flaggskipara, sum tað kallaðist. Og tað gekk eisini væl.

Men John var ein “harður hundur”. Hann pressaði fólk til tað ýtarsta á ein hátt, sum neyvan hevði borið til í dag. Tað man eisini vera ein spurningur, um hetta kann hava loyst seg. Eini sperdari manning fæst neyvan eins nóg burturúr og eini meira hvíldari. Men hetta førði eina ferð til til upp-reistur umborð. Manningin blakaði flekingarknívarnar til sjós. Men hetta hjálpti ikki nóg, tí John hevði eyka knívar við!

Á hemaraveiðu

John fer á stýrimansskúla og fer “út at sigla”. Men í 1961 er hann aftur til fiskiveiðu, tá hann gerst skipari á “Baki”, sum var eitt frystiskip, sum fyrst og fremst var ætlað til sildaveiðu við gørnum, og har sildin kundi frystast umborð heldur enn at verða saltað í tunnur.

Men John vildi royna nakað heilt annað, og tað var hemaraveiða. Hemari var nakað av einum lottarí. Hann kundi fáast undir Føroyum í stórum nøgdum fyri síðan at hvørva heilt. Hetta var t.d. galdandi í 1959, tá m.a. eg sjálvar var á hemaraveiðu, eisini við Rockall. Veiðan kundi vera frá einum hemara fyri túrin til fleiri hundr-

að. Í longdini var ikki grundarlag fyri slíkari veiðu undir Føroyum.

Men framburðsmaðurin, Johan í Hoyvík, fór at royna eftir hemara vestan hav við “Hoyvíkingi”, og hetta gjørdist eitt rættiligt gullnám hjá sovæl reiðarum sum fiskimonnum. Tað var ein dreymur hjá einum og hvørjum fiskimanni at sleppa á hemaraveiðu, men hetta var bert beskorið teimum heilt fáu.

Fyrstur á laksaveiðu

Men einki ævintýr varir ævigt, og tað gjørdi hemarin heldur ikki. Men har ein hurð fer aftur, fer ofta ein onnur upp. Og John var fyrsti skipari, sum fór at veiða laks á opnum havi undir Grønlandi. Eftir eina trupla byrjan vísti hetta seg at rigga væl, so laksur kundi veiðast part av árinum og hemari annan part. Hetta merkti eis-

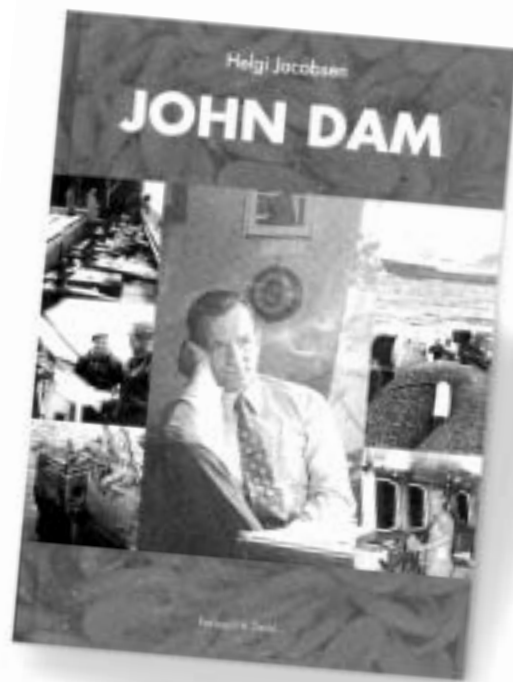

Unn, fyrra kona John. Var dóttir Zakaris á Skipafelagnum.

ini, at vit fingi fleiri frystilínuskip til hesa veiðu. Men at veiða laks kundi heldur ikki halda áfram. Her bresti saman við á hugamálunum hjá sportsfiskarum, og teirra áhugamál telja meira enn hjá “røttum” fiskimonnum.

Reyðargullið

Og nú koma vit til tað tíðarskeiðið, sum John serliga verður mintur fyri, nú vit eru komin fram til 1969. John byggir “Vesturvarða”, sum er ætlaður at fiska “marflugur”, sum onkur tók til. Hetta heitið

var ikki vinarliga meint, og serliga millum teir “lærdu” var ikki nógv trúgv til hesa ætlan.

Sum við so nógvum øðrum var byrjanin sera trupul. Her skuldi nærum alt byggjast upp frá botni, og nógvar dýrar lærur máttu gerast.

Tá farið verður avstað í 1970, er John so illa sperdur, at hann kundi ikki lova manningina meira enn, at teir skuldu so sleppa heima til jóla!

Men tá byrjaði eisini at bera til. Eisini takkað verið eini framúr manning, sum trúði uppá sakina. Teir skuldu fáa alt at rigga. M.a. fingi teir nýtt “náttúrliga” kuldan í luftini, so meira kundi fáast undan.

Hervið byrjaði eitt rættiligt rækjuævintýr, sum hevur givið samfelagnum so ótrúliga nógv. Skipini gjørdust fleiri, og tey gjørdust eisini størri við betri arbeids- og manningarumstøðum. Tað vóru fleiri hundrøð mans á hesi veiðu, og inntøkan var framúr góð. So nú var tað at sleppa við rækuskipi, sum ungir føroyingar droymdu um. Og nógvir fingi møguleikan.

Men sum ævintýr vardi hetta ikki so leingi. Grønlandskir fiskimenn gjørdust sjálvsagt varir við, at her høvdu teir eisini sín møguleika. Og var hetta byrjanin til ta vinnu, sum í dag er høvuðsgrundarlagið fyri grønlandska samfelagið. Tað gongur eisini greitt fram av bókini, at John eisini er virðismettur í Grønland fyri sítt slóðbrótaravirksemi á hesum øki.

Eisini partur av søguni hjá FF Vit í FF hava kunnað fylgt væl við í gongdini í rækjuvinnuni. Ein mál, sum í

1975 mundi kostað formanninum í FF sessin, var, tá skipini byrjaðu at landa í Grønlandi fyri at fáa mest møguliga fiskitíð. Rækjurnar vórðu síðani sendar við fraktskipum á marknaðin í Europa. Tann stóri spurningurin gjørdist, hvør ið skuldi gjalda hesar útreiðslur - reiðarin einsamallur ella báðir partar. Hesin spurningur varð lagdur fyri ein gerðarætt, sum staðfesti, at útreiðslur av at fáa veiðina fram á marknaðin, eftir at hon er landað, var felags hjá reiðara og manning. Hetta gav so høvi til at gera sáttmálan greiðari, so hesin spurningurin ikki skuldi gera seg galdandi aftur.

Tað var rættiliga skjótt, at tað fór at samsa at fíggarliga hjá rækjuflotanum. FF hevur medvirkað, so frægt sum tað kundi, at laga sáttmálan til broyttu umstøðurnar. Tað mest dramatiska var, tá manningartururin í 1993 fór frá 28 í 24%. Hesi 24% eru síðan komin upp aftur í 27%. Men í hesi gongd skipaðu vit eisini fyri at stuðla uppundir, at rækjuskipini fingi dupluttrol, sum hava havt sín stóra týðning fyri, at tað hóast alt ikki hevur gingist verri.

Tað skuldi ikki verið neyðugt her at endurtikið alla rækjusøguna. Hon er so væl sum nakað lýst í sendingunum hjá Zakarias Hammer í sjónvarpinum.

Endabresturin

skeljarnar Endabresturin hjá John gjørdist skeljarnar. Hann bygdi “Fame”, men hetta var kanska betur ógjørt. Men tað er als ikki víst, at hann angraði tað. Greitt verður annars frá í bókini, at tá norðmenn komu eftir “Fame”, helt ein teirra

John

Foreldrini hjá John, Viggo og Matilda.

“Vesturvarði”, ímyndin av “reyðargullinum”.

Tey nýggju skipini vóru so framkomin, at tað lá væl fyri at hava konufólk sum manning. Hesar vóru við til at manna "Fame": f.v. Liljan Víká, Gertrud Rasmussen og Súsanna Svartá.

Her er John seinastu ferð avmyndaður saman við sínum systkjum. Aftast frá vinstru: Súsanna, Turid, Árni, Kristina, Sverri. Fremst: John og Oluffa. Aslaug væntar á myndini.

talum fyri honum og ynskti honum “alt godt i fremtiden”. Tá svaraði John aftur: “Med hvad?” Hetta lýsir John. Fame kostaði honum 37 mill. kr.

Helgi dugir væl at lýsa John sum eina persónligheit. Hann kundi brúka seg illa og koyra hart á, men varandi illstøða spurdist ikki burtúr. Sigast skal eisini, at manningin stóðaðist hjá honum. Teir

sigldu við ár eftir ár og við skipi eftir skipi.

Tað mest sigandi er ummælið frá stjóranum á Langsten skipasmiðuni, Sigbjørn Akselvoll, sum greiðir frá, at við John var óneyðugt at gera skrivliga avtalu. Her var eingin ivi um, at eitt orð er eitt orð og ein maður er ein maður. Og teirra vinskapur helt sær eisini til gravarbakkan.

Búskaparligi týðningurin

Í bókini er eisini ein lýsing av, hvat rækjuvinnan hevur merkt fyri føroyska búskapin.

Her verða tær 114 mill., sum rækjuskip fingu eftirgivið í 1997 settar upp ímóti inntøkunum av somu vinnu. Rækjuflotin hevur fram til 2002 veitt fyri 6 mia í 33 ár. Í fleiri ár umboðaði rækjur upp

í móti 20% av øllum útflutninginum. Tað vóru upp til 4-500 mans, sum sigldu við rækjuskipunum.

Tað er bert spell, at eftirmenninir hjá John í hesi vinnu skulu kenna seg illkendar av landsins myndugleikum eftir hetta.

Konan aftanfyrir mannin

Hetta ummæli er ikki fullfíggað, uttan at kvinnan aftanfyrir John verður nevnd. Fyrra kona Johns doyði í 1966 á ein syrgiligan hátt. Tvey ár seinni kom Oddvør inn í myndina. Hetta hevur verið nøkulunda samstundis, sum “Vesturvarði” hevur verið í umbúna. Hetta merkir, at alla ta tíð, sum John veruliga hevur skapt sær pláss í fiskivinnusøguni, ikki bert hjá okkum, men eisini hjá Grønlandi og kanska øðrum við, hevur Oddvør staðið undir liðuni á John. Oddvør hevur við sínum milda sinnalagi verið ein mótsetningur til John. Og tað er uttan iva

júst tað, sum John hevur havt brúk fyri. Nevniliga eina sum kundi kyrra, tá brúk bar fyri tí.

Ikki minst sást hvønn týðning Oddvør hevði fyri John, tá heilsan fór at bila. John viknaði so við og við gjøgnum fleiri ár, til hann ikki orkaði meira fyri knøppum tveimum árum síðan. Oddvør brúkti allar sínar kreftir at vera um John, so hansara seinastu ár gjørdust so fræg, sum tey kundu vera. Og nú nýtir Oddvør sínar kreftir at vera um abba-børnini hjá John, sum hon metir sum síni egnu. Oddvør er eisini sera ættarkær. Hóast triði og fjórði meta vit okkum sum næst-ringar, og Oddvør saman við sínum systkjum vóru eisini um fastrina, Mallu, sum gjørdist 100 ár. Malla og John vóru eisini sera væl, og hóast tað vóru 30 ár millum tey, gingu bert fáir mánaðar millum, at tey andaðust.

Virðiligur varði

Tað er eingin ivi um, at henda bók er ein virðiligur varði um John Dam. Her er nógur tekstur og nógvar myndir, sum eisini lýsa lívið hjá fiskimonnum. Tíbetur er eisini eitt gott indeks, so tað ber væl til at leita í bókini.

Helgi er jú journalistur, og hann dugir væl at skriva og at seta saman. Men hann hevur neyvan verið nakað serligt til skips. Um so var, kundi hann mett um, um veiðupplýsingar kundu verið rættar ella ikki. Einastaðni skrivur Helgi, at teir fingu 14 tunnur av sild uppá garnið á sildarveiðu. Hetta man vera sera ivasamt. Við gørnum var 1 tunna uppá garnið gott, 2 tunnur var rok og 3 tunnur framúr rok. 14 tunnur er óhugsandi. Men hetta er nú smáttari.

Vit kunnu fegnast um, at vit hava fingið hesa bók og harvið enn ein varða í okkara fiskivinnusøgu.

ó.

Á dekknum á “Baki”. Til høgru sæst Hans Jacob, tvíburabeiggi John, sum eisini var ein framúr pressari. Í miðjuni Dánjal Pauli á Hvítanesi, ein annar undangongumaður. Við bakinum til Sverri, sum eisini var beiggi John.

John, 20 ára gamal. Klárur at fara fyrsta túr sum skipari við “Fame”.

Heilsan hjá langafarafiskimonnum

Sum vit hava greitt frá áður, er FF virkið í arbeiðnum at fáa staðfest, hvønn týðning arbeiðsumhvørvið hjá fiskimonnum hevur fyri teirra heilsu.

Arbeiðsumhvørvisjúkrasystirin, Anna Maria Simonsen, hevur arbeitt við hesum øki og hevur gjørt uppgávu um tað. Hesum greiddi hon eisini frá á heilsu- og trygdarráðsetvnuni í Alaska, sum vit eisini hava greitt frá.

Nú er ætlanin at halda áfram við hesum arbeiði, og verður tað fyriskipað av einum bólki, har tað umframt Onnu Mariu eru tveir læknar við áhuga fyri evninum. Teir eru Pál Weihe, arbeiðsmedisinari og Hans Petur Nielsen, yirlækni á B8, har nógvir fiskimenn fáa viðgerð.

Pál greiðir soleiðis frá teirri verkætlan, sum nú liggur á borðinum:

Sambært einum bókmentayvirliti yvir hvussu arbeiðsumhvørvið umborð á skipi ávirkar fólk, er tað ikki greitt, um sjófólk hava oftari hjarta/æðrasjúkur enn aðrar starvsgeirir á landi. Millum fiskimenn er tó ivaleyst talan um eina stóra sonevnda healty worker effekt, sum merkir, at teir, sum ikki klára at vera í vinnuni, fara í land rættiliga ungrir.

Arbeiðsumhvørvið spennir vítt

Arbeiðsumhvørvið hjá fiskimonnum er ógvuliga ymiskt. Spennir frá smáum bátum undir Føroyum til verksmiðjutrolarar á fjarleiðum. Serliga á teimum stóru fiskiførunum er likamsarbeiðið minkandi vegna mekanisering og automatisering. Á hesum førum eru matnáðir til góðan og ríkiligan kost. Hinvegin er tað sannlíkt, at í hvussu so er partar av manningini eru strongdar. Tí kann tað samanumtikið væl hugsast, at fólk í hesu vinnu eru fyri meira negativum árinum á hjarta/æðralagið enn onnur.

Kanningin hjá Onnu Mariu Anna Maria Simonsen, sjúkrasystir, gjørdi í 2000-

2001 eina spurnarkanning, har 29 trolaramenn svaraðu spurningum viðvíkjandi lívsvanum, so sum royking, likamsvenjing og arbeiðstíðum. Hinnara niðurstøður vóru:

- at hesir menn finga ov lítt likamsvenjing,
- at teir royktu illa,
- at teir finga ov nógvan og skeivt samansettan kost,
- at teir høvdu nógvar arbeiðstímar og skiftandi arbeiðstíðir,
- at saknur og longsul vóru týðandi í teirra frágreiðingum.

Eisini vísti kanningin, at manningin var ung, t.e. at bert fáir eldri menn vóru umborð.

Sambært upplýsingum frá Fiskimannafelagnum eru í oktober 2003 114 mans við rækjubátum og 168 við flaka- og saltfiskatrolarum. Harumframt koma teir, sum nú eru í landi, tí vanligt er at leggja túrar upp ímillum. Flakatrolarnir gera vanliga túrar, sum vara upp í tríggjar mánaðir í Barentshavinum.

Endamálið við kanningini Endamálið við hesi kanning er at gera eina lýsing av heilsustøðuni hjá langafarafiskimonnum og teirra lívsstíli. Um so er, at henda kanning vátar forkanningarúrslitini hjá Onnu Mariu Simonsen, er ætlanin eisini at gera eina roynd at broyta negativa lívsstílin. Tað merkir skeiðvirksemi til tess at minka um roykingina, økja um likamsvirkni og skipa so fyri, at orkan í matinum samsvarar orkunýtsluni umborð. Granskingarætlanin er lögð soleiðis til rættis, at tað skal bera til tvær ferðir at meta um heilsustøðuna hjá millum 100 og 150 monnum áðrenn og aftaná langfaratúr. Harumframt skal tað vera møgulegt at samanbera heilsustøðuna áðrenn og eftir møguliga interventión.

Framferðarháttur:

Kanningin er í trimum þørtum:

Fyrsti partur fatar um eina kanning av heilsustøðuni, áðrenn farið verður nýggjan túr á fjarleiðum, og so beint eftir at túrurin er av. Væntandi kunnu millum 100 og 150

mans luttaka í hesari kanning, har tíðin umborð verður uml. tríggjar mánaðir. Eftir ætlan skulu allir menn, sum ætla sær túr beint eftir nýggjår, fáa tilboð um vitjan av sjúkrasystir til tess at greina vinnusøguna og heilsustøðuna, taka blóðroyndir, máta likamshædd, vekt og blóðtrýst. Eisini verður blóðroynd tikin til kanningar fyri HbA1C, glukosu, TSH, CRP, bilirubin, livraenzym, fitievni og hjá nýrahormon. Eisini verður spýtt goymt til cortisol-analysu. Innan eina viku eftir at maðurin er afturkomin av túri, verður hann aftur spurdur um heilsustøðu, lívsstíl og arbeiðsumhvørvið umborð.

Menn verða eisini spurdir um arbeiðsviðurskiftini umborð á farna túri: arbeiðsuppgávur, arbeiðstíðir, frítíðarvirksemi, likamsvirkni, matarvanar, roykivanar, v.m.

Harumframt verða blóðroyndir og spýttroyndir tiknar av nýggjum, eins og hædd, vekt og blóðtrýst verða máld av nýggjum.

Tá alt hetta tilfarið fylgiggur, verður tikið saman um til tess at meta um, hvørt úrslitini í pilotkanningini hjá Onnu Mariu Simonsen vóru á rættari leið. Um so er, verður farið til annan part av kanningini, sum er interventiónin.

Annar partur, sum er interventiónin, skal fata um fylgjandi átøk:

Allir kokkar, sum skulu matgera umborð á hesum

Kann hetta lívið vera ein hóttað mót heilsuni? Og hvat kann í so fall gerast? Við kóðaran umborð á "Vesturvarða" síggja vit Óla Joensen í Hesti. Myndin er úr bókini John Dam.

Anna Maria leggur fram úrslitið av sínum kanningum á ráðstevnu í Alaska

Læknarnir, Pál Weihe (t.h.) og Hans Petur Nielsen, eru eisini við í verkætlanini.

trolarum í aðru helvt í 2004, verða bjóðaðir á skeið um heilsugóðan mat, sum ber til at gera umborð á skipi.

Yvirmenninir verða bjóðaðir á skeið um arbeiðsumhvørvi og heilsu.

Restin av manningini verður eisini bjóðað á skeið til tess at økja um medvit, lívsstíl og heilsu. Undirvíst verður í:

- vanlukkufrýrbyrging
- kosti og heilsu
- royking
- strongd (skiftandi arbeiðstíðum, sakni, rulli, vibratiónum, gangi, óveðri v.m.)
- møguleikum fyri likamsvenjingum umborð

Triði partur: Endurtiknar heilsukanningar. Eftir 1. januar 2005, verða kanningar og blóðroyndir aftur framdar av øllum manningum, sum fara til langafarafiskiskap, bæði áðrenn og aftaná túr.

Úrslitið av kanningunum í fyrsta og triðja parti verða samanborin til tess at meta um, hvørt heilsustøða og lívsvanar ávirkast á langafaratúrum og til tess at meta um interventiónsúrslitini. Verkætlanin endar við eini frágreiðing og tilmæli um, hvussu heilsurøkt kann fremjast ímillum langafarafiskimenn.

Leggjast kann afturat, at Fiskivinnuroyndir hava stuðlað verkætlanini.

Ársaðalfundur í Meginfelag Útróðrarmanna

Sunnudagin 30. november hevði Meginfelag Útróðrarmanna ársaðalfund á Hotel Hafnia í Havn. Tað er greitt, at MÚ og FF hava nógv felags áhugamál. Tískil endurgeva vit her ársfrágreiðingina, sum varð lögð fram á aðalfundinum.

FORMANNSFRÁGREIÐING 2003

Góðu fundarmenn.

Eg vil fyrst nýta høvið at ynskja tykkum øllum at vera vælkomnir til hendan aðalfund.

Sum flestum kunnugt varð Meginfelag Útróðrarmanna stovnað 1975. Felagið hevur sostatt 28 ár á baki. Hesi árin hevur tað verið eitt sindur ójavn, hvussu gongdin hevur verið í felagnum. Summi ár hava verið betri til prís og fiskiskap enn onnur. Áhugin fyri tí arbeiði, ið er at gera í einum felagi sum okkara, fylgir ikki altíð somu linju.

Aftaná fleiri ár við góðum fiskiskapi og góðum prísnum, kundi tað sæð út til, at tað gongur eitt sindur tann skeiva vegin. Hesi góðu árin hava tó havt tað við sær, at felagið er styrkt munandi, og at tað nú er vorðið eitt fast og álitandi umboð fyri útróðurin innan almennu skipanina. Hendan umboðan ber í sær, at ikki ber til, frá almennari síðu, at smoyggja yvir okkum lógir og reglur, sum vit ikki eru kunnaðir um.

Nú tað sær út til at táttá í, hava vit útróðrarmenn tað amboðið, ið skal til fyri at gera vart við okkara hugsan og at hava ávirkan á tey mál, ið viðvíkja okkum. Hetta kunnu vit takka teimum, ið høvdu áræði til at stovna Meginfelagið og teimum, ið bygdu felagið upp aftur aftaná kreppuna. Eg kann tó ikki lata vera við at

nevna, at felagið hevði staðið munandi sterkari, um allir útróðrarmenn í Føroyum vóru limir. Eg vil nú koma til, hvat felagið hevur tikist við síðan síðsta aðalfund.

Fiskidaganevndin
Fiskidaganevndin er samansett av umboðum frá vinnuni á sjónum og við einum búskaparfrøðingi sum formanni. Har hava vit eitt umboð. Eins og so ofta fyrr, var eitt sindur av roki um tilmælið frá nevndini. Limirnir nýttu sínar royndir av veiðini tað síðsta árið, umframt at teir fingi ráðgeving frá fiskifrøðinginum Jón Kristjánsyni. Tilmælingin frá nevndini var, at fiskidagatalið skuldi vera óbroytt. Tað undrar neyvan nakran, at Fiskirannsóknarstovan var ikki samd og mælti til eina munandi skerjing í veiðini. Løgtingið ásetti, at dagarnir skuldu skerjast við 2%. Av einari ella aðrari orsök kom málið um økta umsetilgheit eisini at fáa eina drúgva umrøðu í nevndini. Men tað koma vit til seinni.

Fiskivinnuráðið
Fiskivinnuráðið er sett til at ráðgeva landstýrismanninum í sambandi við nýggjar lógir og kunngerðir. Ráðið er samansett av 8 limum, ið umboða vinnuna á sjónum og arbeiðsfólkið á fiskavirkjum. Millum tey mál, ið hava verið fyri í fiskivinnuráðinum eru:

Broytingar í bólki 5, t.v.s. at nú eru bara bólkur a. og b. í hesum bólki.

Flyting av fiskiloyvum og fiskidøgum. Har er tann reglan komin inn, at tú skalt hava brúkt 60% av rættindunum árið frammanundan fyri at kunna selja veiðirættindi árið eftir.

Trolingin á landleiðini hevur eisini verið ummæld.

Kunngerðin um tvungna landing á uppboðssølu, sum seinni varð avtíkin.

Lógarbroyting í sambandi við ræðisavmarkingar av skipum.

Her eru nøkur mál tikin fram, sum viðkoma okkum beinleiðis, men sjálvandi hava nógv fleiri verið ummæld.

Samstarvsráðið fyri Trygd á Sjónum
Samstarvsráðið viðger nýggjar kunngerðir og lógarbroytingar, ið hava við trygd á sjónum at gera. Tað, ið helst hevur havt okkara áhuga, er t.d. kunngerðirnar um medisinkistur og merking av alibrúkum.

Ráfiskaseljara-
felagið
M.Ú. er limur í Ráfiskaseljarafelagnum saman við øllum øðrum skipabólkum, sum landa feskan fisk í Føroyum. Endamál felagsins er at betra um umstøðurnar hjá limunum á flestum økjum. Felagið hevur eisini gott samstarv við Ráfiskakeyparafelag-

Auðunn Konráðsson leggur fram ársfrágreiðing. Næst honum eru Jóannes Skaale og Asbjørn Djurhuus.

Fundarfólk

ið, har vit kunnu royna at tosa okkum til rættis um tey mál, ið hava felags áhuga. Ráfiskaseljarafelagið eigur 50% í Kassamiðstöðini. Gjøgnum umboðanina í felagnum hava vit gjørt vart við okkara misnøgd um ta stöðu, sum tekur seg upp hvørt ár í vártíðini við kassatroti og harav ongari skiljing og ongum prisi. Bæði umboð felagsins í nevndini fyri Kassamiðstöðina eru skift út í ár.

Fiskamarknaðurin
Eitt mál, sum ofta hevur verið frammi í felagnum, er, at felagið skal keypa seg inn í Fiskamarknað Føroya. Í løtuni sær tað út til at farið verður í holt við at keypa seg inn í sölupartin av Fiskamarknaðinum. Hetta felagið er nakað, ið vit vænta okkum nógv av í framtíðini, tá ið hugsað verður um, at vit sita við øllum ráfiski-

num í Føroyum. Seinni á hesum fundi er ætlanin at velja limir í umboðsráðið í felagnum.

Onnur mál
Árið, sum nú fer aftur um bak, sær út til at blíva munin lakari enn árin frammanundan.

Tann størsta munin ger tann sera vánaligi hýsuprísurin. Vit hava fregnast hjá hinum norðurlensku útróðrarfeløgnum, og hava har fingið at vita, at stöðan hjá teimum er tann sama. Orsøkirnar til hetta prísfallið eru helst fleiri. Millum aðrar eru hesar: Hýsupvoturnar í Noregi og Íslandi eru øktar munandi. Tann frysta hýsan er komin í kapping við frystan fisk úr fjareystri, sum vit ikki eru kappingarførir við. Nógv virki í Norra, sum hava fryst hýsu, eru farin av knóranum, og tí kemur meira av norskum fiski á feskfiskamarknaðin í Europa. Íslendingar flyta eisini meiri feskan fisk á markn-

aðin í Europa, tí amerikanski dollarin er so lágur, at tað loysir seg ikki at senda fiskin á amerikanska marknaðin. Toskaprísurin er eisini nakað lakari, enn tá ið hann var bestur í fjør. Ljós punktið í stöðuni, sum hon er nú, er, at fiskiskapurin sær út til at halda sær á einum rímliga høgum stöði. Eisini sær tað út til, at flakavinnan er við at verða meiri áhugað í tí daggamlu fiskinum, nú vit síggja út til at tapa kappingina á marknaðinum fyri frystan fisk til londini í fjareystri.

Politiskar avgerðir
Eins og so ofta áður eru nakrar politiskar avgerðir tiknar, ið koma at hava ávirkan á okkara umstøður frammyvir. Tað, at undirbólkarnir í bólki 5 verða 2 ístaðin fyri 3 áður, skuldi bara gjørt umsitingina av bólkinum smidligari. Ein onnur broyting, sum er komin illa við, er tann sokallaða "60% reglan", t.v.s. at um tú skalt um-

Fundarfólk

seta veiðirættindi fyri eitt ár í senn, so skalt tú hava brúkt 60% av rættindunum árið fyri. Endamálið við hesi lóg var, at vit ikki skuldu fáa “kvotabarónar” í Føroyum. Hesir ið liggja inni við óbrúktum veiðirættindum í áravís og bara selja tey. Men úrslitið gjørdist tað, at ein stórir partur av flotanum fekk undantak frá hesari reglu, men at teir størru útróðrarbátarnir antin mugu selja síni rættindi endaliga ella brenna inni við óbrúktum rættindum. Siðvenjan hevði annars verið tann, at útróðrarbátarnir býttu um við línuskipini t.d. dagar á Føroya Banka við dagar á landgrunninum.

Fiskiloyvi verða slúsað til línuskip. Tað sær eisini út til at vera ein politiskur vilji til at slúsa loyvini í tí stórra útróðrarflotanum upp til línuskipini. Hetta kann eftir einari tíð vera við til at máa støðið undan fiskidagaskipanini sum heild. Eins og tey flestu víta, hava fleiri línuskip longu veiðuloyvi í bólki 4, og tað talið sær út til at økjast. Tann síðsta lógarbroytingin, ið førði við sær, at loyvi nú kunnu flytast á ræðisavmarkaði skip, líka mikið hvør ræðisavmarkingin er, varð gjørd fyri at legalisera eina mannagongd, ið hevur verið brúkt í fleiri ár. Hetta kemur at seta ferð á samanlegging og flytingar av loyvum upp í línubólkin.

Minstiforvinningurin Eina ferð enn er mánaðarligi minnstiforvinningurin á veg á tingborð. Sjálvt um upphæddin ikki hevur verið broytt síðani 1997, og minstiforvinningurin harvið er minkaður við góðum 20%, so er ætlanin frá politikari síðu at skerja hann enn meir. Hetta kemur tó ikki at verða góðtikið frá okkara síðu.

Umsetiligheit
Arbeiðið í fiskidaganevnd-

ini gekk fyri tað mesta væl, men tó sær tað út til, at onkur í nevndini hevur hug at dríva búskaparpolitik við óavmarkaðari umsetiligheit sum endamáli. Tað er ikki í tráð við okkara sjónarmið.

Okkurt gingið á rætta borðið Okkurt hevur tó gingið á tað rætta borðið, og har er tað helst at nevna kunngerðina um tvungna avreiðing á uppboðssølu, ið er avtíkin.

Ísing av fiski umborð á útróðraðbátunum var nakað, ið fekk nógva umrøðu í farna ári.

Heilsufrøðiliga Starvstovan kom við einari kunngerð, sum ásetti, at fiskur kundi ikki avreiðast, var fiskurin heitari enn 4°C. Hetta kravið broytti H.S. eftir trýsti frá Meginfelagnum og Fiskamarknaðinum. Í dag er kravið, at fiskurin skal vera væl ísaður.

Virðisøking Verkætlanin um virðisøking av útróðrarfiski endaði í ár, eitt ár fyrr enn ætlað, sjálvt um ymsir trupulleikar vóru á leiðini. Úrslitini vóru positiv. Havast skal í huga, at innvølrnir eru ca. 15% av sløgðum fiski við høgdi. Mett varð, at avrokningarvirðið fyri útróðrarfiskin í Føroyum kundi verið økt við uml 26 mill. bara við at taka innvølrnar. Verkætlanin var eisini við til at seta ferð á brúk av ísvatni umborð á bátunum. Hevði hesin fiskur fingist á marknaðirnar niðri á meginlandinum sum blankfiskur, hevði tað økt um avreiðingarvirðið við uml. 100 mill. bara fyri toskin. Ætlanin er at leggja úrslitið av verkætlanini út á heimasíðu felagsins.

Millumlanda arbeiði Meginfelagið sendi eitt umboð á fund hjá Norðuratlantiska Útróðrarfelagnum (ACFNA). Hetta millumlandaarbeiði er nakað, sum er við til at styrkja felagið úteftir. Vit hava eitt sera gott samstarv við

hina útróðrarfeløgini, og tá serliga tað íslenska og tað norska. Tað hevur fleiri ferðir komið okkum til góðar, tá ið brúk hevur verið fyri upplýsingum av ymsum slag. Íslenska meginfelagið helt fund her í Føroyum í summar, men av ymsum orsøkum bar ikki til at hava ein fund ímillum bæði feløgini, sum ætlanin var.

Eg eri biðin at bera heilsanir og góð ynski til aðalfundin frá Landsambandi Smábátaeigenda í Íslandi og Norges Kystfiskerlag í Noregi.

Ein av teimum hugaligaruppgávunum, ið M.Ú. hevði í farna ári, var, saman við øðrum, at hava fund við the P.M. Strategy Unit. Hendan nevnd er sett av bretska forsætisráðharranum til at kunna seg um fiskiveiðistýringina í øðrum londum. Teir høvdu stóran áhuga í at hoyra um okkara royndir av fiskidagaskipanini.

Her hevur nógv av tí, sum Meginfelagið tekst við, verið nevnt. Men ikki ber til at nevna alt. Tá ið tikið verður samanum kann staðfestast, at felagið hevur fest seg í sessi hesi síðstu árin. Tað er eingin ivi í dag, hvørki í millum vanlig fólk ella myndugleikar, um, hvør ið umboðar útróðrarmannin í Føroyum. Sum fyrr nevnt er felagið hampuliga væl fyri fíggarliga. Um nakað skal vera at finnast at, er tað, at ynskiligt var, at allir útróðrarmenn í Føroyum stuðlaðu tí felagskapinum, ið talar teirra sak. Tí styrkin í felagnum verður avgjørd av limunum sjálvum. Tess fleiri vit eru, tess sterkari eru vit.

Eg vil enda her við at takka øllum fyri gott samarbeiði í farna ári. Serstakliga vil eg takka teimum fráfarandi nevndarlimunum fyri gott felagsarbeiði. Annars vil eg ynskja tykkum øllum alt tað besta í komandi ári við vón um blíðan byrð fyri felag okkara og útróðurin.

Takk fyri.

Uppskotið um minstaforvinning komið: Lagt verður eftir lesandi

Tann 2. desember legði landsstýrismaðurin í fiskivinnumálum fram á ting uppskot um broyting í lógini um minstaforvinning.

Vit hava aðrastaðni í blaðnum endurgivið almennu viðmerkingarnar til uppskotið, har tað eisini sæst, hvørjar broytingar ið eru.

Vit skulu í hesi grein bert gera nakrar viðmerkingar til mannagongdina í málinum. Tær eru:

1) Fyrst er um viðgerðina í Fiskivinnuráðnum. Sum vanligt fekk ráðið málið til ummælis við bert nøkrum fámum døgum sum freist til at geva svar. Freistin var so mikið stutt, at tað bar als ikki til at geva málinum eina líkinda viðgerð. Síðani eru farnar fyra vikur, áðrenn málið varð lagt fram, og hetta er tíð, sum í hvussu er fyri ein part kundi verið verið unt vinnuni at viðgera uppskotið.

2) Hetta uppskotið er annars komið í staðin fyri eitt uppskot, sum fall í seinasu tingsetu.

Tað uppskotið var ætlað at spara pening á inniverandi fíggarlóg, og tí skuldi verið logisk at sett sama uppskot fram aftur óbroytt.

Men tað merkiliga er, at nýggja lógin er herd í mun til tað falna uppskotið.

Í tí falna uppskotinum varð ásett, at minstaforvinningurin skuldu vera 100 tímalønir hjá arbeiðara um mánaðin. Hetta vildi svara til kr. 9.200. Nú er hetta tímatál lækkað til 90 tímar, sum svarar til uml. 8.700. T.v.s. at hóast

tímalønin er farin upp, so er upphæddin minkað. Hetta má nú sigast at vera ein løgin politikkur, at lækka tímatálið í sama ella størri mun enn hækkingin í tímalønini.

3) At smáligheitin ikki hevur nakað mark, verður váttað av fylgdi dømi:

Upprunalógin var ætlað at verða umsitin soleiðis, at mótrokning í minstaforvinninginum skuldi ikki bert vera A-inntøka, men eisini lestrarstuðul. Um hetta høvdu vit eitt rættarmál, har ásett varð, at heimild ikki var fyri hesum.

Talan var um ein fiskimann, sum gekk á sjómansskúla, og sum fór at rógva út í summarfrítíðini. Tað vildi eisini verið heilt órímligt, at hansara útbúgvingarstuðul skuldi komið honum til skaða í eini minstaforvinningskipan. Hesin stuðul er sjálvsagt bert fyri tíðina, hann er í skúla. Tí kundi stuðulin eins væl verið fordeildur yvir 11 mánaðar í staðin fyri 12, og so hevði eingin trupulleiki verið.

Men í Fiskimálaráðnum tola teir ikki, at fiskimenn hava fingið viðhald í einum so lítlum máli sum hesum, sum hvørki merkir eitt ella annað fyri landskassan. Men sum saktans kann merkja nakað fyri ein einstakan lesandi.

Tískil er tað beinleiðis sett í lógina, at annað enn A-inntøka sum hendan skal mótroknast, og er hetta myntað uppá hesa skipan.

Nei, vissuliga, í Fiskimálaráðnum er einki broytt!

Almennar viðmerkingar til lógina um minstaforvinning

Útreiðslurnar til minstaforvinning hava síðani seinastu lógarbroyting í 1997 verið hesar:

1997: 29,5 mió	1998: 18,3 mió
1999: 18,6 mió	2000: 11,2 mió
2001: 10,3 mió	2002: 8,2 mió
og fram til 1. okt.	2003: 7,4 mió

Sum sæst, var munandi lækking, eftir at lógin frá 1997 kom í gildi.

Undir skipanini við minstaforvinningi vóru í 2002 gott 200 bátar við eini manning upp á 330.

Í miðal fyri hvønn tilmeldaðan mann í 2002 er mánaðarligi minstiforvinningurin sostatt kr. 2.070 um mánaðin. Í lógini er upphæddin sett til 90 vanligar tímalønir, sum við galdandi tímaløn gevur kr. 8.685 um mánaðin. Hóast hetta er ein hækking, verður met, at aðrar broytingar fara at minka um landskassans útreiðslur.

Skerjingin av minstaforvinninginum er sambært uppskotinum sett til 65%, soleiðis at stuðulin minskar skjótari og fellur burtur, tá inntøkan er komin upp á kr. 13.300 í mun til áður kr. 16.400.

Samstundis sum kravda avreiðingarvirðið seinasta 6 mánaðaskeiðið er økt frá kr. 54.000 til kr. 75.000, er áseting gjørd um, at ávíst avreiðingarvirði eisini skal vera fyri teir seinastu mánaðirnar.

Hækkingin upp á kr. 21.000 fer at hava við sær eina árliga minking í útreiðslunum. Havandi í huga, at fleiri faktorar gera seg galdandi, er trupult at koma fram til rætta talið. Hóast hetta hava útrokningar víst, við atliti at tølunum fyri farna árið, at verður henda broyting samtykt, fer tað at hava við sær eina árliga sparing upp á uml. 2,5 mió. kr.

Sambært uppskotinum verða nú ikki einans A-inntøkur, men somuleiðis skattafríar veitingar og aðrar veitingar lagdar afturat fiskipartinum.

Sum heild verður við hesari lógini endamálið við skipanini um mánaðarligan minstaforvinning betur rokkið, tí nú verður ein lutfalsligur hægri stuðul veittur teimum útróðrarmonnum við einari lágari inntøku, samstundis sum sparingar á øðrum økjum fara at røkka setningum at halda seg til ætlaðu játtanina á fíggarlógini.

Lógaruppskotið verður met, at hava tær fíggarligu avleiðingar við sær, at útreiðslurnar hjá landskassanum minka samsvarandi minkingini í útgjaldinum av minstaforvinningi til útróðrarmenn.

Mett verður, at tað fær lítlar ella ongar umsitingarligar avleiðingar fyri landið, tó við tí undantaki, at fyrisitingin fær eina allýsta lógarásetta heimild at útvega upplýsingar, um neyðugt, frá viðkomandi pørtum.

Nevndin í Meginfelag Útróðrarmanna

Á ársaðalfundunum var nevndarval eisini á skránni. Skipanin er tann, at aðalfundurin velur formann, 1. formann og 2. formann, meðan hinir nevndarlimirnir skifta ímillum útróðrarfeløgini eitt ár í senn.

Teir, sum manna nevndina nú, eru:

Auðunn Konráðsson, Klaksvíkformaður
Asbjørn Djurhuus, Tjørnuvík.....1. næstformaður
Ragnar Hentze, Argir2. næstformaður
Jørmund Lambaa, FuglafjørðFuglafjarðar Útróðrarfelag
Ólavur Heinesen, LørvíkLørvíkar Útróðrarfelag
Niclas Danielsen, Toftir.....Skálafjarðar Útróðrarfelag
Olaf Sivertsen, Norðdepil.....Útróðrarfelagið Eystan Múla

Skrivari er Jóannes Skaale, Tórshavn

Jógvan á Fløtti sigur frá: Fylti 70 ár út fyri Reykjanesi

Jógvan Joensen, á Fløtti, úr Skúvoy, er ein av teimum góðu, gomlu kenningunum hjá Fiskimannafelagnum. Jógvan fiskaði við skipum inni á Skálafjørðinum í fleiri ár, og tá lá leiðin altíð um Havnina, tá ferðast skuldi til og frá skipi. Tað var ikki altíð so lagaligt at kom fram í einum strekki, so tá høvdu skúvoyingar Sjómansheimið í Havn at dúva á. Tá stukku teir eisini javnan inn á gólvið í Fiskimannafelagnum, sum jú bert er eitt

hanagleiv frá Sjómansheiminum. Umframt Jógvan minnst vit serliga til Hans Martin Klode, sum eisini sigldi nærum til hann rakk dustsins ár.

Hervið komu vit kennast sera væl. Hans Martin er farin, men Jógvan livir enn í besta lag, og hann gongur á sínum 90. ári. Jógvan dugur væl at greiða frá, og vit eru fegin um at kunna siga eitt sindur frá lívinum hjá Jógvani.

Jógvan er føddur 24.08. 1914. Hann er sonur Anthonius Joensen, ættaður av Breyt í Húsavík og Marin Soffíu Mikkelsen úr Geilagarðinum í Skúgvi.

Tey finga tveir dreingir. Jógvan var knapt fyra ára gamal, tá ið hann gjørdist faðirleysur. Mamma bar beiggjan undir belti, tá pápin doyði. Anthonius druknaði 27. mars 1918, sum sonurin var føddur 15. apríl, og fekk hann so-statt navnið Anthonius.

Teir vóru vestanfyri Skúvoyinna eftir fugli. Við bátinum vóru Anthonius Joensen, Johan Hentze og Óli Johannes Skálagarð. Johan og Óli Johannes bjargaðust, Anthonius sjó-lætst bert 41 ára gamal.

Mamma Jógvan og Anthonius, Marin Soffía, giftist uppáftur nøkur ár seinni við Jákupi á Hólum í Sandvík. Jákup var eisini einkjumaður. Fyrra kona

Jákups var av Fløttinum í Skúgvi, tey finga 8 børn.

Jákup og Marin Soffía finga trý børn. Tummas Jacobsen var prestur, Richard Jacobsen var stýrimaður við "Hans Hedtoft" og fórst saman við øllum hinum umborð 30. januar 1959. Systirin var Anna Kathrina, sum giftist í Sandvík og býr har.

Jákup hevði handil í Sandvík og handlaði fyri Thomsen á Tvøroyri.

Anthonius fór suður til Sandvíkar við mammu síni, men Jógvan var eftir í Skúgvi saman við abba sínum, Tummasi á Geilagarðinum. Anthonius kom aftur til Skúvoyar sum 12 ára gamal og varð verandi hjá abba sínum. Barnaárini hjá Jógvani og Anthoniusi komu tí at verða nógv merkt av, at teir blivu faðirleysir. Anthonius doyði í 1995.

Jógvan sigur, at teir

høvdu tað gott hjá abbanum. Har var nakað av jørð í húsinum. Kúgv var, og mjólkkin manglaði ikki. Eisini var abbin seyðamaður, so kjøt manglaði heldur ikki í húsinum.

Hetta at vera uppvaksin hjá abbanum setti síni spor hjá Jógvani. Meðan Jógvan vaks til mans, og annars tá hann var heima, vóru teir javnan í hagam at hyggja eftir seyði, og tí kom Jógvan eisini at kenna til seyðabruk.

So tá Jógvan legðist heima, var tað neyvan vika, ið hann ikki var burturi í haga. Tað vildi soleiðis til, at annað seyðafylgið, sum hann fekk í sín part eftir útskiftingina, var júst tað drongur røktaði saman við abba sínum. Jógvan plagar at siga, at hann minnst abba sín og gamla Jens á Skipagøtu tosa um, at eitt fylgi var ikki nóg

væl røktað, um tú ikki kundi blaka fjallstavin inn í fylgið ella seta hundin í tað, og løtu seinni tók fylgið seg saman aftur og legðist á ból.

Til skips við Grýluni Jógvan fór til skips í 1930 við "Albert" av Tvøroyri, og sum varð kallað "Grýlan". Tá var Tvøroyri fiskivinnuligi miðdepilin í Føroyum, og 600 fiskimenn sigldu út hagani.

Fyrsti túrur var á suðurlandið. Við vóru 25 mans. Skipari var Jógvan Olsen úr Hósvík. Bestimaður var Benjamin Johannesen úr Skálavík, báðir tveir vóru skilamenn, leggur Jógvan afturat. Hendan túrin finga teir 59.000 fiskar. Hetta várið var sera kalt. Snørini vóru fryst føst í lúnningina hvønn morgun, tá menn komu upp. So munurin var stórur á umstøð-

Jógvan er júst komin aftur av sínum seinasta túri í berginum. Drongurin á myndini er helst Jákup Jóhannes, systirsonur Sannu, konu Jógvan.

unum í dag og tá á døgum at fara sum pungur (ungur drongur) til skips. Meginparturin av manningini búði í lugarinum, eisini varð matskaffað har. Nakir búðu tó afturi í kahúttini.

Jógvan fegnast um, at tað eru betri umstøður at vera sjómaður nú, enn tá hann fór til skips.

Jógvan heldur, at sjálvdráttur var ein óheppin

vinnuvegur at brúka. Men tað eru helst fleiri meiningar um tað. "Sjálvum gekk mær illa at fiska, so úrtøkan var ikki stór, men nakrar krónur blivu tað til," sigur Jógvan og heldur áfram:

Var við til at keypa "Gullfinn" "Eg droymdi altíð um at seta pening í skip, og hetta bleiv veruleiki. Í

"Pollur" við kai í Skúvoy umleið 1978. Frá vinstru Anthonius Joensen, Jógvan Joensen, Poul Rasmussen - Poul hjá Stinu - av Sandi og Tummas Frank, sonur Anthonius. Her fara teir til Íslands.

Her eru teir og ræna norðuri á Langabakka. Teir sita undir, meðan maðurin sigur. Høgrumegin Jógvan saman við Otto Skálagarð.

1947 kom eg saman við Jóan Jakku Durhuus, sála, úr Vestmanna. Her beyðst lötan at seta pening í skip, og hetta gjørdur vit báðir - eg og Anthonius bróður. “Gullfinnur” varð keyptur í 1947 av Patreksfjørðinum í Íslandi. Hann segðist at lasta góð 200 tons. Men tá var væl stúvað, og eg var ein av lastamonnum. Væl royndist upp aftur. Tann eina túrin vígaði tað 278 t upp aftur úr lastini. Hetta var einki hvíldarheim hesi árin, men gav hetta nakað av pengum. Um eg ikki minnist skeivt, fiskaðu vit í 1955 í Grønlandi 1.013 tons í tveir mánaðar. Tá vit komu heim, høvdu vit einans 72 tons inni, av tí at vit høvdu landað ov nógv í Grønlandi. Tað var komið út í hálvan juli, tá vit komu heim.

Hans Pauli Johannesen, sáli, segði, at trolararnir skuldu helst hava last inni áðrenn hálvan juli. Tá fór fiskurin upp í sjógvin. Hann flutti seg tá eisini so skjótt, at teir gomlu trolararnir kláraðu ikki at toga eftir fiskinum, tí teir høvdu ov lítla maskinkraft.

Heimalív í Skúvoy
Eg var við “Gullfinni” øll níggju árin, hann var í flotanum. Síðan fór eg umborð í “Gullberg”, ið vit keyptu í 1956. Eg var við “Gullbergi” til 1957, tá mátti eg í land vegna heilsubrekk. Frá 1957 til 1962 var eg heima. Eg róði út, tá høvi beyðst. Hetta var mest við áttamannafarinum “Rok”, sum Sámal í Nýggjustovu átti saman við øðrum, og sum hann var formaður á. Hann var eisini kallaður Sámal undir Heygnum, av tí at hann vaks upp suðuri í Sandvík. Um sumrarnar var tað mest fuglaveiða. Farið varð upp á land at fleyga, og hetta kundi geva nakað. Menn kundu koma upp í fleiri hundrað fuglar á stongini. Eisini varð roynt við snaru. Snaruveiðan varð drivin frá hálvum mai til hálvan juli, ella so leingi fulgurin var. Seinni minkaði fuglurin og givist varð við fuglaveiði sum vinnu.

Í 1962 fór Jógvan at arbeiða í Havn. Her var hann í hálvfjórða ár, og hann arbeiddi á Stoypivirkinum.

Helt 70 ára føðingardag út fyri Reykjanes
Men so fór Jógvan til skips aftur. Fyrst fór hann við “Yvonnun”, har hann var við eini trý ár.

Sjólívið endaði hann

Á veg norð á Fagradal, staddir undir Klettinum. Teir fremstu eru frá høgru Mortan Poulsen, Jógvan og helst Johan Hentze, sum nú er bygðaráðformaður í Skúvoy.

Umborð á “Polli” við snellu undir Íslandi. Frá vinstri: Poul Rasmussen, Tumas Frank, Jógvan, Athonius og Mikal í Soylu.

við “Høganesi”, har hann var við í sjey ár. Teir veiddu við snellu og gørnum. Føðingardagin helt Jógvan umborð á “Høganesi” út fyri Reykjanes. Men tá helt Jógvan eisini, at tað var tíð at gevast við sjólívinum.

Hann helt áfram við at røkta, inntil hann var úti móti 80 ár. Men nú er gongulagið vánaligt og mjadnarnar eru gingnar fyri. Jógvan giftist í 1955 við tí javngomlu Sonnu, og liva tey bæði eftir umstøðunum hampiliga.

Gongur afturá í Skúvoy
Annars letur Jógvan illa at, hvussu nógv tað er broytt í Skúvoy, og tíverri til tað verra. Jógvan minnist, at tað vóru 35 mans úr bygðini á Suðurlandinum. Í dag kunnu fiskimenninir teljast á eini hond.

Skúlabørnini vóru eins nógv og fiskimenninir tá, og eru í dag eins fá og fiskimenninir nú.

Tá Jógvan var ungur, vóru tveir handlar, sum keyptu fisk, og skapti hetta nógv virksemin. Annar handilin arbeiddi fyri Thomsen á Tvøroyri. Hesin handilin ikki bert

keypti fiskin, men turkaði hann eisini til klippfisk, og gav hetta tað meira arbeiði. Í dag er stórt sæð eingin vinna í oynni.

Tað er ringt at síggja nakra framtíð fyri oynna við hesi gongdini. Tað verður nógv tosað um útoyggjapolitikk, men tað hendir einki ítökiligt.

Vit takka Jógvan fyri frásøgnina og vóna at fáa tonna á hann aftur. Vit takka eisini Elisabeth, konu “okkara mann” í Skúvoy, Tumas Frank, og honum sjálvum, fyri teirra medvirkan til hesa grein.

Er javnaðarflokkurin eitt alternativ?

Fremstu tíðindini frá javnaðarflokkinum eftir landsfundin er, at hann er til reiðar at taka við landsins leiðslu.

Men verður hugt eftir landsfundaryvirlýsingini er ringt at síggja nakað, sum ikki kundi staðið í yvirlýsingini hjá einum og hvørjum flokki.

Flokkurin kann ikki hava nakað serligt á hjarta, tá hann kann nýta tíð uppá at nýta eina slíka uppá seg bagatel, sum at sjónvarpsgjaldið er farið upp, í politisku viðgerðini.

Hjá tí, sum umboðar borgararnar, er størsti trupulleikin tað tiltakandi rættarloysið. Hetta rakar sera breitt, heilt frá sjúkum fiskimonnum og til peningarstovnarnar, sum tað væl og virðiliga er greitt frá í fjølmiðlunum.

Men rættartrygd ella rættarviðurskifti eru ikki so mikið sum nevnd í frásøgnini frá landsfundinum hjá tí flokki, sum annars um allan heim hevur verið í fremstu røð, tá tað snýr seg um rættindini hjá borgarunum.

Men frá tí føroyska javnaðarflokkinum er einki at heinta á hesum øki.

Gentur lítlan áhuga í flakaarbeiði

Hóast áhugin hjá føroyskum dreingjum at arbeiða í fiskivinnuni er rímliga stórur, so er áhugin rættiliga lítill hjá ungum føroyskum gentum at arbeiða í fiskiídnaðinum.

Ein kanning, sum Granskingardepilin fyri økis- menning hevur gjørt, vísir, at 25 prosent av dreingjunum í miðnámskúlunum kundu hugsað sær at arbeiðt í fiskivinnuni, antin á skipi ella í alivinnuni.

Men bara 1,7 prosent av gentunum í miðnámskúlunum kundu hugsað sær arbeiði í fiskiídnaðinum.

Hetta kann gerast ein stórur trupulleiki um fá ár.

Bjarni Mortensen, samfelagsfrøðingur, sigur, at tey ungu velja størv fyrst og fremst eftir, hvussu lønin er.

Aftur í ár verður fót bóltaskapping fyri sjómenn í Klaksvík

Spælt verður mánadagin 29/12. Tilmelding á telefon 217739 ella við teldupost: hvalnes@post.olivant.fo áðrenn 19/12.

Sum vanligt verður eisini borðhald aftaná, og í ár er tað í Skálanum.

Maskinmeistarafelagið hevur aðalfund í mars mánaða 2004. Nærri verður lýst seinni.

Nevndarval

Til tess at virknir limir, ið ikki kunnu mæta á aðalfundinum, kunnu velja við brævatkvøðu, ber til at seta fram uppskot til nevndarlimir og skulu tey vera felagnum skrivliga í hendi í seinasta lagi 15. desember 2003.

Tó kunnu uppskot til nevndarlimir eisini skjótast upp á sjálvum aðalfundinum.

Nevndin

Teir tóku land 8

Føroyingar í Grønlandi

Henda áttanda og seinasta bókin í røðini viðger bráða endan, sum føroyska virksemd í Grønlandi fekk.

Seinast í sekstíðrunum var so kalt og so nógvur ísur í Grønlandi, at látið var at fáa. Flestu skipini funnu sær aðrar leiðir, og útróðrarmennirnir góvust at fara til Grønlands um summarið. Við hesum fór ein serlig vinna í søguna.

Um sama mundið fóru føroyingar undir nýggjar vinnur í Grønlandi. Fyrst varð farið at fiska laks við gørunum og síðan at trola eftir rækjum. Hetta virksemd eydnaðist og kastaði væl av sær, meðan vit enn høvdu rættindi undir Grønlandi. Tá ið Grønland fór upp í

Felagsmarknaðin, broyttust okkara møguleikar, og nú vóru rættindi ikki longur eitt mál, ið kundi avgerast millum ríkispartarnar. Longu í 1970 varð umhugsað at steingja støðina í Føroyingahavnini, men hon andi kortini heilt til 1989, tá ið landskassin ikki longur vildi gjalda.

Hetta var foemligi endin á einum sera týðningarmiklum skeiði í føroyskari vinnulívs- og samfelagsøgu.

Jógvan Arge

SAVON 115 315

Tíðindaskriv

Nýútgáva av “Fiskimonnum” eftir Martin Joensen

Skaldsøgan “Fiskimenn” er realistisk og sálarfrøðilig lýsing av føroyska fiskimanninum í sluppfiskitíðini, tá ið fiskað varð við snøri í sjálvdrátti við smáum seglskipum undir Íslandi, haðani fiskurin var fingin til Føroya sum saltfiskur og síðani turkaður av fiskagentum og øðrum fiskafólkum á fiskastykkjunum og útfluttur sum klippfiskur til Suðurevropa. Martin Joensen lýsir á sannførandi hátt tað serstaka ‘rúmið,’ sum tatiðar sluppfiskimaðurin í Føroyum er staddur í, bæði materielt og immaterielt, í orðum og atferð, hansara sjónarring, hansara trúgv og pátrúgv, hansara tráan og vón, hansara mangan dýrgoldnu royndir á sjógvi og landi, alt litað av umstøðunum og fortíðini hjá hvørjum einstøkum - og skrivað við slíkum sálarfrøðiligum innliti og kynstri, at persónarnir rísa upp av blaðsíðunum og standa livandi fyri lesarunum.

Men tó at fiskimaðurin og hansara útvortis og innvortis heimur eru umsnúningsásurin í allari skaldsøguni, verður komið víða um í føroyska samfelagnum í sluppfiskitíðini, bæði á bygd og í keppstaði. Tað er ikki ov mikið sagt, at skaldsøgan á so mongum økjum er ein eftirfarandi tíðarmynd úr føroyska samfelagnum í síni heild í hesum tíðarskeiðinum, kanska onkustaðni í árunum 1925-35 ella har í námd.

Hesa útgávuna av “Fiskimonnum” hava Ann Ellefsen og Kristinbjørg Høgenesen ritstjórnað. Tær báðar hava skrivað drúgvan og fróðligan bókmentaligan og søguligan inngang, í trimum pørtum: Martin Joensen og skaldskapur hansara, “Fiskimenn” í søguligum høpi og “Fiskimenn” í bókmentaligum høpi. Til tess at lætta um hjá skúlaungdómi og øllum teimum lesarunum, sum ikki kenna sluppfiskitíðina øðrvísi enn av umrøðu, standa einstakar orðafrágreið-

ingar ávegis úti á breddanum á blaðsíðunum. Við somu ætlan hevur Bárður Jákupsson gjørt nakrar frálíkar tekningar til hesa útgávuna. At gera skaldsøguna hentari, sum skúlaútgávu, hava Ann Ellefsen og Kristinbjørg Høgenesen eisini gjørt bæði arbeiðsspurningar og fríar uppgávur til lærara og næmingar at nýta í undirvísingarlíggum samanhangi, eina helst í miðnámsskúlunum.

Henda útgávan av skaldsøguni “Fiskimonnum” er tí í fyrstu syftu ein skúlaútgáva. Men samstundis er skaldsøgan við inngangi sínum, sínum viðmerkingum, tekningum og sínum ávísingum ein fongur hjá øllum bókmentaáhugaðum fólki í landinum.

Sp/f Gramar í Havn hevur staðið fyri uppseting og umbróting. Permumyndin er eftir Fritjof Joensen, og uppsetingina hevur Grafik Studio staðið fyri. Prentsmiðjan Oddi í Reykjavík hevur prentað bókina.

“Fiskimenn” er 440 blaðsíður og fæst til keyps í bókabúðunum fyri 198,00 kr.

FF-blaðið www.fiskimannafelag.fo

Gerst haldari fyri einans 50 krónur um ársfjórðingin

Vit gera allar vanligar bilumvælingar sera bíliga - so sum:

Oljuskift, motorjusteringar

Umvæla bremsir, koplingar v.m.

For- og bakhjólisleiðir og akslar

Og so hava vit tey vælumtókta "TYFOON" dekkini, sum vit skifta

Sp/f Úrvalsbilar

FO-530 Fuglafjørður
Tlf. 444943 · 281943 · 217704

AGN

**sild
kúfiskur
makrelur
høgguslökkur**

hava dagligt samband um allt landið

P/F KAMBUR

**STRENDUR · telefon: 447720
ella 448095 · fax: 448744**

SENT VERÐUR VIÐ STRANDFERÐSLUNI

BAADER

Vit hava eykalutir á goymslu og útvega teir, vit ikki hava.

Pf. Petur Larsen

Tlf: 44 41 74

Fax: 44 42 85

Bátasøgan á Eiði

Frásøgn eftir Símin Jóhann Wolles

Símun Johan Wolles er kendur av okkara lesarum frá sínum mongu frásagnum frá gomlum døgum. Símun Johan hevur lagt sær í geyma, hvat teir gomlu hava fortalt, og síðan hevur hann dugað at skriva tað niður. Vit fara nú í trimum pørtum at prenta hesa frásøgn um bátar. Sjálvt um hetta sum so er bátasøgan á Eiði, so er hetta eisini almenn bátasøga, sum vit meta hevur áhuga fyri øll. Sjálvur er Símun Johan eisini bátasmiður, og gevur hetta ein serligan førleika at greiða frá hesum týðningarmikla parti av okkara mentanararvi.

At taka úr
blaðnum

Síðurnar 11,
12, 17 og 18
kunnu takast
úr blaðnum

Nógvir eldri menn eru komnir inn á verkstaðið, meðan vit hava smíðað bátar. Nógv er prátáð har millum ár og dag, og ofta fall tosið á útróður, útróðrardagar og bátar. Eg havi skrivað nakað niður av tí, sum menn hava sagt frá. Tað var ofta meiri tilvildarligt á træsprek, seym-pakkar, og hvat annars var fyri hond. Johannus í Miklagarði, sum eg havi lært bátasmið frá, var føddur í 1881. Hann varð avlærdur sum bátasmiður í 1897 og hevði so upplivað ta tíðina, tá menn brúktu ára-bátar. Hann róði út við áttamannafari sum ungur.

Johannus hevði lært bátasmið hjá Hermani Mørkøre. Herman hevði lært hjá Hans Jákupi Eriksen í Uttarstovu í Mikladali, ið hevði lært hjá mammubeiggja sínum, Símoni í Norðnástovu. Hans Jákup hevur smíðað 8-mannafarið "Miklingur", sum er á Fornminnissavninum.

Sum mær er sagt frá, er bátasmiðið í Norðnástovu ættað úr Innistovu á Trøllanesi. Tað er haðani farið til Svínøyar og eisini inn á Biskupstøð, út í Koltur og óivað aðrastaðni við. Hans Kristoffer í Miðvági hevði lært hjá Niclasi í Koltri. Jógvan Hansen úr Hattarvík hevði lært í Miðvági hjá Hans Kristoffuri. Nevnt eigur at verða, at fyrsti jarnsmíðjur í Klaksvík var Hoyrikur í Víkunum, sum eisini var úr Innistovu á Trøllanesi, so henda so lítla, fjarlagda bygðin eigur eisini sína søgu.

Dráttir

Dráttarnir vóru hesir: Oyndfirðingadráttur var eystast, so kom Válgaravík, sum eg havi fingið at vita er eyknevni eftir Hanus í Garði, sum valdi um dráttin. Teir gomlu kallaðu tað: Niðri á Kleivalunni. Har var ein kleiv, áðrenn tað var betongað, slættur dráttur við fóstum

Her síggja vit Símun Johan og konuna Marjuna saman við Anniku, sum er ommu- og abbadóttir. Símun Johan og Marjun eru bæði ættað av Trøllanesi. Men Símun Johan vaks upp á Eiði hjá fastrini Oluffu og manni hennara Johannusi í Miklagarði, sum var bátasmiður. Her lærði Símun Johan bátasmið, og her fekk hann eisini ta mentanarligu barlast, sum okkara lesarar aftur nú kunnu njóta gott av.

lunnum. Eystanfyrir Ansatanga var Andrastovu-drátturin og vestanfyrir Kneysan Mortaradráttur og úti í Eyga Miklagarðs-dráttur og vestast Jesarsadráttur.

Bátarnir Johannus í Miklagarði hevur sagt mær um 8-mannaførini á Eiði, og hvar tey stóðu, roknað upp eystanifrá. Eystast stóð "Sjóløv-an", kallaður "Oyndfirðingur"; nr 2 "Grani", eyknevndur "Muðan", 3 "Havfruen", kallaður "Jóan Fredriks bátur", eyknevndur "Jurli", 4 "Durhúsbáturin", 5 "Svanurin", 6 "Fortúnan", 7 "Familjen", 8 "Stjørnan", 9 "Pállstovubáturin", 10 "Falkurin", eyknevndur "Hjallurin", 11 "Nesbáturin", 12 "Ebeneser", 13 "Garðsbáturin", kallaður "Luttur" og 14 var 6-mannafarið "Laksurin", sum Jákup Pauli í Hoygarði átti, og sum hann róði út við saman við synum sínum.

Hesir bátar gingu út av Eiði, tá útróðurin var mest-

ur um aldamótið 1900, áðrenn skotsku trolararnir løgðust á grunnarnar og forkomu útróðrinum.

"Gud gevi, at báturin verður brendur"

Ein sera vakur siður var fyrr í samband við, at menn komu fram at báti, sum stóð í gerð. Teir tóku húgvuna av og høvdu fyri munni "Gud gevi, hann verði høgður og brendur". At hann ikki skuldi ganga burtur var meiningin við hesum ynski. Einaferð høvdu eiðismenn verið úti í Nólsoy eftir 8-mannafari frá Jóhann í Garði, sum var ein tiltikin góður bátasmiður. Á veg norður lögdu teir at landi við Sjógv í Kollafirði. Har kom ein gamal maður oman at bátinum. Hann tók báðar hendur niður á framstavnin og helt fyri: "Gud gevi hann blívi til eldubrand". Tá skuldi ein ungur framfýsin siga við gamla Knút: "Skal eg geva honum ein frammaná?" "Nei bróðir", skuldi gamli siga, "hasin

ynskir okkum einki ilt. Tvørturímóti ynskir hann, at eingin skal ganga burtur við bátinum."

Tað vísti seg soleiðis, sum eg minnst, at tað var meira tign yvir áttamannafari enn teim smærru bátunum, sum jú vóru summarbátar frá Krossmessu til Mikkjalsmessu. Hetta varð yvirhildið dagstevnt. Siðir á báti vóru her - eins og í øðrum bygðum. Tá ið bátur stóð á lunni, skuldi hann hella vestur eftir móti havinum. Teir plagdu at siga, at hetta var galdandi, um hann stóð móti lívskorðu ella ikki. Tá ið farið varð frá landi, varð altíð vent vestur í. Tað var ikki gamansleikur at venda frá havinum. Tað var so ófiskiligt, tað gjørdi eingin, heldur ikki um teir fóru at dyrgja.

Eg skal nevnda eitt dømi um hetta, sum eg havi upplivað sjálvur: Hetta hendi einaferð "Hjallur" - "Gimbrabáturin" - var at landi eftir mær. Vit høvdu bátin saman í fleiri ár. Henda morgunin vendi

Pól Jóhannus eystur í, tá ið vit fóru. Jógvan á Toftini var í vindeyganum og hugdi, tá vit fóru. Hann hevði sæð, at vit vendu eystur í. Vit fiskaðu ikki tann dagin. Jógvan var har sum altíð, tá ið vit komu aftur. "Nú bar ikki til í dag", sigur Pól Jóhannus við hann. Tað svaraði Jógvan einki til, men helt fyri í størsta álvara: "Tað mást tú lova mær, Pól Jóhannus, hatta mást tú aldri gera aftur. Eg blundaði ikki aftur á náttini, so forharmaður var eg." So fast vóru siðir virðir hjá teim gomlu. So kunnu vit kalla tað pátrúgv ella ikki.

Siður at syngja Siður var at syngja við stórum báti. Byrjað varð at syngja, tá ið Tjørnuvík opnaðist út eftir. Somuleiðis á heimferð varð byrjað, áðrenn Tjørnuvík fór saman heimeftir. Tá róð varð heim við landi, mátti vera byrjað at oysa áðrenn Gjógvin úti á Møl fór saman heimeftir. Annars var maðurin sekur og

mátti gjalda 1 pott av brennivíni. Ofta kundu teir, sum dámdu ein dropa, siga onkra søgu, tá komið var heim fyri gjónna, so gloymt skuldi vera at oysa. Á lágætt varð rógvið suðurfyri Grønhøvðan og siglt um fjørðin. Tað skuldi siglast soleiðis, at tá komið var heimfyri Hamarin, skuldi Bugnesgjógv vera opin. Tá var tíð til at leggja mastur og segl, áðrenn lagt varð at landi. Á landsynningi, sum teir gomlu kallaðu, tá hann lá beint sundini, var ofta stór vindvág, t.v.s. alda elvd av vindi. Ofta varð lagt nógv til fyri at liggja upp. Var báturin tungur, varð siglt so stívan sum til tveir at oysa. Har var so markið. Ikki varð hildið at vera skil í at sigla sjógvin inn í lættan ella tóman bát.

Ein tann størsti bágin fyri útróður her var broddurin. Tað er komandi eystfall, sum kemur av Skeiðinum og spennir út eystur eftir sum ein strongur. Tá er óslætt á øllum høgættum, eisini niður til eystan í hørðum streymi. Sigmundur úti í Húsinum hevur sagt soleiðis frá: "Tað var mangan so óslætt, tá vit lögdu á. At tað skuldi bera til, tað er ófatiligt, tá ið eg hugsi um tað. Ikki bar til at bíða til tað var fallið, so komu vit ov seint út til setingar. Heldur vildi eingin vera síðstur, og kanska ikki sleppa niður, har best var hildið at vera til fisk um tey ávísu miðini.

Sjálvandi var tað óslætt. Sum oftast var nakað av loti, og eystfallið hevur tað við sær, at tá tað fer eystur eftir havinum, at tað lotar upp í móti eystfallinum. Tað gav at bíta einaferð Stranda-Jørgin skuldi seta mastrina upp á "Oyndfirðinginum". Teir skuldu leggja á Broddin. Tá skuldi hann hava fyri munni: "Ein dag fyrr sum

seinni, vælsignað, hetta má vera endin av okkum einaferð”. Stranda-Jørgin var abbi Jørgin Olsen í Vági, sum fann út av, hvussu sildin svav, sum hann greiddi frá í eini bók.

Vit høvdu seglið á og lögdu út vestur og royndu at sláa í við árunum. Tað hjálpti væl at leggja sjógv, men eg haldi tað var gott, at tann nógví útróðurin helt uppát, áðrenn skaði hendi. Bátarnir gjørdust fleiri og fleiri, og kappingin um miðini gjørdist harðari. Tá varð meiri lagt til at sleppa út um Broddin. Tað varð eisini nógv lagt fyri at koma innum, áðrenn eystfallið kom. Um vit vóru staddiruttanfyri komandi Broddin, og hann vísti høgætt í tað fyrsta av eystfallinum, var líka óslætt, sum tá tað var harðnað. Var ein ov seinur á sjóvarfallinum, var rættari at bíða um veðrið helt sær.”

Síðir í samband útróður

Formaðurin sló nøglina í, tá farið varð til útróðrar. Tá ið myrkt var, og vit hoyrdu onkran sláa nøglina í, vistu vit, at hasir ætla at fara. Hann hevði eisini ábyrgd av vatnagganum og kumpassini. Andøvsmaðurin legði mastur og segl inn í bátin, áðrenn flotað varð. Hann fór upp, tá ið vit lögdu at landi, tók mastur og segl við sær og hongdi seglið til terra. Tá var hann leysur av báti sum so, men hann var sjálvandi við at draga bátin. Um at løða bát søgdu vit: Festur - hálvsettur - triggjar partar í føri og fullfermdur í bestu líkindum. At gripsborði merkti, at teir settu tummilin niður á stokkin og fremstafingur niður við rimini.

Teir, sum sótu á toftini, vórðu kallaðir frammenn og høvdu við hálsin og bóglínuna at gera, tá siglt varð. Teir á bøgnum høvdu mastrina um hendi og spentu hana. Vanliga vóru 3 spennir á áttamannafari, 2 í luborði og eitt í læ. Tað triðja kallaðu vit stakspenni. Teir áttu eisini at taka í lykkjuna, sum var áraka repið. Tað var til at taka vindin úr seglinum, tá ið lækkað var í undangongu. Tað var ein ávís tign í tí at vera frammaður. Teir, sum vóru yngstir, byrjaðu afturi á læri og kundu í skemti verða kallaðir lærhvølpar. Bæði teir á toftini og á bøgnum skuldu sláa árarnar í sjógv, tá óslætt var undir sigling. Tað hjálpti at leggja niður sjógv at sláa í við árinum. Formaðurin sat í bakborðsrúmi og sat oftast við dragið ella skeytið undir sigling. Sjálvsagt máttu mennirnir í rúminum eisini oysa, tá tað var neyðugt. Um formaðurin sat við segl, og neyðugt var hjá tveimum at oysa, kom onkur annar at oysa. Hvør fór aftur at stýra undir sigling lá ikki so fast her. Oftast var tað annar lærmaðurin. Á okkara báti, “Nesbátinum”, fór Jóan Magnus, bróðir Jóhannus aftur. Fastastýrið varð ikki brúkt, uttan báturin fekk fitt av ferð við sigling. Var lítil vindur, róðu teir afturat og stýrdu sjálvsagt við árunum.

Segl valdast

Fyrsti bátur á Eiði, sum hevði sneitt segl, var fyrri “Nesbátur”. Teir høvdu verið í Havn nakað frammanundan og høvdu keypt seglið frá gamla Dia á Vertshúsinum. Tað var dagin fyri teir gingu burtur, teir royndu seglið fyrstu ferð. Jóhann í Djónastovu hevur sagt frá

eftir Hanusi hjá Fredrikki. Hann var við “Pállstovu-bátinum” tann dagin, teir royndu hetta nýggja seglið. Teir á “Nesbátinum” komu strúkandi framvið teimum. Teir á “Pállstovu-bátinum” róðu í lærborði. Hinir sótu hendur í favn og sigldu nógv betur; ein javnaldri Hanusar, Jákup í Hvanngarðinum, sum var við “Nesbátinum”, segði við Hanus: “Vit sigldu væl í dag, vit skulu sigla betri í morgin”. Tíverri, so bleiv ikki, teir komu ikki aftur dagin eftir. Seglið hevði vist onga skuld heldur, at teir komu undir rangt sjóvarfall inn aftur. Men tað hevði ta ávirkan, at fleiri ár gingu, áðrenn allir fingur sær handilssegl, sum teir kallaðu tey keyptu seglini. Menn fóru eisini at seyma segl sjálvir. Eg loyvi mær at siga eftir Jóhannus, hann hevði ongan av teim gomlu hoyrt róst vadmalseglinum. Tað kann tí ikki vera rætt, at ókendir menn úr Roskilde koma og mæla til at nýta tað gamla seglið aftur, sum var beint undir ránni, og sum teir gomlu lögdu frá sær.

Vadmalseglini vóru tung í vævi og vóru ikki nær til so góð í brúki, sum tey

sneiddu seglini. Hvussu gekk við “Nesbátinum” henda feigdardagin eru bara gitingar. Men Hans Martin, farbróðir Jóhannus, sum var við “Pállstovu-bátinum”, hevur sagt frá, at teir høvdu tosað við “Nesbátin”, áðrenn teir fóru inn henda dagin. Hetta var skírastaftan, og sum vituligt er altíð harðligur streymur á páskum. Meira veit eingin frá hesum degi. “Nesbáturin” hevði einki fiskað á eystfallskyrrindinum, og teir lögdu seg at egna uppá aftur til at seta aftur fallandi vestfall. Pápi Jóhannus segði við Hans Martin: “Tað er ikki við mín vilja, vit seta niður undir rangt sjóvarfall”. Her á Eiði vóru fleiri menn, sum dugdu væl at seyma segl. Ólavur í Jógvanstovu, Jógvan úti í Húsinum, Hans Martin farbróðir, Ólavur í Skúlanum vóru nakrir av teimum, sum seymaðu segl. Her á Eiði høvdu vit mastrina í bógbekki. Hon skuldi halla nakað framyvir, tí seglini, vit brúktu, vóru nógv ráhøll og meira sneidd í hálsin enn teir, sum høvdu mastraholið í toftubekki, har fóturin á mastrini kom niður á tað, vit kallaðu sportiljan, og hon var negld fóst í bondini.

Málburður um seglið

Eg skal nevna, hvussu vit málboru okkum um seglið. Framliðið sigur seg sjálv. Tað var frameftir. Har var bóglínan fóst í og varð fest í stavnin, tá siglt var. Neyvan á bátamáli at sigla í fremsta holi, so var í næstaholi, í triðjaholi var áraka aftasta skutband. Tað kallaðu vit at sigla rúman. Var tað aftari, so var tað kallað undan-

Johannes í Miklagarði lærði bátasmíð hjá Herman Mørkøre, 1864-1928. Smádrongurin er abbasonur hansara Tóroddur Kallsoy

Sambært Símun Johan stavar stórum partur av bátasmíðnum í Føroyum úr Innistovu á Trøllanesi. Her síggja vit gomlu bygdina á Trøllanesi. Fremst er Uppistova, hagani Símun Johan er ættadur. Síðan er tað Innistova og aftanfyri hana Útistova, hagani Marjun er ættað.

Her sæst Jóhannus smíða bát á yngri árum. Hinumegin bátin sæst pápabeiggi hansara Hans Martin. Hans Martin var ógiftur, men hann kom at verða í faðirs stað fyri tveir av sínum beiggjum, sum doyðu ungir. Annar var Jógvan við 4 børnum, og hin var Pól við 2 børnum.

Samrøða við indiánarahøvding: Hann kann samskifta við dýrini!

Vit hava í blaðnum í dag eina einastandandi samrøðu við ein indiánskan høvding í Canada. Í dag livir hann, sum indianarar liva í dag - í einum framkomnum samfelag. Men hann kann greiða okkum frá síni upprunamentan, sum vit onnur lítið og einki vita um. Okkara lesarar kunnu gleða seg til at lesa hesa frásøgnina.

Í sambandi við vitjanina í indiánarabýnum, hittu vit eisini ein av teimum leiðandi hjá indiánarunum, tann knappliga 80 ára gamla James Robertson. Hansara heiti millum hansara er “the elder” og kann í okkara málnýtslu týðast til høvding. Hetta er eitt heiti, sum er arvað, og sum tí ikki gevur beinleiðis vald. Men tað skapar virðing, tí sum í hesum førinum er talan um mann við nógvum og drúgvum lívsroyndum. Og at James fírlir ábyrgd sæst av, at hann javnan tekur til “my people” mítt fólk, tá hann greiðir frá.

Tað var eitt upplivils av teimum sjáldsomu at práta við ein slíkan persón, hvørs uppruni er so sera nógv øðrvísi enn okkara.

Anfinn Mikkelsen, ættadur úr Lørvík, búsitandi í Canada, var eisini við, og tí er samrøðan eisini gjørd í samstarvi við hann.

Tað fyrsta sum James gjørdi, var at vísa okkum sína indiánaradrakt. Tað týdningarmesta er, hvussu

hon sær út aftanfyri. Her er mynd av mastrahvali (killer whale), og hetta merkir at James hoyrir til “mastrahval-klanina”. Frammanfyri sæst eitt tekn, sum vísir, hvussu maðurin eitur.

Indiánaranavnið fyri James er “Wachmaldam”, sum merkir: “Maðurin, ið hevur virðing fyri djórnum, og sum hevur evni til at samskifta vit tey”, og júst hesum verður nærri frá hesum seinni í greinini.

Frammanfyri á draktini er eisini tekn sum ímyndar ein frosk, og vísir hetta, at fyri indiánararnar er froskurin eitt týdningarmikið djór, sum eisini kann hjálpa teimum at verja teir móti komandi vandum.

James Robertson er av Kitlope ættarfólkinum. Staðið liggur í botninum á einum fjørði einar 60 fjórðingar sunnanfyri Kitimat. Tey vóru eini 200 fólk sum búðu her. Men fyri umleið 50 árum síðani, varð ættin flutt til

Kitimat, har “Haisla” ættin býr. Orsøkin til flytingina man hava verið tann sama, sum í Grønlandi. Landið er so stórt, at tað ber illa til at hava nøkur fá fólk búgvandi so oyðið, sum her var talan um.

Tískil hava hesar “Haisla” og “Kitlope” ættirnar búð saman í nógv ár. Tær tosa mestsum sama mál, og ger hetta samarbeiðið millum ættirnar so mikið lættari.

Kitlope umhvørvið Fyrst er at siga, at indiánarar hava búð á hesum økjum í eini 8-12.000 ár, so tað er ikki av ongum, at almenna heitið á indiánarum í Canada er “First Nation People”.

Kitlope skógarøkið er rættuliga stórt, uml. 3.000 ferkilometrar ella hálva triðju ferð allar Føroyar. Økið er náttúruvakurt við m.a. stórum fossum og tí 10 km langa Kitlope vatninum, har tað er ein hópur av kópi, og ríkum djóra- og plantulívi. Men serliga er skógur her, og

hildið verður, at trøini eru upp til 800 ára gomul. Økið er mett av náttúrufrøðingum at vera tann størsta temporeraða urskógin í heiminum, sum framvegis er varðveitt óspilt av mannahond. Tískil er hetta økið sera virðismikið fyri náttúrufrøðingar úr ymsum londum, sum koma higar at granska djóra og plantu “lifecircle”. Vegna serligu umstøðurnar, kunnu tær stóru Grizzly bjarnirnar liva her. Tey seinastu árin hevur verið roynt í samstarvi við UNESCO at fáa økið friðað sum náttúrupark. Men longu nú er komið langt at fáa økið friðað sum náttúrupark, sum skal varðveitt ónómið. Hetta hevur so eisini gjørt tað, at økið er eitt sera væl umtókt mál fyri ferðafólk, har tey kunnu síggja hesa stórslygnu, óspiltu náttúruna.

At tað eydnaðist fáa fáa Kitlope friðað, er ein áhugaverd søga. Ein av teimum stóru timburfyrirøkunum í Canada, West

James Robertson heima hjá sær sjálvum við ættarbúna.

Fraser, hevði fingið alment loyvi til at fáa sær timburvinnu í økinum. Sum øll vita, at hetta er ein vinna sum er sera oyðandi fyri umhvørvið. Tískil fór ein rørsla í gongd, hetta var í 1980-

unum, sum vildi varðveita økið órørt. Tað sjáldsama hendi, at fyrirkonan sjálvboðin segði rættin frá sær til virksemsi, og tað uttan at fáa nakað afturfyri.

Tað er annars gjørdur ein filmur um Kitlope, har James Robertson medvirkar, og har hann fegnast um at hansara “barn-dómsdalur” verður varðveittur fyri eftirtíðina.

Mentanin

Tað, sum James hevur hug til er at greiða frá, er um sína upprunamentan heima í Kitlope. Tað er óneyðugt at siga, at tað ikki er á hvørjum degi, at slíkt er føroyingi ella føroyskum blaði beskorid, so vit vildu fegin frætta so nógv, sum tíðin loyvdi tí. Og tað sum vit ikki náddu á staðnum hevur Annfinn Mikkelsen útvegað seinni. Hann kennir serliga væl James, og hesin kennskapur kemur nú okkara lesarum til góðar.

Laksur hevur ein sera stóran týdning fyri fólkið á leiðini. Og fyri indiánarar er hann, umframt føði, ein týðandi partur av teirra mentan. Tað fyrsta sum James greiður frá er um “the first salmon”, t.v.s. fyrsta laksin í árinum. Laksurin hevur ver-

Soleiðis sær búnin út aftanifrú.

Hesir báðir koma frá sera ymiskum umstøðum. Annar kemur úr túninum í Norðragøtu, meðan hin kemur úr indianaraætt, har tað er ein partur av mentanini at samskifta við djórini.

ið ein sera týðningarmikil fœðikelda hjá indíánarum, kanska nakað sum grindin hjá okkum. Tí er tað ein serlig hátíð, tá laksurin kemur á fyrsta sinni á árinum. Tí skal laksurin eisini móttakast við teirri tign, hann hevur uppiborið.

M.a. skuldu tey ungu við "first salmon" nýta høvi at læra at hagreiða laksin, og hetta hevur jú avgerandi týðning fyri tey ungu at duga.

Men tað fyrsta, sum verður gjørt í samband við komuna av laksinum, er at takka tann himmalska skaparan fyri, at laksurin er afturkomin. Høvd-ingurin biður síðan eina bøn í hvørja ætt: Til himmalska faðirin í eystri, til sonin í suðuri, til heilaga andan í vestri og til umhvørvið, ella Móður Náttúru, í norðri.

Tá hetta er gjørt, verður vatnið ella áin, roknað at vera reinsað, og laksurin kann lættliga svimja tann seinasta teinin, 2 fjórðingar niðan í Kitlope - vatnið, at gýta.

Hetta er eisini nakað sum lønar seg aftur. James sigur frá abba sínum Gordon, at laksurin takkaði abba hansara fyri, at ferðin hjá honum harvið gjørdist lættari. Sum kunnugt doyri laksurin eftir at hann hevur gýtt. Men frásøgnin er, at laksurin fyri hjálpina lovaði: "Tit skulu fáa okkara kroppar afturfyri".

Skipað verður eisini fyri vælkomstdansi fyri laksinum, har Gud eisini verður prísaður fyri gávuna.

Næsta morgun hittist fólkið aftur. Og vatnið, hagani laksurin kemur, verður myndarliga býtt í fyra partar, ein fyri hvønn av klanunum sum eru: 1. bevari, 2. ørn 3. mastrarhvalur og 4. ravnur.

Hetta verður hátíðarliga gjørt av høvdinginum. Hann sker hjartað úr tí fyrsta laksinum í fyra partar, eitt fyri hvønn klanin. Síðan rópar hann navnið á hvørjum klan upp, samstundis sum hann kastar eitt petti av hjartanum í tann partin av vatninum, har hvør klanur fær loyvi til at fiska, tá laksurin er liðugur at gýta.

Um nakar fer at fiska, áðrenn laksurin er liðugur at gýta, verður hann og familjan rikin út í skógin, og har mugu tey bjarga sær sjálvum í eitt heilt ár, áðrenn tey aftur sleppa at liva í Kitlope.

Sum skilst, hava tey verið nógv frammanfyri tey flestu av okkum í stovnsrøkt! Og revsingin skuldi nokk fáa ein og hvønn at halda sær í skinninum.

Tosa við djórini

Ein partur av mentanini er eisini at kunna tosa við djórini, soleiðis sum tað verður nevnt í umrøðuni av laksinum. Hetta sigur eisini nakað um, hvussu nær tey liva upp at náttúrini. Tað eru nøkur, sum hava fingið hesar gávur at samskipta við djórini, og James er so ein av teimum. Hann tosar við bjarnir, froskar, úlvar, ravnar og mastrarhvalir. Tey eru eisini før fyri at svara aftur, men tó ikki, fyrr enn tey eru spurð.

Djórini eru eisini før fyri at geva fólkinum ávaringar. Tá ið flóðir, stormar ella sjúkur hótta, verða tey ávarað av úlvum. Tey hava eisini upplivað onnur dømi um undursama bjarging. M.a. vísa tey á eini klett, sum er fleiri hundrad metrar høgur. Í eini flóðaldu reisti kletturin seg upp ájavnt við alduna og fekk forðað fyri, at aldan tók fólkið við sær. Aðrar bygdir hava roynt tað sama.

Anfinn sigur, at hann í fyrstuni ikki trúði, at summir indíánarar kundu samskipta ella tosa við djórini. Men nú hugsar hann annarleiðis og sigur:

Fyri nøkrum árum síðan varð eg boðin at koma ein túr niðan til Kitlope - vatnið saman við James og øðrum fólki. Vit sigldu

Bjarnir hava ein stóran leiklut í mentanini hjá indíánarum. Í greinini verður greitt frá, tá James sum smádrongur varð smurdur inn í bjarnafeitt. Síðan tá hevur hann ikki følt kulda! Og ein jarðbundin lorríkingur kann vátta, hvussu James kann tosa við bjarnir.

við einum "Zodiac" (gum-mibáti) niðan eftir ánni. Á vegnum heim aftur sóu vit eina björn ganga framvið bakkanum. James stýrði bátinum móti bakkanum, steðgaði bátinum rættliga nær bjørnini, og hann byrjaði at tosa við hana á einum máli, eg ikki skilti. Vanliga leypa bjarnir á, tá fólk so knappliga koma teimum nær. Men tað merkiliga hendi, at bjørnini stóð púra still og hugdi at James, meðan

hann tosaði við hana í einar 5-10 minuttir. Tá prátið var liðugt fóru vit heim, meðan bjørnini fór sína leið.

Anfinn er nú sannførdur um, at bjørnini og James veruliga tosaðu saman, men hvat teir tosaðu um, vildi James ikki siga.

James sigur, at hann er signaður við evnunum at greiða frá, og hesi evni hevur hann frá pápa sínum, sum var "chief" - høvdingi - í ættini.

Ein uppgáva hjá chiefinum er eisini at biðja fyri fólkinum. Ein av bønunum er:

Vit koma til tín. Hav samkenslu við okkum. Hygg niður frá tínum longhouse (hetta er felagshús hjá eini ætt) í skýggjunum. Gev okkum styrki at gera tín vilja. Fyrirreika okkara sinni at síggja góða verkið í tínum skapaverki her í Kitlope.

Barnaaling og matgerð

Heima í ættini vóru serligar reglur galdandi fyri barnaaling. Meðan børnini finga bróst, inntil 2 ársaldur, var tað mamm-an, sum hevði ábyrgd av barninum. Men síðani tók omman ábyrgdina og hevði hana fram til 14 ársaldur.

Hesa tíðina skuldi omman læra barnið tað, sum var hennara øki, og hetta var fyrst og fremst tað húsliga og matgerð, sum t.d. at gera máltíð úr bjarnakjøti.

Omman dugdi eitt sindur av hvørjum. Einaferð tók hon James og smurdi hann inn í bjarnafeitt, allan sum hann var. Endamálið við hesum var, at hann ikki skuldi føla kulda. Og her kann jú gerast

vaksin við smátrøum, so sólin ikki slapp at bræða ísin. Berini vórðu so kroyst og saftin sílað frá. Berjasaftin og ísurin vórðu so blandað saman og berjaisurin var klárur.

Aðrar indíánskar uppskriftir

Vit hava fitt av berum í Føroyum og tí kann tað vera á leið at koma við uppskrift til berjakøku.

Berini verða sólturkað. Tey verða stoytt í ein træform og nakað av berjasaft verður stoytt oman yvir tey turru berini. Køkan verður síðan sett í kovan í nakrar dagar at stadna. Køkan er nú klár og kann skerast í flísar og smakkar væl.

Súreplakøka. Vill súreplatrøð vaksa í Kitlope dalinum og høvdu eisini stóran týðning fyri matgerðina har. Súreplini verða dampkókað, so eplasaftin og eplamassin verða skild sundur. Hetta verður gjørt við at koyra heitar steinar í grýtuna.

Fyrst verður eitt tunt lag av súreplamassa stoytt í ein kúkuform. Síðan verður eitt tunt lag av oolichan feitti koyrt omaná, og so aftur súreplamos aðru hvørja ferð, sum við eini lagkøku. Síðan verður berja- og súreplasaft stoytt omaná - og køkan er liðug.

Hendan køkan gagnast og mettar væl og heldur sær allan veturin.

Oolichan feitt

Eins og laksur hevur stór-

Oolichan er ein fiskur, sum hevur alstóran týðning fyri indíánarar og sum eisini er partur av teirra samleika. Hesin fiskur kann brúkast til alt, til heilivág, til matna og enntá sum ljós. Her er oolichan, sum skal ræstna, til lýsið flotnar omanav.

Her verður oolichan hongdur upp at roykja. Hetta er smáur fiskur, 15-20 cm langur. Hann vigar 40-60 gramm og verður upp til 5 ára gamal. Hann man minna nógv um lodnu.

Uttan Annfinn hevði henda frásøgnin ikki verðið til nakað. Hann kennir James og skipaði fyri, at vit kundu hittast. Annfinn hevur eisini útvegað tilfar, sum ikki fekt í fyrsta umfari. Og hesin rótføroyski lorríkingurin hevur enntá eygleitt, hvussu James kundi samskipta við eina björn, sum eftir øllum at døma skilti hann!

an týdning, er það sama galdandi fyrir fiskaslagið, sum eitur oolichan. Hetta er ein smáfiskur, sum hefur serligan týdning fyrir indianararnar. Hann kemur niðan í áirnar í mars mánaði. Hann er nakað sum smásild til stöddar. Hesi fiskur er sera feitur, hefur onga roðslu og er lættur at veiða við glúpi ella enntá við berum hondum. Fiskurinn kemur utan ávaring, og fitin er best teir fyrstu 5-dagarnar, og tá verður hugt væl eftir nær hann kemur. Tí tá oolichan fyrst er komin í eina á, vita tey, at eina viku eftir kemur hann í eina aðra á, og síðan aftur eina viku seinni í triðju ána. Tað sum ræður um hjá hvørju familju, er tá at bjarga sær og sínum nóg mikið eftir 2-3 døgum.

Fiskurin verður dampkókaður í stórum trogum, til feittið flotnar omaná. Síðan verður fiskurin settur at ræstna í 5-7 dagar. Tá verður feittið tikið omanav og verður fyllt í smærri trælöt, og tað kann goymast fyri allan veturin. Avlopið verður nýtt sum tød til eplaveltur, og sagt verður, at júst hesi epli smakka serliga væl.

Hesi matur er sera virðismikil fyri indianararnar, nakað sum grind og spik fyri føroyingar. Oolichan feittið verður vanligi etið sum viðskeri til annan mat. Fiskurin kann eisini roykjast og turkast. Sagt verður, at oolichan feittið er ógvuliga góður heilivágur, serliga móti krími. Tí er tað eisini eftirspurt av øðrum.

Men oolichan kann eisini nýtast til onnur endamál enn til matna. Turkaður kann hesin fiskur nýtast sum kertuljós. Hann skal bert setast upp eftir enda. Tá fest verður í stertin, brennir. Hetta ljós verður eisini nýtt at lýsa heima.

Turkaður oolichan kann eisini nýtast sum veiðureiðskapur.

Við veiðu av laks verða

Tann upprunaligi totempelin, sum hoyrði til bygdina í Kitlope, varð meira ella minni stjolin til Svøríkis í 1929, og hefur hetta nívt fólkið síðan tá. Men nú er ein eftirgerð komin aftur til Kitlope, og stendur hann í sama stað, sum tann upprunaligi stóð. Svenskarar hava lovað at lata tann upprunaliga totempelan aftur, tá hann kann varðveitast trygt í upprunaliga heimstaðnum.

Tað varð rættiliga hátíðarhildið, tá eftirgerðin av totempelanum varð latin upprunaeigarinum aftur.

Ljósini sett soleiðis fyri, at tey lokka tann stóra várlaksin til. Og tá kann hann fangast við glúpi goggi ella fellum. Hetta eru nú nakrir rættiligir garpar. Teir viga frá 20-70 pund.

Abbin tók við Tá børnini vóru 14 ár, og omman hevði lært tey ungu tað, sum lá á henni, tók abbin yvir. Hann lærði børnini, hvussu tey gjørdu fellur fyri djórini og hann lærði teir eisini aðrar veiðuhættir. Veiðutíðin byrjaði annars í oktober og endaði í apríl. Tá verður ikki hildið hóskandi at veiða, tí tá skuldu djórini leggja sínar ungar, og tá ber ikki til at beina fyri mammunum.

Tað vóru nógv djór sum vórðu veidd, so sum bjarnir, gæs og villdunnur. Kópur varð eisini veiddur alt árið. Eitt annað veiðudjór var fjallageitir, tá

kavin í fjøllunum noyddu tær longur oman móti láglandinum.

Fellur vórðu eisini settar fyri djór, sum vórðu veidd fyri at fáa teirra pels. Farið varð langa leið, og slíkar veiðuferðir kundu vara í fleiri mánaðir. Tey djór, sum vórðu veidd fyri pelsin vóru: Mår, bevari, minkar, vesil, íkorn, jerv og stundum rádjór.

Tað var eisini umráðandi hjá abbanum at læra tey ungu, hvussu tey skuldu finna í skógunum, so tey ikki viltust.

Steinmaðurin Tað er greitt, at indianarar liva tætt uppat náttúruni, og tað eru sjálvsagt nógvar frásagnir, sum kunnu liggja á markinum til pátrúgv. Ein av hesum er henda:

Ein av myndunum hjá James er av einum steini, sum líkist sera nógv ein-

um sitandi manni. Hesa myndina kunnu vit eisini endurprenta. Søgan um hann er henda:

Maðurin fór niðan á eitt fjall við hundi sínum, og hann kom ikki aftur í aftur. Leiðarin í ættini sendi triggjar av sínum bestu monnum at leita eftir manninum, men bert ein av hesum kom aftur. Hann greiddi frá, at tá teir fóru um fjøllini, merkti hann nakað heilt óvanligt. Tá føldi hann sum ein eld brenna í barmi sínum, og júst hetta gjørdi, at hann kundi kom heim aftur við tí boðskapi, at tann steinrunni maðurin ynskti ongan at koma upp hagar.

Men herfyri vóru tveir tyriluskiparar, sum arbeiddu nærindis Kitlope, sum vildu troðsa hesi boðini, hóast eingin hevði loyvi til at fara upp hagar. Teir fóru upp við tyriluni, og hóast gangin, hoyrdu teir mannin floyta eftir hundinum hjá sær.

Hvussu var ella ikki. Tyrilan hvarv seinni við monnunum, og eingin hefur sæð hana ella mannina síðan. So hvør veit...

Totem-pelin

Her kann skoytast uppí, at í Folkens Museum í Stockholm í Svøríki er ein totem-peli, sum kemur úr Kitlope. Søgan um henda pelan er fylgjandi:

Fyri langari tíð síðani, tá Kapskoltsh var høvdingi fyri Kitlope fólkinum, varð hann raktur av teirri stóru vanlagnu at missa øll síni børn. Hetta stóra tapið gjørdi hann sera sorgarfullan. Ein dagin hann føldi seg serliga illa, fór hann út í skógin. Tá opinberaðist andin Zoda fyri honum og spurdi hann, hví hann var so sorgarbundin. Zoda fekk alt at vita, og spurdi síðani um orsökina til at fólk hansara vóru deyð - og hvar hann hevði lagt líkini. Hann hevði gjørt við tey sum siður var og "jarðað" tey í trætoppum. Zoda hevði stóra sam-

Hesa mynd av steinmanninum "the stone man" hava vit fingið frá James sjálvum. Tað er eisini dramatikkur knýttur at hesum kletti, sum lesast kann meira um í greinini.

Indiánskur Haisla bátur, sum er 130 ára gamal.

kenslu við høvdinginum og gav honum ein gjøgnumsigtingan stein (fjallakrystal) og segði við Kapskoltsh, at hann skuldi fara heim til síni deyðu og síðani bíta ein bita av steininum. Samstundis varð hann ávaraður móti at vera saman við konu síni kynsliga. Tá hann kom heim, fór hann til staðið, har hann hevði lagt síni deyðu, og beit petti av steininum. So rópti hann til sítt fólk, og tá kom andin Zoda á odda við øllum teimum í livandi lívi. Kapsholtsh skilti, at, at tað var tann góða andin Zoda, sum hevði kallað fólk hansara til lívs aftur. Síðan tann dagin var Kapsholtsh ein stórir medisinnmaður, sum gjørdi nógv fólk frísk. Men hvørja ferð, hann skuldi grøða nakran, beit hann fyrst eitt petti av krystallinum,

sum hann hevði fingið frá andanum Zoda."

Totem-pelin var tiskil gjørdur til minnis um hesa hending. Hann varð tikin til Svøríkis í 1930-unum. Men í dag stendur ein eftirgerð av honum við innferðina til Kitlope dalin. Og svenskarar hava lovað, at lata teir fáa tann upprunaliga totempelan aftur, tá hann kann verða trygt varðveittur.

Hvat er ein totempeli?

Totempelin er ein tann fremsta ímyndin av indianarum. Men tey flestu hava eina skeiva fatan av, hvat totem-peli er. Fólk halda, at fangar verða bundnir til pelan og síðan píndir, at dansað verður krígsdansur um pelan, at hann er ein regngudur ella at hann skal ræða óndar andar burtur.

Totem-pelin er einki av hesum. Orðið "totem" merkir "verjudjór" ella "ættarfólk". Totempelin skal ímyndarlíga lýsa sambandið millum ymisk fyrbrigdi í náttúruni, t.d. millum djór, menniskjur, vøxstur og himmal-likam. Skilnaðir í náttúruni standa fyri skinaðir millum bólk- ar av menniskjum. Tá ein indianari lýsir, at "eg eri ein mastrarhvalur", merk- ir hetta, at hann er partur av eini ætt, sum ímynda- luga hevur samband við mastrarhvalir. Á totem- pelanunum hjá hansara

Náttúran í Kitlope.

Indiánsk mentanarframfærsla.

ætt er mastrarhvalur av-myndaður, sum súmbol fyri hansara samleika. Hetta er hansara ættar-vápn. Sum umrøtt metir James seg at vera ein "mastrarhval."

Totempelararnir høvdu sína stóru tíð í byrjanini av 1800 talinum. Men tá fór at ganga afturá við indianarum á hesum leiðum. Sjúka og fátækradømi gjørdi, at talið av indianarum minkaði við trimum fjórðingum eftir bert fáum árum. Í 1884 varð gjørd ein lóg, sum bannaði indianarum at dyrka sína trúgv og mentan. Alt hetta beindi fyri nógvum

av teimum gomlu totem-pelunum.

Men seinni er virðingin fyri gomlu mentanini raknað við aftur, og nú eru totem-pelar ein rættilig ímynd fyri indianarar.

James er ein merkismaður Sigast kann, at undir práti-num merkir ein beinan-vegin, at James Robertson er ein andaligur maður. Vaksin upp í Kitlope fekk hann, sum vera man ikki nakra beinleiðis skúlagongd. Hinvegin fór hann stuðlaður av vinmonnum sínum at lesa gudfrøði á gamalsaldrinum. Her hev-

ur hann fylgt undirvísingini á gudfrøðisdeildini hjá lærda háskúlanum í British Columbia. Hann hevur tikið fleiri prógv í hesi lærugrein.

Umframt at vera høvdingi fyri Kitlope fólkið, arbeiðir James eisini sum hjálparprestur í United Church í Kitimat. Hansara umdømi á hesum øki er gott. Hetta skilja vit væl, og vit takka honum fyri eina góða samrøðu.

Tað hevur verið sera spennandi at kunna fáa innlit í eina slíka frem-manda mentan og vónandi halda lesarar okkara tað sama.

Hetta er búmerkið hjá Kitamaat Village, har James Robertson býr, og er tað sett saman av súmbolum fyri teir fyra klanarnar í Haisla ættarbólkinum hjá indianarum.

Haisla ættin ræður yvir uml. 10.000 ferkilometrur av landi, norður ímóti markinum til Alaska. Hetta økið er latið Haisla fólkinum av canadisku stjórnini í 1890. Hildið var tó tá, at tað var tað ringasta landið, sum varð latið ættarbólkinum, sum verður roknaður at telja eini 1.500 fólk.

FFblaðið
BLAÐ VERKA- OG VEIÐIMANNA
Ring um lýsingar á tlf. 31 15 69
ella send eitt fax á 31 87 69

gevir
MEIRI
MINNI

Kvøða til Kitlope

Í filmi, sum er gjørdur um Kitlopeøkið, lesur James Robertson eina yrking, sum er ein kvøða til hansara heimstað.

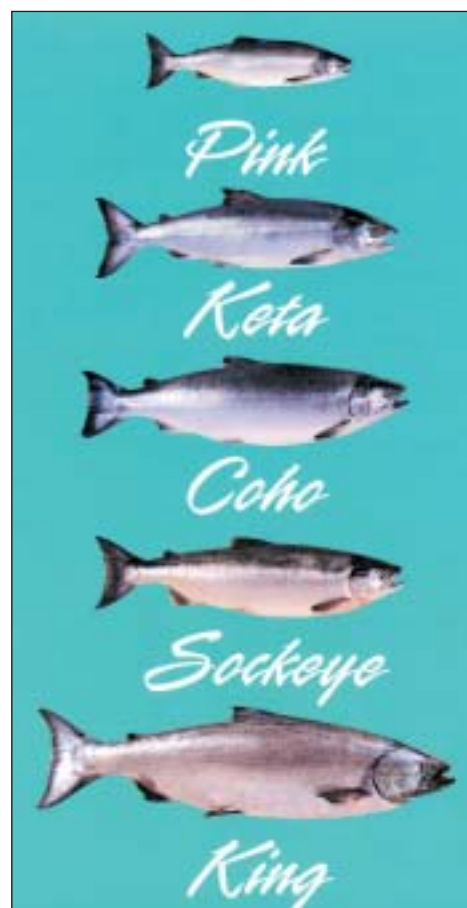
Á enskum ljóðar yrkingin soleiðis:

*My heart is joyous
As I'm nearing the great door of the garden, Kanawe.
My heart rejoices
As I come into your great cathedral, the Kitlope.
My heart is joyous
To hear the little birds as they welcome me back home.
The trees are swaying to and fro
As they are dancing to the welcome song sung by the bald eagle
Accompanied by the ravens.
All are in fine voices.
My heart is at peace
As I return to my ancestral homeland
Where I find much joy.
There is such peace and contentment in my soul
Here in the Kitlope.*

Beinleiðis týtt ljóðar yrkingin nakað soleiðis á føroyskum:

*Hjarta mítt frøir seg
Sum eg nærkist stóru dyrnar til urtagarðin, Kanawe,
Hjarta mítt fegnast
Sum eg komi inn í tín stóra katedral, Kitlope.
Mítt hjarta frøir seg
At hoyra teir smáu fuglarnar ynskja mær vælkomnan heim aftur.
Trøini sveiggja aftur og fram
Sum tey dansa til vælkomusongin hjá ørnini
Við undirspæli hjá ravnum.
Allar røddir eru framúr góðar.
Mítt hjarta er í friði
Sum eg komi aftur til heimlandið hjá forfedrunum,
Har eg finni so nógva frøi.
Tað er slíkur friður og nøgdsemi í míni sál
Her í Kitlope*

Haisla indiánarnir
búgva kring økið
um Kitimat.

Laksur hevur ein sera stóran týðning fyri indiánarar. Laksurin er ein týðandi føðikelda, men hann er eisini ein avgerandi partur av mentanini, soleiðis sum greitt verður frá í greinini.

Men laksur er ikki bert laksur. Tað finnast fimm sløg av laksi á hesum leiðum, og verða tey avmyndað her. Tann størsti laksurin er kongalaksurin, king salmon. Miðalvektin er um 20 pund. Teir kunnu koma uppí 35 pund ella enntá meira enn tað. Tann minsti laksurin er pink salmon. Her er miðalstøddin 3 pund.

Framhald av síðu 12

út mangan, tá lagt varð á broddin. Einaferð skuldi gamli Krusa spyrja Dávur í Jákupstovu: “Hvordan var Brodden í dag”, og skuldi Dávur svara: “Eg veit ikki lukka, eg skar agn.”

At ríða um snarið
Tað er óivað rætt at siga frá, hvat teir kallaðu at ríða um snarið. Tað var soleiðis at sigla undan við tungum báti. Teir vóru so smalir, at tað bar ikki til at halda teir beint undan. Tá tóku teir inn um miðjuna, sukku á aldukambinum. Tí vóru ráðini at lata alduna koma áráka rumbekk, so varð snarað á tvøran, so báturin ikki sakk á aldukambinum. Tað skuldi vera í rættari løtu, so tá teir gomlu tóku til okkurt, sum var sera neyv tóku teir til: “Tað reið um snarið”.

Grindabátarnir

Jóhannus segði, at teir bátar, sum bóru grindanummar, hildu teir gomlu vóru fyrndarbátarnir í bygðini. Teir vóru: Nr. 1 “Sjóløvan”, nr. 2 “Durhús-báturin”, nr. 3 “Pállstovubáturin” og nr. 4 “Garðsbáturin”.

Hesar bátar rópti Jóhannus fyrri partabátar, tí teir hoyrdu í pørtum til ymisk hús.

“Sjóløvan” var ein partabátur og hoyrði til hesi húsini: 2 partar í Garði, 2 í Andrasarstovu 2 í Jákupstovu 1 í Pállshusi og ikki at gloyma 1 partur hjá Jóanes í Gimbrinum. Hann var tiltikin handasterkur maður. Einaferð vóru teir komnir undir skørð (fastir í botn) og streym, nógv var at rógva og lættast mátti um bátin. Teir vóru við línú. Jóanes sat á

Jóhannus kom at læra Símun Johan upp sum bátasmið.

bøginum og róði. Tá avhøvdaði hann upp í bógrúmið. Meðan hann róði við aðrari hond við at draga unggarnar upp undir toftubekk, sleit hann høvðini av, uttan at venda sær á. Tað varð tiltikið millum manna. “Oyndfirðingur”, sum báturin varð kallaður, var einasta 8-mannafar her, sum brúkti tvey segl. Teir nýttu altíð spritsegil - mesan, sum tað eisini varð kallað. Teir gomlu søgdu, at eingin sigldi so væl fjørðin sum hann.

Eitt, teir høvdu til skemtunnar, var um Pól á Forunum. Hann var lágur maður. Táíð hann fór til Oyndafjarðar at friggja, skuldi pápin siga við hann: “Tú fert ikki av bygðini við ongum stavi. Ták hetta puttið í hondina”. Tá var tað masturin á “Oyndfirðinginum” til spritseglið. Hví teir kallaðu tað spritsegil? Tað var tí í staðin fyrri ráð, stóð ein

sprita úr mastrini uppí nokkan á seglinum. Soleiðis var Pól, søgdu teir. Ein skemtari av teim bestu. Hann var verfaðir Pól hjá Siggju, sum var tiltikin at vera fortur. Hurð lat hann ikki aftur, um hann fekk útróðrarboð. Tá skuldi hann siga um versionin, um tað so var hurð í hurð av Forðunum og vestur á Glæmuna, so var ikki ein í klinkuni, tá Pól fór til útróðrar. Glæman er miðuttarlag vestur í havi. Vit kallaðu tað vestur í havið, tá Flógvin var saman vestureftur úti á havi. Var sum sagt beint út og eystur í havið var Flógvin saman eystur á Fokkuni. Hetta var markið eystureftir móti gjáarmonnum, og Víkarmiðstovubáturin var markið móti víkarmonnum. Eg minnst einaferð, vit høvdu sett línú vestanfyri Flógvan. Vit komu fastir nakað vestari, og eg spurdi Jógvann úti í Húsi-

num, hvar vit vóru komnir fastir. Tá eg segði ýtini, svaraði hann: “Har hava tit einki at gera. Hatta er Víkarmiðstovubáturin”. Tað hevði holið í Navarinum til annað ýti. Nú er holið burtur, so tað legst ikki meir. Men eg haldi, tað var ikki so strangt inni á sjónum, um hvør átti hvørt. Men eg kann minnst einaferð, Marius hjá Lisabeth og eg sótu vestanfyri Flesjarnar við snøri, tá kom “Nýggjstovubáturin” í Vík út við Kolli og fór út ímillum. Tá var Marius illa við og segði: “Eg hopi ikki, teir eru foyir”. So undarligt helt hann tað vera og helt fyrri: “Eg eri nú so gamal, men Víkarbát farin út í millum Risan og Kellingina og innan fyrri Flesjarnar, havi eg ikki sæð fyrr”. Teir fóru vist eystur fyrri Møl at dyrgja.

Annars søgdu teir um Pól á Forunum, føddur miðskeiðis í 19. øld, at hann skuldi vera av still-

astu unglingum. Hann fór til skips sum ungur, sum ikki var so vanligt tá. Heimafturkomin fór hann at siga frá. Hann tagnaði ikki aftur, tað hann livdi. Teir plagdu at taka til: “Hann tagnaði ikki fyrr enn í grøvini.”

Pól var starblindur sum gamal. Jógvann á Forunum, føddur fyrst í 20. øld, hevur sagt frá um Pól: “Hann styðjaði seg við stavi húsanna millum. Hoyrði hann málið á sær og Olafi bróðir, so kundi láta í honum: “Ikki frá, ikki frá lukka”. Tað skuldi vera eftir abbanum Petur í Búrstovu, sum bar orð fyrri at dáma at rógva nær landi.”

“Oyndfirðingur”

Eystasti dráttur á Eiði var Oyndfirðingadráttur eystan fyrri Hamaran. Teir seinastu, sum mannaðu bátin, vóru Jóhannus hjá Bartali, formaður, Olaf í Garði, bóndin, Jóhan Hendrik í

Andrasarstovu, Jógvann í Andrasarstovu, Jóhan í Pállshúsi, Sámali á Lofti, Pól Jóhannus hjá Dánjali og sonur hansara Dánjal í Hoygarði. Hetta var undir fyrri kríggi 1914-18. Dánjal í Hoygarði hevur sagt mær frá einaferð um ta tíðina í 1919 ella -20, róðu teir inn av streym. Teir høvdu roynt úti á Botnaleiti. Teir kastaðu á Trøllhøvðaplíkinum, og teir drógu fullan bát av góðum fiski.

Einaferð fyrr í tíðini, tað var í torra, sum var í februar, vóru “Oyndfirðingur” og “Pállstovubáturin” ríknir saman í hóp. Teir høvdu slitið oman av. Bara eitt flot var eftir, og tað átti “Pállstovubáturin”. Hans Martin í Miklagarði varð biðin at fara at royna, um hann fekk tað upp. Hann var bæði sterkur og tolin at loysa úr botni. Umsíðir kom á borð. Tað var ein stór fiskaflokkja, og orsøkin til flokkjuna var, at ein stór hákelling hevði flókt línurnar saman í hóp. Teir fingi 20 í part av stórum toski. Við línú býttu teir í 10 bátsparar. Tá varð roknað við einum parti til hvønn av 8 monnum, síðan ein part fyrri bátin og ein part fyrri línuna. Teir fingi umframt upp í bógrúmið á “Pállstovubátinum” av hákellingalivur, so hetta var ein tiltikin dráttur av Hans Martini.

Livrina fingi teir innanborða við at taka seglið inn undir hana og lyfta hana inn við seglinum.

Bardagi um

eitt rekatræ

Eg minnst til, tá Jóan Magnus í Miklagarði var her uppi og ferðaðist. Hann búði í Keypmannahavn. Tá kom Hanus hjá

Jóhan í Garði í Nólsoy var ein kendur bátasmiður. Hann var abbi “Hvannasundsbeiggjarnar”.

Jógvanni á Toftini dámdi einki, at tað ikki varð gingið eftir gomlum síði. Her er hann saman við abbasoninum Jógvann Hammer.

Fredrikki niðan at vitja. Tosað varð um gamlar dagar. Teir søgdu frá einum bátsgildi. Tá menn hövdu fingið upp í hævdið, bleiv bardagi um eitt rekatræ, sum báðir bátarnir hövdu funnið, og sum teir hövdu sleipað heim í felag. Tað var stak góður áráviður og vórðu nógv árar smíðaðar úr tí. Teir hövdu hug at leggja uppí við hvørt. Og teir grótu, tá illa stóð til við manningini á “Pállstovubátinum”, sum teir hildu við.

“Oyndfirðingurin” stóð eysturi í grundini hjá Símun, Funnings-Símun. Tá ið eg var smádrongur, var báturin nýumvældur. Men eg minnst hann bara einaferð verða brúktan, og tað var sum fjallbát á Teistavali. Tað var um heystið 1941. Vit sleipaðu ein annan bát eisini. Tað er einasta ferð, eg minnst okkum at vera við báti á fjalli, og einasta ferð eg havi verið í áttamannafari við árum. Eg kann minnst Jóhannus í Durhúsi bjóðaði mær at sita uttanfyri seg, úti á knænum. Nú er tað bilur, sum hevur loyst batin av. Ein farin tíð, sum so mangt annað í okkara tíð. Um at føra seyð, hevur Jóhannus sagt soleiðis frá: “Merkurnar skiftust um at lata fjallbát, og teir sum lótu batin, plagdu at lata ein leyp av hoyggj at leggja undir seyðin. Seyður er ringur førningur, tí tað setur ikki undan, um sjógvur gongur á. Ullin drekkur so nógv í seg. Teir lögdu fyra seyðir í eystrúmið, seks í hini bæði rúmini. Síðan varð sett niður í skutarnar. Tað var trongligt, um nógv var tikið. Tað var ikki altíð gott at vera seyður.

Illa staddur við fjallbáti
Hans Martin, farbróðir, hevur sagt, at tað ringasta, hann hevði verið staddur á sjógv, var við fjallbáti. Tað árið hövdu allir hagararnir í Sunnmanshaganum ringar fjalldagar. Teir vildu vera við, at tað hevði sína orsök í, at teir

Jóan Magnus, beiggi Jóhannus í Miklagarði, og kona hansara Vilhelmina.

Her síggja vit Jóhannes í 1947 saman við sínum lærusveini, Símun Johan.

hövdu sýtt einum manni brúdleypsseyð. Tað skuldi spyrjast ringt burturúr. Teir vóru um at søkka fyri Brimnesi við fullum báti av seyði og fólki. Teir fingi siglt inn undir Breiðá og so at skipa seyðin upp. So at leiða norð í vátaslettingi av landsynningi. Eg havi ikki verið verri staddur á sjógv enn tað sama. Tað var ein sera ótýdligur dagur. Ein av teim vánaligu eg minnst afturá, helt farbróðir Hans Martin fyri.

“Grani”
Bátur nr. 2 er “Grani” og Grananeyst er vestanfyri

Krusapakkhús. “Grani” var handilsbátur. Hetta merkti, at tað var handilsmaðurin, Kruse, sum átti batin. Hann hevði eyknevnið “Muðan”. Sigmundur úti í Húsinum, ið var við “Muðuni” fyrsta dag, hevur sagt soleiðis frá: “Vit vóru komnir út fyri Tjørnuvík, tá Andrass í Pállstovu, sum var formaður, hevði á orði, um vit ikki skuldu syngja í morgun, sum siður hevði verið. Sangkreftir vóru lítlar, segði Sigmundur. Herman byrjaði at syngja. Hann var lágmaður, og eg royndi at njóra við. Tá tók Hans Jákup hjá Hoynd-

rikki so dyggiliga undir, at Herman fór av lagnum, og sangurin steðgaði. Ílt kom í Andrass. Hann reistist og spurdi, um ongin maður var so frægur á bátinum, at hann kundi køva handan hundin. Sigmundur segði, at Hans Jakku tók sálmaðókina úr kumpassa-kistilum og skar út úr, og liðugt var. Navnið bleiv “Muðan”. Teir, ið vóru við fyrsta dag, vóru Andrass í Pállstovu formaður, og bróður hansara Hans Jakku, Jóan Pauli, og Hans Mikal, Andrias, sonur Andrass, seinri kallaður Andrias á Oyrarbakka, Sigmundur úti í Húsinum,

Poul á Grundini var upprunaliga jarnsmiður men gjørdist kendur telefonmaður. Her saman við soninum Svend.

Herman í Skúlanum og Pól Jóhannus hjá Kjúrtni. Ein dagur við “Muðuni” hevur ofta verið umtalaður. Tá settu teir upp norð í Vági (Klaksvík). Hann kom við stormi av vestri. Teir vóru staddir vesturi á Fløskuni, tóku undan, og sum sagt endaðu teir norðuri í Vági.

Tað var Skírisaftan, og tá var eingin telefon, so einki frættist, at teir vóru framkomnir. Teir komu ikki aftur til Eiðis, fyrr enn seint Langfríggjakvöld. Tá væntaði eingin, at teir komu aftur, og ein dapur skuggi lá yvir bygdina. Hetta var jú í dymbildagavíkuni, og kvirt var yvir alt. Tað vóru nakrir unglingar, sum hövdu læst seg inni í einum kamari niðri í Pállstovu at spæla kort, segði Jóhann í Djónastovu eftir Hanus hjá Fredrikki. Ikki mundi samvitskan vera góð, tí meðan teir spæla, hoyra teir lunnaskrambul, og teir vóru illa við. Hildu seg hoyra fyri ófrættum. So helt onkur seg hoyra málið í Aggesteines, og tað gjørdi støðuna ikki mætari. Hann var við “Muðuni” hendan dagin sum tiltaksmaður. Teir hugdu uppá hvønn annan, vóru illa við. Teir vildu

treyðugt fara oman, sum siður var her í bygdini. Vart tú varur við bát, sum kom at landi, so fórt tú oman at hjálpa til. Til endan mentu teir seg upp og fóru oman. Jú, tað var “Muðan”, sum var afturí afturkominn suður fyri Bjørg. Teir hövdu verið at landi í Svínáum. Har komu Berint og Jákup Pauli, bróðir Berint, við at rógva norð við teimum. Nú var nógvur vindur høgt, so tað hevði verið andróður av Eystnesi og norð. Hetta varð hildið millum manna at vera ein ólíkinda ferð. Jóan Petur í Fjósinum var formaður á “Muðuni” hendan túrin. Eg minnst, at onkur segði við Jóan Petur: “Tú mátti sagt frá túrinum við “Muðuni”, tá tit settu upp norð í Vági”. Tá varð hann illur og segði, at tað var einki at tosa um.

Hetta var, tá útvarpið var farið at stækka inn á gólvið hjá gomlum monnum at tosa um útróðradagar.

Eg minnst, at Jóhannus segði, at tit áttu ikki at verið so býttir at nevna hatta við Jóan Petur. Ein tiltikin rukkutúrur, sum eingin vildi tosa um.

Eiði lá væl fyri til útróður, so her vóru nógvir bátar.

Símun Johan umrøður tíðina, tá segl og árar vóru álitið, sum lýst av eiðismanninum Óla Egilstrøð.

Sáttmálin hjá FF uppsagdur

Okkara sáttmáli við Føroya Reiðarafelag varð uppsagdur at fara úr gildi 1. desember, men er framlongdur til 15. jan. 2004. Hetta gevur fiskimonnum møguleika fyri at gera vart við sína hugsan um sáttmálan á landsfundinum.

Okkara seinasti sáttmáli varð undirskrivaður tann 6. mai 2002, og kundi hann sigast upp aftur nú.

Eftirlønarskipan

Tað mest nýskapandi í tí sáttmálanum var, at tað varð avtalað ein skipan við inngjaldi á eftirlønarkonto hjá fiskimonnum. Frá 1. juli 2002 var samlaða inngjaldið kr. 25 um dagin, herav rindaði fiskimaðurin tær 10 kr. 1. juli í ár fór gjaldið upp á kr. 47, og av hesum rindar fiskimaðurin tær 20 kr. Restin verður goldin av reiðaranum.

Gjørd varð ein avtala við Føroya Banka um, at teir skuldu “forvalta” uppsparða peningin. Men annars er ikki forðing fyri, at fiskimaður sjálvur tekur avgerð um annan peningastovn.

Henda skipan er grundað á, at fiskimenn sjálvir hava eftirlit við, at teir fáa

sáttmálaásettu inngjöldini. Hetta gerst lættliga við at eftirkanna yvirlitini av inngjöldum, sum hvør einstakur fær sendandi.

Stytt túralongd

Ein onnur stór broytingin var í túralongdini. Fram til seinasta sáttmála var hon í mesta lagi 4 mánaðir. Men tað hevur leingi verið greitt, at hetta var ov leingi. Men frá 1. januar 2003 er túralongdin ásett til í mesta lagi 3 mánaðir. Hetta er so ein góður bati, men vit rokna hetta bert at vera eitt stig á leiðini at fáa túralongdina enn longur niður.

Trivnaðarmál

Trivnaður umborð fekk stórt pláss í hesum sáttmála. Her verða eisini skyldur lagdar á fiskimenn, nevnliga at teir skulu velja trygdarumboð, og tað skal ikki roykjast í felagshølum umborð.

Eitt ítøkiligt er, at skipini skulu útvega útgerð, so tað ber til at hoyra útvarp v.m. gjøgnum serligar hoyriverndarmóttakarar. Hetta verður longu gjort á nøkrum skipum, men hendan ásetingin fer ætlandi at gera sítt til, at

hetta fer at verða galdandi fyri allar.

Endurmeting

Tað, sum vit nú mugu gera, er at endurmeta umrøddu øki. Fyri samlagstryggingina er tað spurningurin um krónutalið, sum skal gjaldast inn, og um lutfallið millum fiskimenn og reiðarar.

Viðvíkjandi túralongd er tað spurningurin, um vit skulu longu nú fara í holt við at fáa hana enn longur niður.

Viðvíkjandi trivnaðarmálum er tað ein spurningur um, í hvønn mun ásetingarnar í sáttmálanum eru fylgdar. Her er tað eisini upp til fiskimenn sjálvar at fylgja við og at gera vart við seg, um menn ikki her hava fingið sín sáttmálaásetta rætt. Her verður ikki minst hugsað um hoyriverndarmóttakarar.

Viðvíkjandi roykipolitikkinum er tað ikki minst upp til fiskimenn sjálvar, at hesin verður fylgdur.

Onnur mál

So eru tað sjálvsagt onnur mál, sum skulu takast upp, og her er tað, at vit fegin vlja frætta frá fiskimonnum.

Tað er meira enn so komið fyri, at hugskot á landsfundi eru komin við í sáttmálan. Um ikki fyrstu ferð - so kanska aðru ella triðju hvørja ferð.

Eitt, sum vit eru gjørdir varir við, er, at lógin um frítíð hjá fiskimonnum reelt er við at verða sett úr gildi. Hetta kunnu vit ikki lata um okkum ganga.

Her vilja vit gera vart við, hvat sjómanlógin sigur:

Manningin á fiskiskipum hevur, tá ið viðurskiptini ikki gera tað ógjørligt, rætt til 8 tíma hvíld um samdøgurið, soleiðis at 6 tímar av hesi hvíld verða óbrotnir. Á trolarum eigur manningin tó rætt til 6 tíma vaktarskipti. Undantak kann í einstøkum førum verða gjort, tá ið meirilutin av manningini kemur ásamt við skiparan um hetta.

Hendan lógin skal sjálvsagt haldast. Og er nakað í mannagongdini umborð á skipunum, sum ger, at menn javnan vakja í óhugnaliga nógvum tímar, so má hetta rættast.

Uppstilling til formansval í Starvsmannafelagnum

Sambært § 12, stk. 3 í lógum felagsins verður boðað til uppstilling til formansval í Starvsmannafelagnum.

Fastur formaður skal veljast á aðalfundi felagsins í februar 2004. Uppstillingin skal vera liðug innan 15. januar 2004.

Uppstillað verður á tann hátt, at boðað verður skrivstovu felagsins skrivliga frá, at limur sjálvur ynskir at stilla upp, ella at limur ella limir ynskja at stilla annan lim upp. Stillar limur ella stilla limir annan lim upp enn seg sjálvan, skal samtykki valevnisins fylgja við uppstillingarfráboðanini.

Tann skrivliga frásøgnin um uppstilling skal vera skrivstovu felagsins í hendi ikki seinni enn 15. januar 2004. Í frásøgnini skal vera tilskilað navn og bústaður hjá valevninum, og hvar valevnið arbeiðir.

Formansstarvið er lønt, og bert tann, sum tekur starvið upp sum fulltíðarstarv burturav, kann verða valdur. Sambært sáttmálan hevur tann, sum verður vald/ur til formann í felagnum, rætt til at fáa farloyvi frá arbeiðsplássinum alla formanstíðina, soleiðis at stovnurin hevur skyldu til at hava starv til hana/hansara, tá formanstíðin er úti.

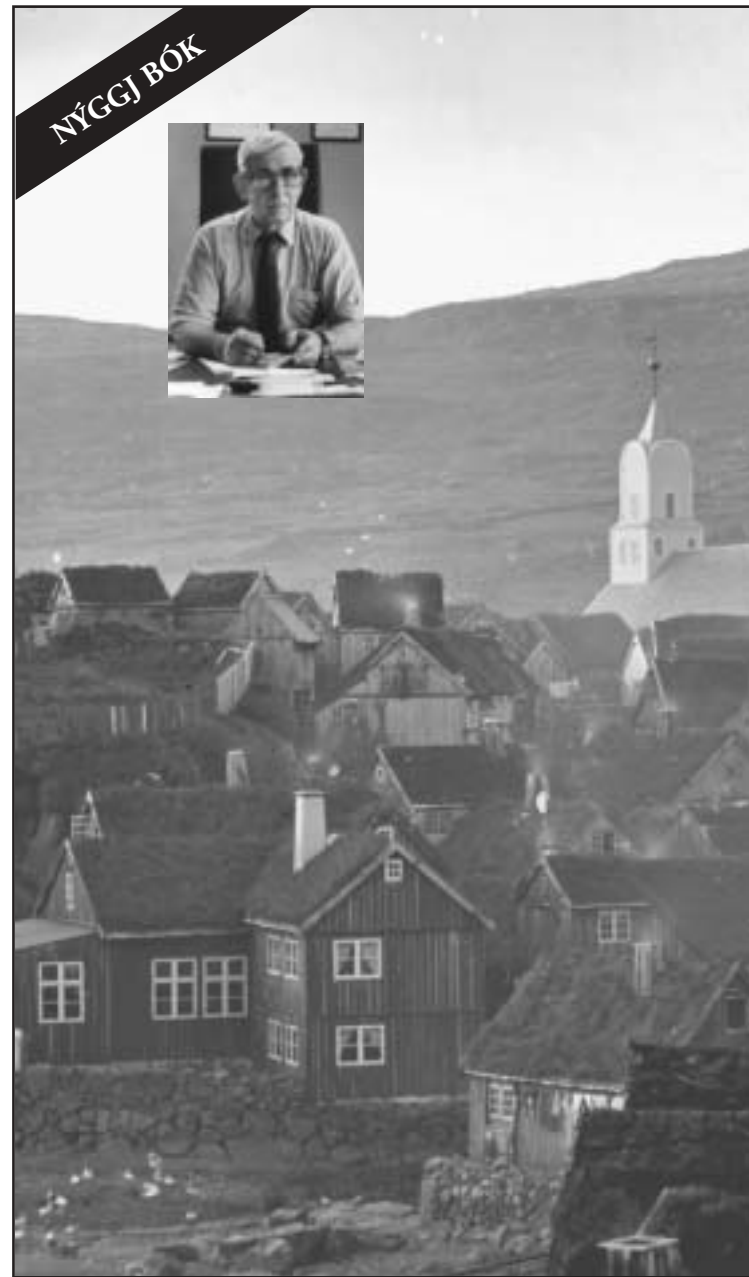
Aðalfundurin velur formannin beinleiðis við vanligum meiriluta.

Limir verða, í seinasta lagi tá aðalfundurin verður lýstur, kunnaðir um, hvørji formansvalevni verða at velja ímillum á aðalfundinum.

Víst verður annars sum heild til § 12 í felagslógini.

Fráboðanir um uppstilling verða at senda til

Starvsmannafelagið
J.H. Schrøtersgøta 9
Postboks 165
110 Tórshavn

Úr farnum tíðum II

eftir Axel Mortensen

Axel Mortensen hevur savnað eitt kelduvað av livandi søgum úr farnu öld.

Les um sjálldsama sterkar menn, vandaferðir og tá bretska pund vóru gjaldoyra í Suðri.

Visti tú at Brillumaðurin mundi verðið skotin í Øravík?

Her eru eisini frásagnir um handilin hjá Carl á Lað í Havn; tá ljósini tendraðu fyrstu ferð í Vági og á Tvøroyri; um spritt, skamtan og ‘Nådens tid’. Stubbar og kut um brendar tenn og løgnar hendingar við húsdjórum.

Við bókini fæst innlit í eina føroyska mentan, ið nærum einans livir á mannamunni.

Hans Finsen fúti, sendir í 1866 eina frágreiðing til lögmláráðið í Keypmannahavn, har hann m.a. sigur:
“Løstigheden blandt Fruentimmere er naaet i en saadan Grad, at det i nogle Bygder, navnlig i Tveraa, er Undtagelser i meget ringe Tal, som ere anstændige.”

Havnin um ár 1865. Fútastova mitt fyri. Kirkejan er nýliga umbygd. Mynd: Fornminnissavnið

Gudmund Effersøe, sýslumaður, noyddist einaferð at sparka tveir bretar á sjógvi fyri at fáa teir at sissast.

teim 85 358000

Bókin fæst innbundin fyri **kr. 268,-**

Grønlandstíðindi

frá Kára við Stein

Vit frætta fyrri seinastu ferð undan jólum frá Kára við Stein um, hvat hendir í Grønlandi. Kári ber á næstu síðu fram eina jólaheilsan til vinir og kenningar í Føroyum.

Tann 24. november vóru - 4 stig og væl av vindi við kavaælingi. Tað er komið eitt sindur av kava niður í nátt.

“Polar Nattoralik” kom inn við einum sjúkum manni; teir fiska á Kanadiskum øki, og stytsti vegur til lands var higar til Sisimiut. Við “Polar Nattoralik” eru trýggir føroyingar hetta tørnið.

“Louise L”, sum byrjaði túr 3. november, kom inn at landa í morgun. Teir hava gott 16 tons inni, og tann besta dagin fingur teir 1.029 kg av pilkaðari jákupskel niður, men annars hava teir fingið um 8-900 kg niður um dagin. Teir hava havt fínasta veður, burtursæð frá trimum teimum síðstu døggunum, har teir lógu bakk í tveir dagar. Teir hava liggið nakað sunnan fyri Gomlu Føroyingahavnina, sum liggur í Norðrarar Streymfirði.

25. november: - 4 stig og eitt lot av norðri. “Lómur” kom inn at landa í morgun, og teir hava knapt 60 tons av ísaðum rækjum inni.

27. november: - 6,7 stig og eitt lot av norðri. “Aqvig” úr Kanada kom inn at landa í morgun. Teir hava gott 150 tons inni. Kvotan hjá teimum er við at vera uppfiskað, so teir eru á veg suður eftir at fiska, har sum teir hava verið - vestur úr Sisimiut.

Í kanadiskum sjógvi fáast enn onkrir óførir dagar hjá rækjutrolarunum. “Mersey Phoenix” fekk 76 tons niður ein dag. Tann kanadsika rækjувотan er út við 240.000 tons, og tann grønlandska rækjувотan er um 100.000 tons + yvirvekt á rækjueskjum og posavektin, tað gevur 123.000 tons í heildarkvotu hjá Grønlandi, so tað er nokk ikki so ringt at rokna út, at prísurin er í botni, um vit leggja hesi tølini saman, sum koma á marknaðin í útlandum.

Ein av kanadiarunum, sum er við “Aqvig”, segði mær, at síðsta túr var prísurin fyri kg líka oman fyri 12 kr.

Tann stóra mongdin av rækjum í grønlandskum sjógvi er nokk tí, at eingin mongd av toski er í Grønlandi. Toskamongdin hevur nógv at siga fyrri rækjulongdina. Biologar meina, at toskurin hevur etið út við 100.000 tons av rækjum. Tað er næstan tað sama sum rækjuflotin fiskar. Sum øll vita, hvarv toskurin í grønlandskum sjógvi í 80-unum, og tá søgdu biologarnir, at toskurin var farin í feriu - frá Vesturgrønlandi upp við Eysturgrønlandi og so norður um Ísland yvir til Barentshavið, og har er hann enn í feriu.

Rækjulongdin er vaksin í 90-unum, og hon hevur verið stabil í Eysturgrønlandi - 9.600 tons í nógv ár, og nú mæla biologarnir til, at kvotan verður hækkað til 12.400 tons - tá er yvirvekt á eskjum og posum íroknað.

Og so siga søgur, at ein grønlandskur trolari fekk 86 tons niður ein dag herfyri. Tað kann ikki sigast annað enn, at tað er óført. Ein krabbabátur legði um 3 tons av livandi krabba upp í dag; teir høvdu drigið gott 2.000 teinar, og veðrið hevði ikki verið til vildar heldur.

Herfyri skrivaði ein grønlandsk avis, at Pamiut hevði mist roykivirkið, ið bleiv niðurlagt, so lagið var ringt á øllum borgarunum í býnum. Men nú er so vent í reiðrinum aftur, so nú fáa tey eitt rækjувirkni í staðin. Tað sigst vera góð rækjumið út fyri Pamiut, og tey skulu troystast og landast skal til virkið í Pamiut - mest sum ísaðar rækjur.

Grønlandsposten skrivaði týsdagin tann 11. november: “Det er et fantastisk år for det havgående rejefiskeri.”

Útflutningurin av fiski gongur strúkandi, og prísirnir eru ikki fálnir; tvørturímóti, sigur Grønlands Statistik, eru prísirnir á veg upp. Rækjutrolararnir skóvla rækjur inn, og útflutningurin av skeljarækjum er næstan eksploderaður til samanberingar við í fjør, vísir tað hálv-árliga útflutningstalið í

2003. Fyrra hálv-ár - til 30. juni - vísir, at útflutningurin av skeljarækjum er vaksin við heilum 80% í mun til sama tíðarskeið í fjør. Eingin broyting er viðvíkjandi útflutningi av pilkaðum rækjum og øðrum rækjувørum - tað er tað sama sum í fjør. Prísurin á pilkaðum, frystum rækjum er fallin frá 38 kr. niður í 37. kr., og skeljarækjurnar eru á veg upp eftir. Grønlands Statistik hevur staðfest, at prísurin á skeljarækjum er farin upp frá 14,83 kr. til 15,16 kr. Reiðariini hava í inn-tøku tað fyrra hálvárið í ár tjent 470 mill. kr., og tað er 200 mill. kr. meiri enn í fjør. Til samanberingar varð útflutt 45.000 tons av skeljarækjum fyri alt árið 2002 til eitt virði av gott 670 mill. kr.

Tað hevur eisini verið eitt gott ár til svartkalva. Fyrra hálv-ár er útflutt næstan trýggjar ferðir so nógv av svartkalva sum í 2002. Útflutningurin av svartkalva-flaki er tvífaldaður. Men tíverri er prísurin fallin, og fallið er størst á heilfrystum svartkalva, har hann er farin frá gott 26 kr. niður á 23.40 kr. kg.

Krabbafiskiskapurin hevur havt tað størsta fallið, vísir Grønlands Statistik á. Har er útflutningurin fallin við heilum 25% í - frá 1.653 tons sum niður í 1.222 tons, men krabbaprísurin er farin eitt vet upp eftir. Av toski er útflutt gott 2.200 tons, og er tað flak, rundur fiskur, saltfiskur og turrur fiskur.

Tann 28. november vóru - 8 stig og av besta vetrarveðri. Grønlandsposturin skrivar í dag, at høvdu politikarar viðtikið við lóg, at alt krabbafiskari skuldi skrivast í loggbók, hevði nokk ikki staðið so illa til við krabbanum, sum tað er nú. Alt uttanskers fiskari eftir krabba er fallið meira enn eina helvt. Fongurin er minkaður niður 65% síðan 1999. Har, sum mest er troytt, síðan krabbafiskiskapurin byrjaði - í Holsteinsborgdýpinum - har er fiskiskapurin minkaður niður í 84% uppá teinin. Biologar mæla til at minka um allan krabbafiskiskapin uttanskers líka úr Uper-

navik og suður til Nanortalik, og so mæla teir til, at krabbin skal friðast eina ávísa tíð, tá hann skiftir skel - ella ham. Men teir kunnu ikki áseta eina tíð, nær hann skiftir skel, hann blívur bleytur, men tá fongurin kemur upp um 20%, so er tíð at steðga fiskiskapinum. Biologarnir staðfestu, at í juni 2003 vóru heili 88% bleytir krabbar í einum teini. Biologarnir eru enn á byrjanarsti, og tað varð viðtikið, at krabbabátarnir skuldu føra loggbók frá juli 2002, so teir hava bert eitt ár at ganga út frá, í staðin fyri um teir høvdu loggbøkur at ganga eftir, frá tí krabbafiskiskapurin byrjaði í 1996/97, so var grundarlagið betri fyri ráðgeving.

Sermitsiak skrivaði tann 28. november í samrøðu við Hanseraq Olsen, sum er úr Sisimiut: Vit hava ávarað og ávarað, men nú er møguliga ov seint. Hann ávaraði longu í 1998, tá eitt krabbaseminar var í Nuuk. Tá fiskaði hann sjálvur krabbar við einum 35 fót Selfa-báti út fyri Sisimiut. Tað gekk gott at byrja við, men so blivu ov nógv loyvi givin, og so byrjaði at ganga skeiva vegin. Men ávaringarnar vórðu ikki hoyrðar, og fongurin í krabbakassanum við Sisimiut vaks frá 174 tons sum í 1999 til 597 tons í 2002.

Tað sama hendi í Holsteinsborgdýpinum - frá 14 tons sum í 1999 til 1.140 tons í 2002. Hanseraq sigur, at nú er tað sama við at henda uppi við Vaigat - ella uppi við tann norðara partin av Diskobuktini. Hann fiskaði har í fjør, og fiskiskapurin pr. tein er hálveraður. Gomul rækjuskip, ið eru tikin úr rækjувinnuni, fáa krabba loyvi, og tað hevur økt um fiskarið við Vaigat, har tvey innhandlingsskip hava liggið og tikið ímóti krabba, samstundis sum tey hava tikið ímóti krabba á virkinum hjá Royal Greenland í Aasiaat. Hann meinar, at fiskiskapurin má rationerast við at minka um talið á krabbaskipum. Skipini, ið tóku ímóti uppi í Vaigat, vóru “Nivi Polar” og “Arctic Star”. Hann leggur aftrat,

at kanadiarar vóru meira avgjördir, tá tað fór at ganga niður á bakka við krabbafiskiskapinum hjá teimum. Skipini fingur eitt loyvi til ávís øki, og eitt ávíst tal av skipum á teimum ymsu økjum. Og so var tað við lóg ásett, at kontrollørar skuldu vera umborð, so rættar fráboðanir vórðu sendar til lands, endar Hanseraq Olsen.

Ein annar krabbafiskari higani, Laasa Enoksen, sigur, at tað hava verið ov nógv skip, sum hava liggið og troytt Holsteinsborgdýpið. Hann sigur, at fyri ikki at gera mun, má flotin av teimum størru skipunum minkast. Teir hava roynt at fiska uttanskers um summarið og so inni á firðunum um veturin og í ringum veðri, men nú eru tey stóru skipini komin inn á firðirnar at fiska við tí úrsliti, at nú, tá heystið kom, er einki til teir, sum hava minni bátar, nú tier skuldu inn. Teir hava klár-að at hildið stand, tí prísurin er farin úr 11 kr. til 19 kr., men tað kann ikki lona seg at fiska krabbar, um prísurin verður lægri, sigur Laasa Enoksen. Prísurin er júst nú farin upp á 17 kr. kg, men tað hevur verið ein bonusskipan, ið gevur eina krónu meira fyri kg, tá tú kemur upp um eitt vist tonsatal, so Laasa er helst komin væl upp um bonusprís, og tí fær hann 19 kr. kg.

Tann 30. november vóru - 7,5 stig og eitt lot av eystri. Tann umrøddi spanski høgguoslokkatrolarin “Ivan Noeres” úr Las Palmas kom inn í morgun at bunkra olju. Eg spurdi skiparan, sum tosaði eitt sindur av enskum, og hann segði mær, at enn høvdu teir ongan høgguoslokk fingið. Tað dugdi eg væl at skilja, tí hóast eg ikki eri nakar trolmaður, so dugdi eg at siggja, at við tí, teir høvdu undir, so fór hvør einasti høgguoslokkur út ígjøgnum meskarnar á netinum. Eg sá ikki posan, hvussu hann sá út, tí hann lá undir øllum trolinum.

1. desember: - 1,4 stig og stilli. “Steffen C” kom úr Nuuk at landa. Teir hava verið úti í 3 vikur og hava gott 480 tons inni. Hetta tørnið eru tveir føroying-

ar við. Tveir av teimum smærru rækjutrolarunum úr Narraq komu eisini at avreiða, tí rækjувirknið har er afturlatið. Teir skulu fiska her útfyri og skulu landa til virkið er í Sisimiut - ella Aasiaat ella Illulissat. Tað eru trý rækjувirki, sum hava opið fyri innhandling av rækjum, so tað er ein drúgvur teinur hjá teimum at koma sunnanífrá higar. Søgur siga, at virkið her í Sisimiut skal lata aftur tann 14. desember og opna aftur einaferð í 2004.

Tann 3. desember var vindur av norðri við kavaælingi og - 4,2 stig. “Lómur” kom inn at landa, og teir høvdu gott 70 tons inni. Fyrrverandi “Fuglberg” nú “Polar Nanok” kom eisini inn; teir høvdu maskinbrek og skuldu eisini landa gott 310 tons. “Steffen C” fór nýggjan túr.

Tann 3. desember var - 10,7 stig og eitt lot av norðri. Ein krabbabátur kom inn at landa 3,7 tons av livandi krabba. Teir hava drigið gott 2.300 teinar, og tað gevur gott 1,6 kg uppá teinin. Teir hava eisini liggið bakk fyri veður. Skotski trolarin, sum var her í fjør, “Victory” frá Buckie, kom higar í dag og lögdu kassar upp her. Teir hava fiskað eina kvotu hjá Royal Greenland uppá 600 tons og avreitt til virkið í Aasiaat. Et tosaði við skiparan, sum var við í fjør, og spurdi hann, hvussu slagið hjá teimum hevði roynst, men nei, tað vóru ógvuliga smáar rækjur, teir høvdu fingið, segði hann. Teir skuldu heim at halda jól, og um teir komu aftur, vitsti hann ikki. Smærru trolararnir, sum eru komnir inn at landa, liggja framvegis, tí hann lovar upp í 23. m/sek av landnýðringi.

Jólaheilsan frá Kára við Stein

Eini gleðilig jól og eitt gott nýggjár ynskist tykkum øllum - bæði á sjógvi og landi, sum eg havi havt samband við. Stóra tøkk til teir her, sum hava hjálpt mær við tíðindum, so eg havi kunnað sent tey heim til FF-blaðið. Takk fyri gott samarbeiði, og eg hopi, at tað heldur fram.

Og so tit øll, sum vóru so blíð við okkum í summar, tá vit vóru heima á klettunum - hjartaliga takk øll somul!

Vinaligar heilsanir
Kári við Stein við familju

Tíðindaskriv frá Toll- og Skattstovu Føroya:

Skatting av seyðahaldi

Nýggjar reglur eru komnar um, hvussu seyðahald verður skattað.

Tað hevur verið vanligt, at um ein persónur seldi 17 seyðir ella meira, varð hann mettur at vera vinnuligur. Soleiðis er tað ikki longur.

Eitt nýtt rundskriv sigur, at tá støða skal takast til, hvørt talan er um vinnuligt virksesemi ella sokalla ítriv/hobbyvirksemi, verður ein ítøkilig meting gjord í hvørjum einstøkum føri. Hetta tí at einki fast mark er millum vinnu og ítriv.

Hetta merkir, at tann einstaki persónurin, ið ætlar at selja 17 seyðir ella fleiri, ikki automatiskt verður mettur sum vinnuligur. Frameftir verður ein nærri

kanning gjord av viðurskiftunum hjá persóninum fyri at meta, um viðkomandi er vinnuligur ella ikki.

Avleiðingar
 Persónur, sum heldur seg koma at verða ávirkaðan av hesi broyting, kann seta seg í samband við økis-skrivstovuna, har hann/hon er heimahoyrandi.

Lógartilfar
 Rundskriv nr. 16 frá 8. apríl 1989 viðvíkjandi skatting av seyði er farið úr gildi.

Í staðin er komið rundskriv nr. 3 frá 2003. Til ber eisini at síggja bæði rundskrivini á heimasíðuni: **www.tollskatt.fo**

FFblaðið
 BLAÐ VERKA- OG VEIÐIMANNA
 Ring um lýsingar á tlf. 31 15 69
 ella send eitt fax á 31 87 69

gegur
MEIRI
 MINNI

Blákrossheimið

Blákrossheimið er ein viðgerðarstovnur fyri rúsdrekka- og rúsevnismissnýttarar og avvarandi teirra.

Hevur tú ella onkur tú kennir trupulleikar við rúsdrekka ella rúsevnum, ert tú vælkominn at seta teg í samband við Blákrossheimið á tlf. 315575, sum svarar alt samdøgrið.

Vit kunnu m.a. bjóða...

- **avrúsan og viðgerð**
- **einstaklinga samrøður (ambulant viðgerð)**
- **samrøður saman við familjuni (familjuviðgerð)**
- **eftirviðgerð - búpláss í búfelagsskapi**

Øll starvsfólkini á Blákrossheiminum eru yrkisfólk og alt fer sjálvandi fram í trúnaði.

Vit vilja fegin hjálpa tær

Blákrossheimið
 Lynggøta 12

FO-100 Tórshavn
 Tlf. 31 55 75

Við okkurt um 25.000 ymskum vørum á hyllunum, stendur landsins størsta goymsla av eykalutum til taks hjá føroyska flotanum. Aftanfyrir stendur eitt samtak av trimum føroyskum skipasmiðjum og einum mekaniskum verkstaði, ið hevur meir enn seksti ára royndir innan veitingar til skipaflotan – alt frá smærri umvælingum og viðlíkahaldi til um- og nýbygging av skipum.

Góðkendir tænastruaveitarar av:
 Wärtsilä
 Deutz-MWM
 Scania & Valmet
 Callesen
 Ulstein Brattvaag
 ABB-Turbochargers
 Desmi pumpum

stephanssons hús

P/F Tórshavnar Skipasmiðja
 Tlf. +298 31 11 55
 Fax +298 31 11 25
 e-mail: info@faroeyard.fo

P/F Skipasmiðjan á Skála
 Tlf. +298 44 11 55
 Fax +298 31 44 25
 e-mail: skala@faroeyard.fo

Vestmanna Skipasmiðja
 Tlf. +298 42 40 10
 Fax +298 42 40 05

Runavíkar Mekaniski Verkstaður
 Tlf. +298 44 70 36
 Fax +298 44 78 34

www.faroeyard.fo

Móttøka við "John Dam"

Í samband við, at bókin um John Dam kom út, var skipað fyri eini móttøku, har bókin varð "presenterað", og har konan, Oddvør, og børnini hjá John fingi bókina handaða.

Vit vóru sjálvsagt til staðar og hittu her "live" part av søguni í bókini. Vit lata myndirnar tala fyri seg:

Frá vinstri Júst Rubeksen, Brynálvur Petersen og Mikkjal Kristiansen. Teir hava allir siglt við skipunum hjá John. Brynjalvur var skipari seinasta skeljatúrin hjá "Fame", tá nógv var at fáa undir Føroyum.

Viggo Dam er sonur Hans Jacob, beiggja John. Hann hevur verið skipari á øllum skipunum hjá John, frá "Vesturvarða" til seinna "Fame".

John Johannesen, ættaður av Selatrað, sigldi flestu árinum við "Baki".

Her handar Helgi Jacobsen Oddvør bókina um mannin John.

Her síggja vit Oddvør saman við børnunum hjá Maritu, dóttir John, nevniliga Oddvør og John. Betri ommu kunnu tey ikki fingið.

Oddvør saman við børnunum hjá John, Maritu og Hans Andreasi, sum eisini sigldi við skipunum hjá pápanum. Ein annar sonur er Zakaris.

Óli Joensen úr Hesti sigldi nógv ár saman við John við fleiri av hansara skipum. Hann ber eisini John alt gott. Her er Óli komin væl fyri. T.v. er tað Gunnvør Jacobsen, kona Hákon Jacobsen, sum var kokkur hjá John í nógv ár. Hann kundi ikki vera til staðar, tí hann siglir enn. T.h. er tað Karin, kona Osvald, beiggja Oddvør. Osvald sigldi eisini nógv saman við svágunum.

Bjargingarútgærð

á sjógví og landi

Vit bjóða tað besta innan bjargingarbátar, bjargingarvestar, eldslökkjútgerð, bjargingar og trygðarútgærð. Umboð fyri kenda danska merkið "Viking".

- Bjargingarbátar
- Bjargingarnet
- Yvirlivsisdraktir
- Flótidraktir
- Bjargingarvestar
- Bjargingarkransar
- Epirbar/neyðsendarar
- Radartranspondarar
- Eldslökkjappar
- Eldávaringar
- Branddraktir
- Umvælingar
- Eftirlit

P/F Gummibátatænastan

Mannaskarð 4, Postboks 3223, 110 Tórshavn
Tel. 31 49 13, Fax 31 06 56, E-mail: gummibad@post.olivant.fo

Skal skipið vaskast?

Tosið fyrst við EYSTUROYAR REINGERÐ

- Serkunnleiki innan vasking av aptering
- Vasking av maskinrúmi
- Reinsa teppi
- Bona gólv
- Reinsa koyggju og forheng
- Reinsa gamalt bonivoks
- Seyma nýggj forheng
- Útvega máttur, brúsuforheng, voksdúkar v.m.
- Brúsubakkar "Homequeen vinyl"
- Eisini leggja vit nýtt linoleum ella teppi á dúrkið

Eysturoyar Reingerð

Postboks 41 · FO-650 Toftir · tlf./fax: 44 89 88
fartlf: 22 53 50 · teldupostur: nch@post.olivant.fo

MAN B&W Diesel A/S

Umboðið · Ernst Reinert

Alpaha Diesel motorar og eykalutir

Undir Glæðsheyggi 10
FO-100 Tórshavn · Faroe Islands
Tlf: +298 31 33 84 · Fax: +298 31 30 64

**Vit hava
stórt úrval
av reiðskapi
til línuveiðu**

Vit framleiða:

Flótilínu ♦ Spunpolyesterlínu ♦ Reyða línu
Terylene/Danlinelínu ♦ Reina Terylenelínu
Hvítar, reyðar, bláar og svartar teymar nr. 4-20

Línurnar fáast úr 3,5 til 9 mm. Longd millum svøvlarnar eftir ynski.

Teymarnir fáast órippaðir ella rippaðir við húkum
í ymiskum støddum.

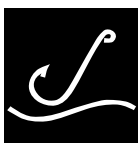
Vit hava eisini klæðir til fiski- og arbeiðsfólk frá innast til uttast.

♦♦♦**vælkomin inn á gólvið**

SNØRISVIRKIÐ

í Klaksvík

Tel. 455254 - Fax 457254
www.snorisvirkid.fo

TEYMAVIRKIÐ

í Runavík

Tel. 473000 - Fax 473001
www.teymavirkid.fo

we make fishing
more profitable

Vit framleiða og umvæla øll slag av trolum, so sum:

■ Rækjutrol ■ Botntrol ■ Flótitrol ■ Semipelagisk trol

Vit framleiða og umvæla snurpunótir til:

■ Lodnu ■ Makrel ■ Sild

Vit framleiða og umvæla nótir til alivinnuna umframt:

- Vaska og impregnera nótir
- Levera kompletar fortoyningar, akker, tog o.a.

Annars hava vit alla útgerð til trol, nótir og alivinnuna

VÓNIN LTD.

Høvuðsskrivstofa:

Vónin P/F
Bakkavegur 22
530 Fuglafjarður
Telefon 444 246
Telefax 444 579
www.vonin.com

Tórshavn:

Álaker
Telefon 35 43 91
Telefax 31 33 19

Miðvágur:

Telefon 33 29 46

Tær bestu og bíligastu loysnirnar uppá

GDMSS-Radióútgærð	Furuno/Silor/JRC/I-Com
Radar við ARPA og Plottara	Furuno/Simrad/JRC
Ekkolodd-útgærð	Furuno/Simrad/JRC
Sonara-útgærð	Furuno/Simrad/kaio-
Navigatións-útgærð	Furuno/Simrad/JRC
Navigatións Plottara	Furuno/MaxSea/Simrad, Sodena
Autopilot - stór og lítil skip	Furuno/Robertson/Sperry
Autopilot - til bátar	Timco
Satellite Kumpass - 3xGPS	Furuno
Satellite - Navigation	Furuno/Simrad/JRC
Satellite - Kommunikatións	Furuno/T&T/Sailor
Satellite - Sjónvarp	Applied/Sea Tel
Trol-sensarar og kabinet	Scanmar/Simrad
Gyrokumpass	Sperry/C-Plath/Anschutz

Sp/f Contrive Jsp Ltd.

FO-700 Klaksvík, Tlf.: 455244 - 214244, Fax: 456945

Søla og service:
Sjálvandi hava vit
útgerð til GMDSS
SYN og Service,
sum vit eisini gera

Tíðindi frá Fiskamarknaði Føroya

Fiskamarknaðurin ISO góðkendur

Fyri hálvum ári síðani fekk FMF altjóða ISO góðkenningina, sum veitir bæði FMF og kundunum størri trygd fyri, at tænasturnar eru so rættar, sum tær kunnu vera, enn teir higartil hava havt

Fiskamarknaður Føroya hoyrir nú upp í tað líðið av føroyskum feløgum, sum hefur ISO góðkenning. Stemplið fekk FMF eina ferð í apríl mánaði. Tað var Norsk Veritas, sum góðkendi ætlanirnar um mannagongdir, skráir og eftirlit. Norsk Veritats er ein av fleiri altjóða fyrirtøkum, sum eru góðkendar at vertifisera og góðkenna aðrar fyrirtøkur.

Á Fiskamarknaði Føroya hefur tað verið arbeitt stóðugt við hesum ætlanunum, síðani FMF sá dagsins ljós fyri meiri enn tiggju árum síðani.

- Øll virki í Føroyum eru lögð undir krøvini hjá Heilsufrøðiligu Starvsstovuni um innaneftirlit. Vit valdu at fara eitt fet víðari, soleiðis at talan gjørdist ikki bara um føroyska, men eisini altjóða góðkenning, sigur John Nielsen, sum er stjóri á Fiskamarknaði Føroya.

fyrir munur fyri allar partar, at FMF hefur fingið ISO góðkenning. Tað vil við øðrum orðum siga Fiskamarknaðin sjálfan, seljararnar ella skip og bátar og keypararnar.

- Tað snýr seg nógv um mannagongdir og dokumentatiónir. Allar mannagongdir á FMF, frá tí at landing er fráboðað, og til vøran er seld, eru gjøgnumarbeiðdar og nágreiniliga skrásettar. Alt arbeiddið verður dokumenterað. At mannagongdirnar eru fastar, og at arbeiddið verður dokumenterað, ber stórar fyrimunir við sær, sigur Pauli Poulsen, sum er tann á Fiskamarknaðinum, ið hefur havt mest við júst hetta arbeiddið at gera.

- Hvussu tá?

- Allir partar eru áhugaðir í, at stóðið er høgt, og at alt gongur fyri seg, sum tað er ætlað og roknað við. Men tað kunnu trupulleikar standast, bæði av tekniskum ávum og tí talan kann vera um menniskjalig mistøk. Tá mógulig mistøk síggja dagsins ljós, so eigur tað ikki at vera torført at lokalisera tey. Eisini um tey eru fyri-

At FMF nú hefur ISO góðkenning, broytir ikki gerandisdagin nakað serligt. Tey hava arbeitt við menning og styrkja mannagongdir og skipanir, og tað fara tey framvegis at gera. Góðkenningin er ikki soleiðis, at tá ið hon eina ferð er komin, so er nátt á mál. Virkið verður kannað og gjøgnumgingið hvørt ár, og tað ber stóðugt arbeiddi við sær. Gongdin er tann, at krøvini verða herð á undan ári. Tí er alneyðugt hjá virkinum stóðugt at oppa seg so at siga, og fyri FMF er tað eisini týðningarmikið hvørt ár at hava nýggj mál at røkka.

Øll fáa ágóðan
Tað eigur at verða ein

komin fyri nakað síðani. Uppgávan er so at rætta mistakið, styrkja um mannagongdir og harvið syrgja fyri, at tað ikki kemur fyri aftur, sigur Pauli Poulsen á FMF, sum undirstrikar, at sjálvt um talan nú er um standardiserað krøv og mannagongdir, so er tað ikki soleiðis, at FMF ikki framvegis er opið fyri at veita serligar tænastur, um einstakir kundar biðja um tað.

Í sambandi við arbeiddið við altjóða góðkenningini hefur FMF miðvíst arbeitt fyri at økja um tilvitanina hjá starvsfólkunum um hetta. Eitt nú eru góðskuhondbøkur gjørdar fyri ymsu arbeidsøkini.

Skiljingin hefur nógv at siga, og útboðið eigur at vera stórt

Páll Gregersen heldur, at tað bara skal vera, tá ið seljarin roknar tað loysa seg best at selja á uppboðssølu, at hann fer at gera tað, og at tað er alneyðugt, at tað skal bera til hjá øllum at vera við í kappingini um allan fiskin undan Føroyum

Aðalmálið má vera, at virðisøkingin gerst stóðugt størri. Fyrsta kravið, sum skal nøktast, um tað skal ganga rætta vegin, hefur við skiljingina av fiskinum at gera. Ein betri skiljing av fiskinum í stóddir. Tað eigur at vera einasta kravið til teirra, sum bjóða fisk til sølu. Um teir í framtíðini fara at selja á uppboðssølu, ella um teir selja heilar lastir, eigur at vera upp til útbjóðararnar at gera av. Tað eigur at vera soleiðis, at seljararnir selja har, sum tað loysir seg best at selja, og tað fer at loysa seg best at selja, har keypararnir, sum eru førir fyri at fáa størstu virðisøkingina, hava móguleika at keypa.

Millum annað hetta var boðskapurin, tá ið Páll Gregersen hevði orðið á fundinum, sum Norðoya Tjóðveldisfelag skipaði fyri í Klaksvík næstsíðsta leygardag. Páll Gregersen hefur í 23 ár verið uppi

Fiskavirkinum í Gøtu, har hann nú er stjóri. Hann hefur verið heitur talsmaður fyri Fiskamarknaði Føroya og uppboðssølu av fiski alla tíðina, hann er nevndarlimur í Fiskamarknaðinum, og hann er formaður í nevndini fyri Ráfiskakeyparafelagið. Innleggið hjá honum eggjaði til kjak, og Páll undirstrikaði, at tað, sum hann segði, stóð fyri hansara egnu rokning og var ikki úrslit eftir ráðalegging í Ráfiskakeyparafelagnum. Hetta snúði seg alt um karmarnar og umstøðurnar fyri keypi og sølu av fiski í Føroyum. Tí hava vit gjørt av at draga tað fram her.

- Eg haldi tað vera sera týðningarmikið, at allir reiðarar og fiskimenn syrgja fyri, at fiskurin, sum verður fiskaður undir Føroyum, verður bjóðaður frítt til sølu. Eg haldi, at uppboðssølan hefur skumpað rættiliga væl tann vegin, sjálvt um tað enn restar nógv í. Men eg haldi ikki, at tað skal lóggevast um, at allur fiskur skal á uppboðssølu. Marknaðurin eigur at gera av, hvar fiskurin verður seldur. Tá ið eg sigi marknaðurin, so meini eg globali marknaðurin. Útlendingar skulu hava

sama rætt at bjóða upp á føroyskan fisk í Føroyum, sum føroyingar hava tað.

Skiljingin og túralongdin

Um øll skulu hava sama móguleika at bjóða upp á allan fiskin, so heldur Páll Gregersen, at tað eigur at verða gjørt nógv meiri við skiljingina, enn tað higartil hefur verið gjørt:

- Sum stóðan er í lötuni, so ber tað ikki til hjá øllum keyparum at vera við í kappingini um allan fiskin. Tað eru bara tveir ella tríggir keyparar, sum keypa heilar lastir. Gongdin hefur eisini víst, at dynamikkurin verður burtur, tá ið tað verður keypt og selt á henda hátt. Soleiðis er tað bara, og hetta er ikki rætt. Fiskurin verður skildur, men hann verður ikki altíð bjóðaður til sølu stóddarskildur. Tað er alneyðugt, at hann verður tað, segði Páll Gregersen, og hann helt fram:

-Tað er eingin ivi um, at gongdin fer at verða tann, at stóðugt størri partur av framleiðsluni verður feskar vørur. Nú er tað soleiðis, at tað skal eittast at verða arbeitt til feska marknaðin, sjálvt um fiskurin, sum tað verður virkað burturúr, er

upp í tólv dagar gamal. Hetta fer ikki at bera til í framtíðini. Skipini verða noydd at avreiða nógv oftari, enn tey gera í dag. Góðskutilvitanin eigur at økjast, og tað ber ikki til at framleiða feskt burturúr fiski, sum er eldri enn 4-5 dagar. Tað, sum verður framleitt til frystar vørur, fer at kappast við vørur úr Kína, og tá sigur tað seg sjálvt, at rávøran verður væl bíligari.

Útboðið ov óstóðugt

Páll Gregersen kom eisini inn á tosið um, hví fiskaprísirnir eru so óstóðugir. Ofta verður tað kastað keyparunum og virkjunum fyri, at tey duga ov illa at framleiða og selja, og Kassamiðstöðin fær skyldina fyri, at teir ikki hava nógv kassar. Men hetta helt formaðurin í Ráfiskakeyparafelagnum og stjórinn á Fiskavirkinum í Gøtu als ikki vera kjarnuna í hesum málinum:

- Allur handilsskapur vísir, og tað er barnalærdómur, tá ið tú hefur við marknaðarkreftirnar at gera, at tá ið útboðið er størri enn eftirspurningurin, so falla prísirnir. Hetta er eisini sjón fyri

søgn í útróðrinum í Føroyum. Tað er stutt sagt soleiðis, at møguleikarnir fyri at ov nógvir bátar eru úti í senn, eru ov góðir. Hvussu hetta skal stýrast, havi eg ikki nakra patent-loysn uppá, og at regulera stríðir í prinsippinum í móti áskoðanini um størri frælsi og færri bindingar í fiskarínum og fiskaarbeiðnum. Veruleikin gongur serliga út yvir teir í Meginfelag Útróðrarmanna, og eg rokni við, at teir fara at finna út av hesum. MÚ eigur her eina torføra uppgávu, tí teir umboða útróðrarmenn, sum hava so ymisk áhugamál í útróðrinum: fultriknar bátar, partíð og frítíðarbátar.

Í hesum sambandinum vísti Páll Gregersen á, hvussu talið á avreiðingum á gólvuppbóðssøluni broytist. Á heysti og í vánaligum líkindum eru avreiðingarnar fimm, og í vanligum heystarveðri eru tær 56. Í góðum heystarveðri eru tær 218, meðan tær í góðum veðri, tá ið várróðurin er fyri, eru 363.

- Hetta ávirkar prísinn, og hetta hevur ikki nakað við virkini, sum arbeiða fiskin, at gera. Eingin rindar meiri fyri eina vøru,

enn tað er neyðugt at rinda fyri hana, heldur ikki fiskavirkini, sum eiga at hava uppaftur størri ambition at tjena pengar, enn tey hava havt. Tann, sum bjóðar jólatrø til sølu triðja jólamorgun, ger ikki nakran góðan handil. Tað er eingin marknaður fyri teimum. Við fiskinum er tað einki øðrvísi.

Burtur við planbúskapinum Páll Gregersen heldur ikki, at føroyska vinnan og politiska skipanin higartil hava verið tunað upp til, sum hann leggur upp til.

- Í fiskivinnuni eigur tað almenna stóran part av framleiðslutólunum, og tað almenna eigur so nógv annað í hesum landinum, sum annars er á privatum hondum í londunum, sum okkum annars líkar væl at sammeta okkum við. Hetta má broytast beinanvegin, so vánirnar at kappast verða tær somu hjá øllum.

Páll Gregersen helt seg við tølum kunna vísa á, at tað ikki hevur loyst seg nakað serligt hjá teimum, ið hava havt styrki og umstøður at keypa heilar lastir sammett við, hvussu tað hevur gingið hjá teimum, sum hava keypt

partar av lastum. Sambært kanning hjá Grannskoðaravirkinum Rasmussen & Weihe er skiftisavlopið pr. kilo ráfisk áðrenn rentur og avskrivningar størri hjá teimum, sum keypa partar av lastum, enn tað er hjá teimum, sum keypa heilar lastir. Munurin hevur verið úr einum 25 oyra og upp í fleiri krónur. Tað eru mong fyrivarni, sum skulu takast við í soverðnari uppgerð, men ábendingin er greið, og eingin ivi er um, hvar virðis-

økingin er størst, helt Páll Gregersen.

Framtíðin Um framtíðina segði Páll Gregersen soleiðis:

- Vit mugu sannføra kundarnar um, at vit hava heimsins bestu vøru. Útflutningurin av blankum heilum fiski eigur at verða øktur. Hetta er nakað, sum keypararnir vilja rinda góðan prís fyri, og arbeiðið í sambandi við hesa virðisøkingina er ikki so stórt. Vit mugu leggja

størri dent á útflutning av feskum upsaportiónum og fløkum til Týsklands og av feskum hýsufløkum og hýsuportiónum til Bretlands.

Og so hevði hann hesa heilsanina til politikarnar, ið skulu syrgja fyri karmunum um vinnuna:

- Eins og alla aðra staðni skal krav setast um, at allur ráfiskur í Føroyum skal støddarskiljast. Útlendingar skulu hava møguleika at bjóða á okkara marknaði. Skattalættin til sjó-

menn skal takast burtur. At hann er til staðar, hevur við sær, at lønarlagið á landi verður trýst upp. Øll eiga at rinda sama skatt í einum samfelagi. Um sjómenn skulu fáa lætta, so skal tað vera sum viðbøtur ella stuðul av einum ella øðrum slagi og ikki sum skattalætti. Øll framleiðsluvirkini skulu á privatar hendur, og øll partabrøv skulu handlast frítt og globalt. Hægsta virðisøkingin fæst við størsta dynamikkinum.

Møgulig umskipan Fiskamarknaðinum

Fiskamarknaðurin var upprunaliga bert ætlaður at vera ein uppboðssøla við tí endamáli at stuðla kappingini um fiskin og harvið gongdini í fiskaprísunum. Tað var við hesi grundgeving, at FF setti fitt av peningi í felagið aftan fyri hendan marknað. Sigast kann eisini, at hetta hevur tænt sínum endamáli, og Fiskamarknaðurin hevur væl og virðiliga stuðlað tí marknaðarbúskapi, sum varð settur í gongd árs-skiftið 1989/90 við okkara felag sum einum virkinum “føðihjálpara”.

Gongdin hevur síðani verið tann, at størri og størri partur av orkunum hjá fyrirkunum og íleggingarnar hjá henni er farin til tað, sum í dag kallast ein landingarmiðstöð.

Samstundis eru komnar aðrar landingarmiðstöðir, sum skulu kappast við okkara. Hetta setur landingarpartin og uppboðs-partin í hvør sína kappingarstöðu. Meðan Fiskamarknaðurin á seinna økinum er í kapping við onnur, er hann einsamallur á söluløkinum og kann tykjast at hava eina monopolstöðu.

Hetta kann í ávísam førum merkja, at Fiskamarknaðurin kann koma í eina tvístøðu, har ivi prinsipielt kann reisast um, hvørt Fiskamarknaðurin á söluløkinum er ópartiskur, samstundis sum hann skal selja fyri øll og skal viðgera øll líka.

Samstundis hava røddir verið frammi seinnu árinum, sum hava fýlst á, hvussu eigaraskapurin av Fiskamarknaðinum hevur verið. Tað sjónarmið hevur verið ført fram, at tað eigur at vera vinnan sjálf á sjógvi og landi gjøgnum teirra feløg, sum skal eiga størra partin av Fiskamarknaðinum - og tískil hava beinleiðis ábyrgdina av honum.

Hesum hevur nevndin í Fiskamarknaðinum prinsipielt tikið undir við, og spurningurin hevur bert verið, undir hvørjum formi hetta skal gerast. Tey modell, sum hava verið frammi, hava øll rent seg føst av formellum orsökum.

Aftaná seinasta aðalfund í Fiskamarknaðinum gjørdist formaðurin í FF formaður í nevndini fyri Fiskamarknaðin. Hansara

uppgáva hevur verið - saman við nevndini - at fáa til vega ein leist, sum kann loysa hetta mál eina ferð med alla. Úrslitið av hesum er eitt “modell”, ið er grundað á, at landingarmiðstöðin og sölufunktióin skuldi haldast hvør sær. Hetta skal tryggja, at tað eingin ivi skal vera um, hvør ið røkir hvørji áhugamál.

Tískil er gjørt uppskot til leist, sum inniber fylgandi:

1. Verandi partafelag verður broytt til bert at gerast landingarmiðstöð.

2. Síðan skal stovnst eitt nýtt partafelag, sum skal reka uppboðssølupartin hjá verandi partafelag.

3. Ráfiskakeypa- og Ráfiskaseljarafelagið seta hvør síni 25% í felagið, meðan Fiskamarknaðurin við verandi partafelag setur 50% í.

Tá koma tey feløgini, sum beinleiðis umboða keyparar og seljarar, at hava avgerandi ávirkan í nýggja felagnum - bæði við partapeningi og nevndarsaman-

seting. Samstundis verður forðað fyri “majorisering” við einstøkum dominerandi partaeigarum.

Eitt slíkt modell skuldi lúkað allar tær treytir, sum hava verið settar til eina framtíðarskipan á hesum øki.

Tað hevur verið nógv arbeitt við hesum máli í teimum avvarðandi feløgnum. Men, sum rímligt er, hava meiningarnar verið nakað ymiskar, men tað tykist sum um, at menn yvirhøvur taka undir við hesum hugskoti, men endaliga fáa vit tað ikki at vita fyrr enn seinast í árinum.

Alternativini tykjast at vera tvey. Annað er, at skipanin verður óbroytt. Hitt er, at Fiskamarknaðurin verður, sum hann er, og at ráfiskakeypa- og ráfiskaseljarafeløgini stovna eina aðra uppboðssølu heilt fyri seg sjálvan. Hetta vil í stuttum merkja, at góðar kreftir, sum kundu samstarvað, í staðin fara at arbeiða hvør sær. Tað er sjáldan ynskiligt.

So vit kunnu bert vóna, at hetta mál fær ein enda, sum merkir eina breiða semju millum allar partar.

Landingar og sölur kring jólini

Á landingarmiðstöðunum á Toftum og í Klaksvík verður í døgnum frá fríggjadegnum 19. desember og fram til mánadagin 22. desember bara tann fiskurin avgreiddur, sum er seldur frammanundan.

Frá og við tollaksmessudegi 23. og til og við 2. jóladegi 26. desember eru landingarmiðstöðirnar stongdar. Leygardagin 27. desember verður latið upp klokkan 13. Nýggjársaftan og nýggjársdag er stongt, og fríggjadagin 2. januar verður opið frá klokkan tíggju.

Á uppboðssøluni verður mánadagin 22. desember eingin gólvuppbóðssøla, meðan tað verður selt yvir telefonina sum vanligt. Týsdagin 23. desember verður eingin søla. Skip, sum ætla sær at landa henda dagin og ynskja at selja á uppboðssøluni, mugu selja fiskin á söluni mánadagin frammanundan.

29. og 30. desember verða telefon- og gólvuppbóðssøla sum vanligt, og tað verður tað eisini fríggjadagin 2. januar.

Gongur sum ætlað

Arbeiðið at fyrireika nýggju landingarmiðstöðina hjá Fiskamarknaði Føroya á Tvøroyri gongur, sum tað alla tíðina hevur verið ætlað. Nú undan jólum verða maskinurnar royndar. Teir hava skilt eitt sindur fyri virkið í grannalagnum. Eftir nýggjár verður farið undir at taka ímóti fiski.

At teir á landingarmiðstöðini ikki leggja í at seta fulla ferð á í desember kemst av, at trýstið vanliga plagar at vera rættiliga stórt upp undir jól, tá ið øll skipini koma inn at landa í senn. Tað ræður um at vera fullvísur um, at alt riggar, sum tað eigur, áðrenn full ferð verður sett á.

Føroyingar á Bakkafirði í 1917

Í blaði nr. 304 hövdu vit hesa myndina av føroyingum á Bakkafjørðinum í 1917. Vit hava frá lesara á Toftum, sum annars takkar fyri eitt gott blað, fingið at vita, hvørjir menninir eru. Teir eru frá vinstri: nr. 1. Ólavur Davidsen, í Ólavstovu, Æðuvík, nr. 2. Elias Olsen, Rituvík, nr. 3. Jógvan Olsen, Rituvík, nr. 4. Hanus Mikkelsen, á Dunga, Toftir, nr. 5. Benadiktus Olsen, Rituvík, nr. 6. Sigmund Olsen, Uppi á Regni, Toftir, nr. 7 Jóan Jákup Johannesen, á Fløtunum, Lamba.

Landsfundurin verður týsdagin 30. desember kl. 10 í Norðurlanda-húsinum. Dagsskráin er sambært

Landsfundur 2003

viðtøkum felagsins:

1. Frágreiðing frá virki felagsins í farna ári.
2. Framløga av grannskoðaðum roknskapi til góðkenningar.
3. Val av grannskoðara.
4. Ásetan av limagjaldi.
5. Uppskot frá stjórn og sóknunum.
6. Annað.

Landsfundurin verður skipaður av sóknarformonnum ella øðrum umboði fyri sóknirnar, og hava hesir formenn og/ella umboð eina atkvøðu hvør.

Umboð fyri sjómannadeildina hava somuleiðis fundarrætt og atkvøðurætt í felags áhugamálum.

Allir limir eru vælkomnir á fundin.

Sum eitt serligt evni hava vit í ár heilsumál hjá siglandi, og her koma serfrøðingarnir á hesum øki, Pál Weihe og Anna Maria Simonsen, at greiða frá.

Á middegi verður en biti, og her eru makar vælkomnir.

Teir, sum hava útreiðslur av at mæta á fundinum, fáa tær endurgoldnar.

Vit vóna, at fiskimenn og sjómenn nýta høvið at mæta á landsfundinum. Sáttmálarnir hjá bæði fiskimonnum og sjómonnum eru uppsagdir. Landsfundurin er eitt gott høvi til at koma við sjónarmiðum, áðrenn samráðingarnar byrja.

Óli heldur fram trý ár afturat

Sum greitt frá í undanfarnum bløðum er formansval í Fiskimannafelagnum í ár. Mannagongdin er tann, at hvør sókn og hvør manning kann stilla upp. Fyri at gerast valevni krevjast 5 sóknir/manningar.

Tá freistin var úti tann 4. desember kl. 16, var bert eitt valevni, og var tað sitandi formaður. Hetta merkir, at Óli Jacobsen harvið er valdur at sita trý ár afturat fram til 31. januar 2007.

Óli varð fyrstu ferð valdur í 1970 og tók við

1. januar 1971. Hetta merkir, at hann inntil nú hevur verið valdur í 33 ár, og við hesum valinum er hann valdur fyri 36 ár. Tó hevur hann verið í farloyvi hált annað ár sum landsstýrismaður.

Óli er takksamur um endurnýggjaða álitid og fer at gera tað, hann kann, fyri at liva upp til tað.

Tað er eingin ivi um, at tað standa nógvar avbjóðingar fyri framman hjá fiskimonnum, men við samanhaldi skulu vit nokk klára at verja borg.

Annars kann sigast, at

Óli Jacobsen er tann, sum hevur verið formaður í FF nógv longstu tíð. Tann 1. apríl 2004 hevur hann verið valdur 1/3 øld, og hetta er eitt langt tíðarskeið.

Tann, sum annars hevur sitið longst, er fyrsti formaður felagsins, Símun Pauli úr Konoy, sum eins og Óli var gøtumaður. Hann sat í 15 ár frá 1911-26.

Annars var Erlendur Patursson valdur í 15 ár, men av hesum var hann tvey ár í landsstýrinum.

Dánjal Klein var for-

maður í 12 ár frá 1941-1952.

Tann formaður, sum sat stytst, var Hans Jacob Havstreym, eisini úr Gøtu. Hann varð valdur í 1932, men gekk burtur við "Immanuel" sama vár. Harvið misti felagið kanska tann besta formann, sum tað kundi havt.

Komandi ár eru 100 ár síðan Hans Jacob var føddur. Jóannes Dalsgaard, fyrrverandi tingmaður, hevur liggjandi tilfar um Hans Jacob. Vit fara at lýsa Hans Jacob komandi ár grundað á hetta tilfar.

Gloym ikki

Gloym ikki allar vælgerðir hans.
Sl. 103,2

Hvat minnst tú best frá brátt farna ári?

Mong menniskju eru so rangvørg innstillaði til lívið og til Guðs gávur, at tey minnst betur tað dapra, tunga, sjúkradagarnar, illveðursdagarnar, vónbrotini, tey særandi orðini og óvinarligu eygna-bráini.... enn alt tað góða og vinaliga, tey uppliva.

Tey líkjast barninum, sum svaraði fastrini, tá hon spurdi, um tað mintist, at hon hevði vitjað tey fyrr?

Jú, svaraði barnið, og legði afturat: "Tá hevði tú heldur ikki góðgæti við til mín!"

Hví gloyma vit so skjótt og lætt allar vælgerðir Guds?

Vit hövdu tær á hondum, men gloymdu tær brátt - ella sóu tær ikki.

Vit hoyrdu tær í oyrað, men brátt fóru tær útaftur gjøgnum hitt.

Vit lósu um tær í bíbliuni, ella sungu um tær í sálmaðókini, men tá bókin var lögð saman, var meginparturin ella alt gloymt.

"Gloym ikki allar vælgerðir hans", sigur ein takksamur og fegin sangari við sál sína.

Dávid visti av royndum, at tær vóru skjótar at gloyma - tíverri.

Tí tekur hann tær fram, stórar og smáar, nýggjar og gamlar, sjónligar og ósjónligar.

Hann eygleiðir tær, undrast, takkar og gleðist.

Í sálmi 103 nevnið hann nakrar av teimum:

Harrin fyrigevur, grøðir, er mildur, náðigur og miskunnsamur, kennir forløg vár, og fer ikki við okkum eftir syndum várum

- Soleiðis er Harrin mildur móti teim, sum hann óttast - ø. 11.

Hóast tey, sum elska og óttast Harran, ikki altíð verða spard fyri mótgongd og truplar dagar, so hvíla tey kortini í Guðs lyftum - uppliva vælgerðir Guds, og at hann er sannorðaður.

Mong takkarevni, sannar og varandi gleðir, fært tú, sum gert eins og Dávid.

Tá vil Jesus, Guðs størsta vælgerð móti tær, gerast tín størsta gleði og kelda til tøkkirnar. Tá kanst tú "takka í øllum førum".

Tá verða eisini orð Dávids tíni: - Sál mín Harranum lova!

*Prísa, sál mín, himladrotti,
til hans trónu lov fram ber;
leyskeypt, grødd við krossins mátti,
synd tín fyrigivin er.
Prísa Gudi! Prísið Gudi!
Hann um ævir kongur er.*

MS 35

Føroya størsta úrval av pakkitilfari úr karton, bylgjupapp og plast innan øll vinnuøkir

Vit útvega eisini:
Plastbakkar • Pakkibond • Tape • Merkir • Etikettir
Knívar • Kitlar • Húgvur • Handskar • Svintur
Ymisk tól til ídnaðin • Reingerðisevni • Íbindingarevni
Plattar • Ráðgeving í tilevning av pakkitilfari

... sjálvandi til besta prísinn !!

FARPACK

Staravegur 5 • P.O. Box 3099 • 110 Tórshavn • Føroye Islands
Telefon 35 30 00 • Fax 35 30 10 • e-mail: farpack@farpack.com
www.farpack.com

Línubustir og goggar

Hondbundin føroysk línubust og hondgjørdir goggarar

Verða sendar um alt landið

Bílegging:
tlf: 42 40 34 / 42 30 01
fartlf: 21 33 17
fax: 42 47 97

Fløttislið (limur í Føroy blindafelag)

Jólapostur 2003

Jólapostur til grannalondini eigur at vera á posthúsi í Tórshavn ikki seinni enn:

	Flogpostur		Skipspostur	
	Brøv	Pakkar	Brøv	Pakkar
Bretland	16.12	15.12	04.12	04.12
Danmerk	18.12	18.12	11.12	11.12
Finnland	15.12	12.12	04.12	04.12
Grønland, Nuuk	17.12	16.12	27.11	27.11
Ísland	18.12	18.12	senda ikki við skipi	
Noreg	18.12	16.12*	04.12	04.12
Svøríki	18.12	18.12	11.12	04.12

* Pakkar til postnr. 8000-9999 í Noregi tó 11.12.

Freistíttur eru eisini at siggja á www.postur.fo Upplýsingar um seinasta freistir til onnur lond eru at fáa á størstu posthúsum. Tað er umráðandi fyri skjóta tollavgreiðslu í móttakaralondunum, at tollsøgnin er týðilig og fullgjørd.

Veðurlíkindi kunnu gera, at postur verður seinkaður - tí verður rátt til at senda hann í góðari tíð.

Innanlands

Jólapostur til móttakarar í Føroyum eigur at vera latin inn í seinasta lagi friggjadagin 19. desember.

Tilskriftarleysar sendingar til útberingar fyri jól

Seinasta freist fyri innlating:
Til útberingar fyri vanligt postgjald: mikudagin 10. desember kl. 12.00.
Til útberingar fyri hægri postgjald: friggjadagin 12. desember kl. 12.00.

16. - 17. desember verða tilskriftarleysar sendingar bert bómur út, um hægri postgjald verður góðið. Frá og við 15. desember fram til jóla verður ikki tikið ímóti tilskriftarleysum sendingum.

Hækkaða postgjaldið fyri sendingar til útberingar 16. - 17. desember:
Fyri sendingar upp í 100 g: 60 oyru eyka fyri hvørja.
Fyri sendingar yvir 100 g: 80 oyru eyka fyri hvørja.

Postverk Føroya ynskir øllum viðskiftafólki
eini gleðilig jól og ein happadrúgt nýggjár.

FURUNO

Qlq^iibsbok^aDo^c
j^oqfj j bibhqol kfh
K^sfd^qfl k
H1 j j r kfh^qfl k
CfphbpDd kfk d

**Pboifd^ d l qq
gEi^qfi_ l ä+++**

. 2^ C^osbo^a^o
CO*. 2 - - J h0
± 3 h T
± 15 ^kqbkkb
± /15 A@
± Mi lqqfkd
± -). /2^63 K J
PM>O hv 0+422)*
KR hv 32+24 -)*

4^ C^osbo^a^o
J *. 4 / / @
± /) / h T
± 13 ^j + o^a l j b
± fka_vddbq mi lqqbo j +
--- t^vmlfkq l d
/ - - orqbo
PM>O hv .+311)*
KR hv / / +02 -)*

. -)1^ C^osbo^a^o
J *. 500@
± . -)1^ QCC c^osbo^a^o j ba ± 3- ^j + o^a l j b
@* J ^m mi lqqbo ± O^a^o l sboi^v
± -). /2^03 K J ± J ^kdb
± 1 h T bccbhq ph í o j mo í pbkq^qfl kbo

3^ Bhh l i l a) mi lqqbo # DMP
± 3-- T bccbhq ± Av_abl j oCab
± 2-# / - - hEw /2-- j bqbo
a l _cobhs+ ± / h^k^ip DMP
± W11 j) > ^p^ l l m) j l aq^dbo
_rkaiCp j + j ± 5-- t^vmlfkq # / - - orqbo
DM*. 31- r+ bhh l i l a
PM>O hv .+01 -)*
KR hv 1+52 -)*
DM*. 31- C j + bhh l i l a
PM>O hv .+25 -)*
KR hv 2+42 -)*

**3^ bi+ 4^ Bhh l i l a)
c^osbmi lqqbo # DMP**
± Bhh l i l a p l j DM*. 31- C
± 5-- t^vmlfkq
± / - - orqbo
± 3 bi+ 4^ c^osbafpmi^v
± @* J ^m bi+ K^sfl k f^p pDh l oq

4^ C^osbo^a^o
J *. 4. /
± /) / h T bccbhq
± 13 ^j + o^a l j b
± -). /2^ / 1 K J
± K^qph í o j
PM>O hv .+041)*
KR hv .0+ / - -)*

Q(Q J f k f* J
QQ^0-31>
± Do^qfp bhpqo^
_bp í qkfkdpCkap í q
± H1 j mibq p^qbiifq*
h1 j j r kfh^qfl k7
Qbibcl k) c^u) b^ j ^fi l d
Fkqbokbq
± Ibq ^q fkpq^iibob
PM>O hv .+ - - -)*
KR hv / 6+662)*

CRORKL bo abq pfhob s^id * s^idbq bo afq+

Mofpbokbo bo bhph^ j l j p l d
d í abkab qí abk . 2^ g^kr^o / - - +
> rqlfopbobab
CRORKL
c l o e ^k a i b o b
m C C í o D b o k b
PM, C @ L K Q O F S G P M l q a +
Hi^hpsfh ± Qic^7 122 / 11
O> AFL ? R A F K M, C
O r k ^s f h ± Qic^7 115 - - -
O> AFL P B O S F @ B P m c +
Qe l o p e ^s k ± Qic^7 0. / 566
P< O> AFL
Qs D o l v o f ± Qic^7 04 / / / -

Navigation Kommunikation Fiskesøgning

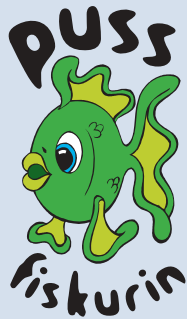
FURUNO DANMARK AS
PROFESSIONEL MARITIM ELEKTRONIK

www.furuno.dk

Vit ótaka okkum at gera lýsingar fyrri virkir og einstaklingar uttan meiríkostnað fyrri lýsaran
Her fært tú bestu lýsingaravtaluna - blaðið verður stórt solum sálpsittaríngum

Lýsingar
Tlf: 311569

Bilførarnir eru tryggast, tá ið vegirnir eru turrir.
Ja, og vegirnir eru tryggast, tá ið bilførarnir eru turrir.

- Hvat hevur hundur og konufólk til felags?
- Jú, bæði lata sum um tey ikki hoyra, hvat ein sigur.
- Ein veit ongantið, hvat tey hugsa....

Hevur tú nakrantíð sagt tína erligu mein-ing við konu tína?
Ja, fyrri nøkrum árum síðani. Vilt tú sleppa at síggja arrið?

Hann stóð í grønmetis-handlinum og gransk-aði grundiga eitt kál-høvd fyrri og annað eftir, tá ið ein ótolin maður aftanfyrri hann segði:

- So, tygum fáast kanska við ættargransk-ing..?

Sjópylsur í Alaska

Í okkara frásagnum frá Sitka í Alaska greiddu vit eisini frá, hvussu lønandi tað var at veiða sjópylsur. Tær verða veiddar við kaving og eftir viðgerð útfluttar til Eysturasia, har nógvur peningur fæst fyrri tær. Vit finga at vita um fiskimenn, sum forvunnu heilt upp til 100.000 US-dollarar árliga í hesi vinnu. Á skeljaráðstevnuni herfyri varð spurningurin reistur, hvat vit kundu fáa burtúr hesum tilfeingi, sum tað er nógv til av undir Føroyum.

Tað eru nógv sløg av

sjópylsur. Vit hava kann-að, hvat slag sjópylsurnar eru, sum verða veiddar í Alaska.

Latínska navnið er: Parastichopus californicus

Um sjópylsurnar undir Føroyum sigur Jan Sørensen frá Biofar:

Vit hava tvey sløg av sjópylsur, sum hava eina hóskandi stødd. Tann størri og meiri vanligi, sum fæst allastaðir inni við land eitur Cucumaria frondosa. Á føroyskum verður hon vanligi kallað "trælsrassur", eg veit ikki um hetta navnið er fyrri

allar sjópylsur ella bert hesa einu.

Samanbórið við ta frá Alaska, so er hon væl minni, eg vildi mett at hon er um 1/4.

Tað hevði verið áhuga-vert at vita, um hon kundi brúkst sum orientalskur matur.

Vit hava fingið eina mynd úr Alaska, sum kann geva eina hóming av sjópylsunum har.

Vónandi kann hetta geva eina ábending um, um hetta mál er vert at kanna nærri.

Uppskot um broyting av samlagstryggingini

Tað er eingin ivi um, at samlagstryggingin hjá manningarfeløgnum hevur verið eitt stórt framstig hjá teimum sigl-andi.

Men einki stendur í stað, og tað er altíð tørvur á ábótum á eini og hvørj-ari skipan. Tað størsta framstigið í ár er skipanin við hættiligari sjúku, sum greitt er frá aðrastaðni.

Skipanin við samlags-trygging er annars grund-að á, at fyrri hvørt ár ger tryggingin upp, hvussu nógv ið er komið inn, og hvussu nógv ið er goldið út. Er tað tá eitt avlop, verður tað útgoldið trygg-

ingartakarunum aftur sum eitt bonus.

Seinastu árin hevur verið eitt slíkt bonus, sum teir eiga, sum hava goldið "ov nógv" inn. Tað ber tó illa til at fara at gjalda pen-ingin út aftur til hvønn einstakan. Tað má tí vera betri, at skipanin verður bót, so limirnir kunnu vera tað betri fyrri, um illa vil til.

Feløgini hava tiskil sam-tykt at leggja fyrri síni "evstu vald" uppskot til fylgjandi høvuðsbroyting-ar í skipanini:

1) Upphædd við deyða hækkað frá kr. 400.000 til

kr. 450.000. Fyrri tey, ið eru 67 ár ella eldri, verður uppæddin helvtin av hes-um, nevniliga kr. 225.000

2) Upphædd við deyða hjúnafelaga/sambúgva hækkað úr kr. 200.000 til kr. 225.000, ella helvtin hjá limi yvir 67 ár, t.v.s. kr. 112.500.

3) Veitingin fyrri "hættisliga sjúku" verður kr. 75.000.

4) Dagpeningur hækkað frá kr. 339 til kr. 380 frá 140. degi.

Fyrri at leggja uppfyri, at ikki øll ár geva bonus,

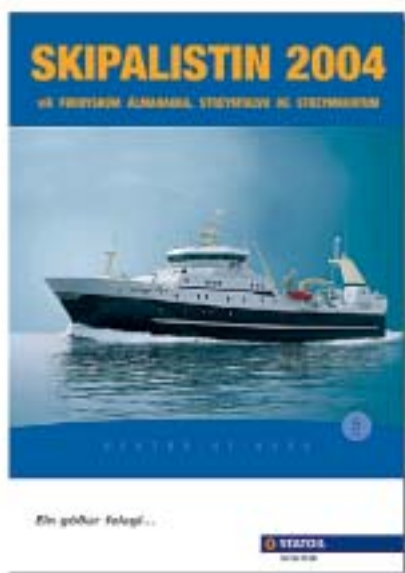
verður samstundis mælt til, at inngjaldið fer frá kr. 15 til kr. 17 um dagin.

Menn eiga at minnast til... Skipanin við samlags-trygging hevur sum heild riggað væl. Men eitt eiga menn at minnast til! Møguligt endurgjald fer til "næsta avvarðandi". Hetta merkir, at eru menn ikki giftir, so eru fyrst børn og síðani foreldur, sum eru næstu avvarðan-di. Hetta er eisini gald-andi, tá fólk liva saman sum hjún uttan at vera gift. Her kann tann eftir-sitandi bert tryggast við

eini fráboðan til trygg-ingina, um at sambúgvinn skal hava endurgjaldið, um tað verður aktuelt. Tað eru dømi um trupulleikar, tá hetta ikki verður gjørt. Verður sambúgvinn "skift-ur út", skal sjálvsagt ein nýggj váttan gerast.

Tað skal eisini verða mint á skipanina við gjaldsfrítøku. Viðkomandi er av sær sjálvum tryggjaður 6 mánaðar eftir avmynstring. Verður hann sjúkur í hesum tíðarskeið-num, skal hann søkja um gjaldsfrítøku, so hann fram-vegis kann vera tryggjaður uttan gjald eftir um-røddu freist.

Ein spennandi greipa ...

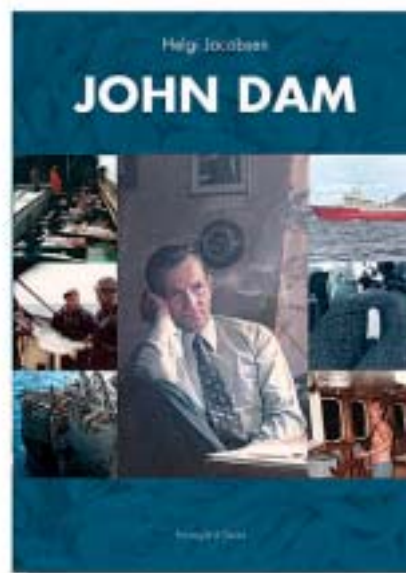

SKIPALISTIN 2004

hevur lógarkravadan føroyskan álmakka, streymtalvur og streymkort umframt dagfærdar upplýsingar og hópín av nýggjum myndum av føroyska flotanum. Tilfarið í *SKIPALISTANUM* er álítandi og viðkomandi hjá øllum teimum, ið hava áhuga fyrri skipi og sjógvi.

Skipalistin – hentur at hava!

SKIPALISTIN 2004 kostar **kr. 175,-** og innbundin **kr. 240,-**

JOHN DAM

er ein hin týðningarmesti skiparin og vinnulívsmaðurin í føroysku siglingar-søguni. Hann var undangongumaður í rækjufiskiskapinum, men eisini innan laksa- hemara- og skeljaveiðu gekk hann ótráddar leiðir. Hetta er ein lívssøga um áræði og framskygni, soltnar tíðir og gulltíðir, vónir og vónbrot, eydnu og lagnu. *JOHN DAM* er 400 blaðsíður við hópín av spennandi myndum.

Bókin er innbundin og kostar **kr. 295,-**

– Fæst í bókabúðunum